

Väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset turvakodissa ja ennen turvakotiin hakeutumista

Annika Peltola
Pro gradu -tutkielma
Sosiaalityö
Lapin yliopisto
2024

Lapin yliopisto

Tiedekunta: Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Väkiävaltaa kokeneiden turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset turvakodissa ja ennen turvakotiin hakeutumista

Tekijä: Annika Peltola

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä, liitteiden lukumäärä: 76

Vuosi: 2024

Tiivistelmä:

Pro gradu -tutkielma käsitteli lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemuksia turvakodissa ja juuri ennen turvakotiin hakeutumista. Tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä siitä, kuinka turvallisuus teemana näyttäytyy lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden kokemuksissa ja millainen merkitys turvakodin asiakastyöllä on kokemuksille. Tutkielman käsitteellis-teoreettisena viitekehystenä toimivat turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteet sekä turvakotien asiakastyö. Turvallisuuteen liittyvistä käsitteistä erityisesti subjektiivisen ja objektiivisen turvallisuuden käsitteet olivat tutkielmalle keskeisiä. Tutkielma oli laadullinen. Tutkielman aineistona toimi osa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Turvapolku-tutkimukseen kerättyä haastatteluaineistoa. Aineisto muodostui väkiävaltaa kokeneiden ryhmä- ja yksilöhaastatteluista. Aineiston analyysi toteutettiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin.

Tutkielman tulokset muodostuivat kahdesta osasta, jotka ovat väkiävaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemukset juuri ennen turvakotiin hakeutumista sekä turvallisuuden kokemuksen muodostuminen turvakodissa. Ennen turvakotiin hakeutumista väkiävaltaa kokeneet kokivat voimakasta turvattomuuden tunnetta. Päätöksen tekeminen turvakotiin lähtemisestä näyttäytyi prosessina, jossa turvallisuutta ja päätöksen vaikutuksia turvallisuuteen arvioitiin monesta eri näkökulmasta. Turvakotiin lähtemiseen liittyi useita erilaisia pelkoja, jotka liittyivät lähdön seurauksiin. Turvakotiin lähtemiseen liittyvä päätöksen tekeminen vaikutti horjuttavan väkiävaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemusta. Lisäksi analyysin perusteella muodostui viisi turvallisuuden kokemuksen muodostumiselle merkityksellistä tekijää turvakodissa. Ne olivat fyysinen turvallisuus ja perustarpeisiin vastaaminen, tiedon ja ymmärryksen lisääminen, sosiaalinen tuki, turvakodin käytännöt ja palvelujärjestelmän rakenteet sekä rauha ja lepo. Turvakoti näytti onnistuvan turvallisuuden kokemuksen luomisessa, vaikka osalla oli myös kokemuksia turvattomuutta aiheuttavista tekijöistä turvakodissa.

Turvakotiin hakeutunut lähisuhdeväkivaltaa kokenut voi kokea voimakasta turvattomuutta, sillä häntä voi kuormittaa sekä lähisuhdeväkivalta ja sen seuraukset että turvakotiin lähtemiseen liittyvä kriisi. Turvallisuuden kokemuksen muodostuminen turvakodissa näyttäytyi kompleksisena ja yksilöllisenä ilmiönä. Turvallisuuden kokemuksen muodostumista voi edistää ainakin asiakkaan hallinnan ja kontrollin tunteen vahvistaminen sekä rauhallisen ilmapiirin luominen.

Avainsanat: turvallisuus, turvattomuus, lähisuhdeväkivalta, turvakodit

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	TURVALLISUUS TURVAKODEISSA	6
2.1	Turvakotipalvelut Suomessa	6
2.2	Turvakotien asiakastyö ja turvallisuus	9
3	TURVALLISUUS HYVINVOINNIN PERUSTANA	16
3.1	Turvallisuus ja turvattomuus käsitteinä.....	16
3.2	Turvallisuus kokemuksena	19
3.3	Väkivalta ja turvallisuuden kokemus	22
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
4.1	Tutkimustehtävä	25
4.2	Aineiston kuvaus	26
4.3	Analyysiprosessi.....	27
4.4	Tutkimusetiikka.....	31
5	TURVALLISUUDEN JA TURVATTOMUUDEN KOKEMUKSET ENNEN TURVAKOTIJAKSOA	33
5.1	Turvattomuus ja päätöksenteko turvakotiin lähtemisestä.....	33
5.2	Turvakotiin lähtemiseen liittyvät pelot.....	37
6	TURVALLISUUDEN KOKEMUKSEN MUODOSTUMINEN TURVAKODISSA	43
6.1	Fyysinen turvallisuus ja perustarpeet	43
6.2	Tieto ja ymmärryksen lisääminen turvallisuuden luojana	45
6.3	Sosiaalinen tuki ja turvallisuuden kokemus	50
6.4	Turvakodin käytäntöjen ja palvelujärjestelmän merkitys turvallisuuden kokemukselle..	56
6.5	Rauha ja lepo turvallisissa olosuhteissa	61
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	67
	LÄHTEET	71

1 JOHDANTO

Turvakodit ovat keskeinen lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeville tarkoitettu palvelu, joka tarjoaa kriisityötä ympärivuorokautisesti. Vuoden 2023 aikana turvakodeissa oli yhteensä 5364 asiakasta. Aikuisista asiakkaista 90 prosenttia oli naisia ja 10 prosenttia miehiä. Asiakkaiden määrä on viime vuosina ollut kasvussa. (Nipuli & Mielikäinen 2024.) Turvakotien työn tarkoituksena on tarjota tukea, apua sekä neuvontaa ja ohjausta väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille iästä ja sukupuolesta riippumatta. Työtä ohjaavina periaatteina on asiakkaan turvallisuus, osallisuus, luotettavuus, kunnioitus ja toivon luominen. (Ewalds ym. 2019, 5, 11.) Turvakodin väkivaltaspesifin työn on todettu olevan merkityksellistä väkivallasta selviytymiselle (Ojuri 2004) se on myös koettu tehokkaana ja kattavana (Ojuri & Laitinen 2015). Turvakotien työn on todettu olevan vaikuttavaa, ja sillä on ollut muun muassa psyykkistä hyvinvointia sekä resilienssiä ja toimijuutta edistäviä vaikutuksia (Bennett ym. 2004; Jonker ym. 2014; McFarlane ym. 2014). Toisaalta turvakodin käytänteiden on joissakin tutkimuksissa todettu muistuttavan joidenkin asiakkaiden kokemuksissa väkivallan tekijän rajoittavaa käyttäytymistä (esim. Robinson ym. 2020).

Turvakotien työssä turvallisuus on sekä edellytys työskentelylle että myös työskentelyn tavoite. Turvallisuus on laaja käsite, jolla voidaan tarkoittaa monia eri asioita. Perinteisesti turvallisuus on liitetty valtion turvallisuuteen. Turvallisuuden käsite on kuitenkin laajeneva eli siihen liitetään aiempaa laajemmin erilaisia asioita. (Niemelä 2000b.) Tutkielmassani keskityn erityisesti turvallisuuden yksilön näkökulmaan ja turvallisuuteen kokemuksena. Turvallisuudesta puhutaan usein objektiivisen ja subjektiivisen turvallisuuden käsitteiden kautta. Objektiivinen turvallisuus tarkoittaa ulkoista turvallisuutta, johon vaikuttaa esimerkiksi uhat, vaarat ja riskit. (Niemelä ym. 1997, 18–19.) Subjektiivinen turvallisuus puolestaan on koettua turvallisuutta, joka syntyy itsen ja ulkomaailman suhteessa (Lahikainen 2000, 70). Turvallisuuden kokemus voi olla selkeä tai epäselvä ja sen muodostumisen vaikuttaa muun muassa yksilön lapsuus, kokemukset ja tulkinta ympäristöstä (Vornanen 2022, 75). Vaikka turvallisuus on keskeinen osa turvakotien työtä ja tarkoitusta, turvakoteja ei näytä olevan juurikaan tutkittu turvallisuuden näkökulmasta.

Turvallisuuden näkökulma on tärkeä väkivaltaa kokeneiden ja väkivallasta toipumisen kannalta, koska ihmisen hyvinvointi, turvallisuus ja väkivalta ovat yhteydessä toisiinsa. Turvallisuus on keskeinen osa hyvinvointia ja turvattomuuden kokemus on riski hyvinvoinnille

(Laurinkari & Poutanen 2022, 209). Väkivallan kokemisella on tunnetusti monia vaikutuksia fyysiselle ja psyykkiselle hyvinvoinnille (Campbell 2002; Ellsberg ym. 2008) lisäksi se voi aiheuttaa myös pelkoa, syyllisyyttä, häpeää, eristäytymistä ja turvattomuutta. (Niemelä ym. 1997; Nyqvist 2001; Husso 2003).

Pro gradu -tutkielmassani haluan perehtyä väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksiin turvakodissa. Olen kiinnostunut turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksista juuri ennen turvakotiin hakeutumista sekä turvakodissa olon aikana. Tutkimuskysymykseni ovat. Millaisena turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset näyttäytyvät väkivaltaa kokeneiden kokemuksissa ennen turvakotiin hakeutumista? Sekä millaisista tekijöistä väkivaltaa kokeneiden kokemus turvallisuudesta tai turvattomuudesta turvakodissa muodostuu? Tutkielmassani pyrin lisäämään ymmärrystä väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksista. Ymmärryksen lisääminen voi auttaa edistämään väkivaltaa kokeneiden tarpeisiin vastaamista.

Tutkielmani teoriaosuudessa taustoitan turvakotien asiakastyön sisältöä ja sitä käsittelevää tutkimusta sekä turvallisuutta ja turvallisuuden merkitystä. Tutkielmani on laadullinen tutkimus, jonka analyysissä on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Aineistoni on Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Turvapolku-tutkimuksessa kerätty haastatteluaineisto. Haastattelut ovat toteutettu teemahaastatteluna. Haastattelut toteutettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluina, joissa oli yhteensä kymmenen osallistujaa. Osallistujissa ei ole tehty sukupuoleen liittyvää rajausta. Tutkielmani tuloslukuissa kuvaan ensin turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksia ennen turvakotijaksoa ja sen jälkeen kuvaan turvallisuuden kokemuksen muodostumista turvakodissa.

Toteutan tutkielmani yhteistyössä THL:n Turvapolku-tutkimuksen kanssa. Turvapolku-tutkimuksessa selvitetään ammattilaisten ja väkivaltaa kokeneiden näkemyksiä keskeisistä väkivaltatyön osatekijöistä ja avun saamisesta. Tutkimuksessa perehdytään väkivaltatyön keskeisiin tekijöihin turvakodin työssä ja muissa väkivaltatyön keskeisimmissä palveluissa sekä turvakodin jälkeisenä aikana. Tutkimus on kaksiosainen, ensimmäisessä osassa pyritään muodostamaan käsitys keskeisimmistä turvakodin asiakastyön osatekijöistä ja turvakodin jälkeisistä palveluista. Lisäksi ensimmäisessä osassa valmistaudutaan pitkittäistutkimuksen toteuttamiseen turvallisesti ja osallistumista edesauttaen. Toinen osa hanketta on pitkittäistutkimuksen toteuttaminen. (THL 2023.)

2 TURVALLISUUS TURVAKODEISSA

2.1 Turvakotipalvelut Suomessa

Väkivaltatyö on työtä, jota tehdään väkivallan ja sen vähentämisen ympärillä. Työn perustana on edistää ihmisoikeuksia ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta (Ojuri & Laitinen 2015, 8). Suvi Keskinen jakaa väkivaltatyötä tekevät palvelut yleisiin ja väkivaltaspesifeihin palveluihin. Yleisiä palveluita ovat palvelut, joiden työhön liittyy väkivallan kohtaamista muiden työtehtävien ohella. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiaalitoimi, poliisi ja terveydenhuolto. Väkivaltaspesifit palvelut puolestaan tarjoavat palveluita erityisesti väkivaltaa kokeneille tai sitä tehneille. Esimerkiksi turvakoti on tällainen palvelu. (Keskinen 2005, 92–93.) Turvakotilain määritelmän mukaan Suomessa turvakodit ovat lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeville tarkoitettuja kriisityön yksiköjä, joissa tarjotaan apua asiakkaalle maksuttomasti ympäri vuorokauden. Turvakotipalvelulla tarkoitetaan ympärivuorokautista turvallua asumista ja välitöntä kriisiapua sekä ohjausta, neuvontaa ja psykososiaalista tukea. (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 30.12.2014/1354.) Turvakodissa tarjottavan väkivaltaspesifin tuen on todettu olevan erittäin merkityksellistä väkivallasta selviytymiselle (Ojuri 2004).

Istanbulin sopimus eli Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta ratifioitiin Suomessa vuonna 2015. Ratifioinnin jälkeen turvakodit siirtyivät valtion vastuulle. Turvakotilaki (2014/1354) takaa väkivaltaa kokeneille tai sen uhalle altistuneille valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut. Lain mukaan turvakotitoimintaa johtaa ja ohjaa sosiaali- ja terveystoimintamäärä. Toiminnan ohjauksesta, arvioinnista, kehittämisestä ja valtakunnallisesta yhteensovittamisesta vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos eli THL. Toimintaa valvoo Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto sekä aluehallintovirastot. Palveluntuottajat voivat olla yksityisiä tai julkisia. Laissa säädetään myös turvakodin henkilöstön kelpoisuudesta ja osamisesta. Turvakodeissa tuki- ja ohjaustyötä tekevältä henkilöstöltä edellytetään soveltuva korkeakoulututkinto sosiaali- tai terveysalalta. Lisäksi turvakodin vastuuhenkilöllä täytyy olla sosiaalityöntekijän pätevyys. (Valtioneuvoston asetus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 1103/2018.)

Turvakodit ovat siis tarkoitettu lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeville. Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jossa tekijä ja kokija ovat läheisessä suhteessa toisiinsa.

Väkivallan kohteena voi olla esimerkiksi puoliso, lapsi tai muu läheinen (Bildjuschkin ym. 2020, 7). Lähisuhdeväkivalta on merkittävä sosiaalinen, eettinen ja poliittinen ongelma. Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua keneen tahansa sukupuolesta riippumatta, mutta se on kuitenkin vahvasti sukupuolittunut ilmiö. Naiset kokevat miehiä useammin lähisuhdeväkivaltaa. (esim. Ojuri & Laitinen 2015, 10.) Suomessa turvakodit ovat avoimia kaikille sukupuolesta riippumatta. GREVIO, eli Eurooppa neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä, on kuitenkin kehottanut Suomea perustamaan naisille ja miehille erillisiä turvakoteja (GREVIO 2019, 34). Vuonna 2021 yksi turvakoti Suomessa muutettiin vain naisille tarkoitetuksi (Monika-Naiset liitto ry 2020). Tutkielmasani en ole tehnyt sukupuoleen liittyvää näkökulman rajausta, koska turvakodit ovat avoimia kaikille ja turvallisuuden kokemuksia turvakodissa on tärkeää ymmärtää sukupuolesta riippumatta. Osassa käyttämissäni lähteissä rajoituksia on kuitenkin tehty, minkä vuoksi muihin lähteisiin viitatessa saatan käyttää sukupuoleen viittaavia käsitteitä.

Tutkielmani kannalta on tärkeää ymmärtää turvakotien toimintaperiaatteita. Siksi tässä kapaleessa kerron turvakotien toiminnasta ja periaatteista yleisellä tasolla, kuitenkin huomioiden erityisesti turvallisuuden näkökulman. Turvakotien toiminnalle on asetettu standardeja Istanbulin sopimuksessa. Turvakoteja koskevat standardit liittyvät esimerkiksi turvakotien määrään, saatavuuteen ja siihen millaista tarjotun palvelun tulisi olla. (Logar 2022, 41–50.) Suomessa turvakotien toimintaa ohjataan turvakotipalvelujen kansallisissa laatusuosituksissa (Ewalds ym. 2019).

Turvallisuuden parantaminen on keskeinen tarkoitus koko turvakotien toiminnalle ja periaatteille. Esimerkiksi Irlannissa, Portugalissa ja Skotlannissa turvakotien keskeisimmät tavoitteet ovat turvallisuuden parantaminen, edistää hyvinvointia ja pääsyä resurssien äärelle sekä voimaannuttaa naisia. Tavoitteet ovat samankaltaisia myös Yhdysvalloissa, jossa keskeisimmät tavoitteet ovat naisten turvallisuuden parantaminen ja voimaannuttaminen. (Sullivan ym. 2008, 296.) Suomalaisissa laatusuosituksissa turvakodin asiakastyön tavoitteeksi määritetään väkivallan tai sen uhan katkaiseminen, turvallisen elämän rakentamisessa auttaminen sekä asiakkaan voimavarojen ja selviytymiskeinojen vahvistaminen (Ewalds ym. 2019, 8).

Turvakodin erityisyys palveluna sekä turvallisuuden erityinen merkitys tulevat ilmi jo turvakoti sanassa itsessään. Englannin kielessä turvakodeille on useita eri sanoja ja myös niiden palvelut voivat erota toisistaan. Turvakotia tai sen kaltaisia palveluita kuvaavia sanoja ovat

esimerkiksi *domestic violence shelter, women's refuge, safe house, crisis center* ja *emergency housing*. Shelter tai refuge sana viittaa yleensä väliaikaiseen turvalliseen majoitukseen, niiden palveluissa voi kuitenkin olla eroja. (Sharifi ym. 2024, 11). Esimerkiksi emergency shelter tai safe home ovat yleensä tarkoitettu lyhytaikaiseen asumiseen, usein alle kolmeksi kuukaudeksi. Sen jälkeen voidaan myös tarjota pidempiaikaista asumista toisen vaiheen asumispalveluissa. (Baker ym. 2010, 432–433; Sharifi ym. 2024.)

Turvallisuuden merkitys turvakodissa liittyy sekä turvakodin toimintaan ja tavoitteisiin että asiakkaan turvallisuuden takaamiseen asiakkaan elämässä laajemmin turvakodin ulkopuolellakin. Laatusuositusten mukaan turvakotityön viisi keskeistä periaatetta ovat turvallisuus, asiakkaan osallisuus, luotettavuus, kunnioitus ja toivon luominen. Suosituksissa huomioidaan myös erityisesti lasten turvallisuus ja sen huomioiminen asiakastyössä. (Ewalds ym. 2019, 11–12). Turvallisuus mainitaan periaatteissa erikseen, mutta nähdäkseni se liittyy myös muihin periaatteisiin. Osallisuus, luotettavuus, kunnioitus ja toivo voivat olla merkityksellisiä asiakkaan turvallisuuden kokemukselle. Turvallisuus täytyy huomioida kaikessa turvakodin toiminnassa. Turvakodin työskentelyn tulisi olla rakenteeltaan asiakkaan turvallisuutta tukevaa (Mt., 5) ja sen merkitys näyttäytyy laajasti turvakodin toiminnan eri osissa. Turvallisuuden keskeisyys tulee myös esille jo turvakoti sanassa itsessään.

Turvakodin asiakasprosessi jaetaan laatusuosituksissa neljään osaan, jotka ovat vireilletulo, aloitus, työskentely ja lopetus. Turvallisuudesta huolehtiminen on olennaista jokaisessa näistä vaiheista. Aloitusvaiheessa asiakkaan tilanne kartoitetaan ja hänelle tehdään muun muassa MARAK-riskinarvio ja turvallisuussuunnitelma sekä tarvittaessa häirinnän ja vainon kartoitus. Aloituksessa siis arvioidaan asiakkaan tilanteeseen liittyvät riskit ja pyritään siten edistämään hänen turvallisuuttaan esimerkiksi konkreettisella turvasuunnitelmalla. Riskien arviointi jatkuu koko turvakotiasiakkuuden ajan. Työskentelyn aikana tehdään yksilötyöskentelyä, vertais- ja ryhmätyöskentelyä, hoidetaan käytännön asioita ja viranomaistyöskentelyä. Laatusuositusten mukaan työskentelyn aikana asiakkaan tilannetta tulee selvittää turvallisessa ja luottamuksellisessa asiakassuhteessa. Työskentelyssä voidaan ottaa mukaan myös asiakkaan läheisverkostoa, mutta siinäkin tulee huomioida asiakkaan turvallisuus. Turvallisuus pyritään siis huomioimaan myös ihmissuhteissa ja psyykkisenä kokemuksena. Turvakotijakson pituus voi vaihdella, mutta suositeltu pituus on vähintään viikko. Päätymisestä päättää turvakodin sosiaalityöntekijä yhdessä asiakkaan ja turvakodin henkilökunnan kanssa. Päätymisen kannalta pyritään siihen, että se on yhteinen päätös ja että asiakkaan arki on riittävän turvallista ja hän kokee selviytyvänsä arjesta yksin tai tuettuna. Jakson

päätyessä asiakkaan tilanteen tulisi olla turvallinen ja hänen tarvitsemiensa palveluiden tulisi olla järjestyneet. (Ewalds ym. 2019, 8–10.)

Periaatteiden ja toiminnan turvallisuuden lisäksi turvallisuus liittyy myös turvakodin fyysiseen turvallisuuteen ja rakenteisiin. Turvakotien turvallisuus tulisi taata monella eri tasolla esimerkiksi teknisellä turvallisuudella, riskinarvioinnilla ja turvasuunnitelmien valmistelulla koko turvakodille ja asiakkaille (Logar 2022, 45). Nämä on huomioitu myös suomalaisissa laatusuosituksissa. Niiden mukaan turvallisuus täytyy huomioida esimerkiksi asiakastietojen kaikessa käsittelyssä, vaaratilanteiden raportoimisessa ja turvakodin toimitilojen turvallisuudessa. Laatusuosituksissa eritellään konkreettisia asioita, joilla toimitilojen turvallisuus pyritään takaamaan. Tällaisia on esimerkiksi kameravalvonta, matalalla olevien ikkunoiden ja ovien suojaaminen ja turvajärjestelmät. Turvakodin tilojen täytyy myös olla esteettömät ja laatusuosituksissa määritetään, millaisia tiloja turvakodissa tulee olla. Lisäksi tilojen turvallisuus huomioidaan esimerkiksi siten, että muille asiakkaille turvallisuusriskin aiheuttavien asiakkaiden jakso päätetään ja mikäli väkivallan tekijän kanssa tehdään yhteistyötä, häntä ei koskaan tavata turvakodilla (Ewalds ym. 2019, 9–10, 16–17.) Turvallisuus on siten keskeinen osa kaikkea turvakodin toimintaa.

2.2 Turvakotien asiakastyö ja turvallisuus

Tutkielmani kohdistuu turvakodin asiakkaiden kokemaan turvallisuuteen ja turvakodin merkitykseen turvallisuuden kokemuksen kannalta. Sen vuoksi turvakoteja ja niiden asiakastyötä käsittelevä tutkimus on myös keskeistä tutkielmalleni. Tässä luvussa pyrin kuvaamaan turvakotien asiakastyötä käsittelevää tutkimusta keskittyen erityisesti turvallisuuden näkökulmaan. Turvakodin asiakastyötä on tutkittu kansainvälisesti jonkin verran esimerkiksi vaikuttavuuden, kokemusten ja työskentelyn sisällön näkökulmista. Suomessa turvakoteihin liittyvää tutkimusta on tehty melko vähän. Näissä tutkimuksissa turvallisuuden teema nousee esille, mutta erityisesti turvallisuuden näkökulmasta turvakoteja vaikuttaa kuitenkin olevan tutkittu toistaiseksi vähän.

Suomessa turvakodin asiakastyötä on tutkittu esimerkiksi turvakotien selviytymistä tukevan asiakastyön (Nyqvist 2001) ja turvakotityön sisältöjen ja vaikutusten näkökulmasta (Ojuri & Laitinen 2015). Auli Ojurin ja Merja Laitisen selvityksen perusteella turvakodissa auttaa eniten turvalliset ja osaavat työntekijät, vertaistuki ja lapsille tarjottava tuki. Tarjottu apu

koettiin tehokkaana ja kattavana. (mt.) Ojuri (2004) on tutkinut turvakodissa olleiden naisten elämäntilanteita. Tutkimuksessa todettiin turvakotien tarjoaman väkivaltaspesifin työn olevan erityisen merkityksellistä väkivallasta selviytymiselle. Lisäksi on tutkittu turvakodin asiakkaiden kokemuksia avun hakemisesta ja turvakodin tarjoamasta tuesta (Niklander ym. 2019) ja avun hakemisen esteistä (Pietiläinen ym. 2022). Turvakotityötä on myös tutkittu lasten (Forsberg, 2000, 2002) ja työntekijöiden näkökulmasta (Laine 2005). Kansainvälisesti turvakoteja koskevaa tutkimusta on tehty melko paljon eri näkökulmista. Tutkimus on käsitellyt muun muassa turvakotien vaikuttavuutta, vaikutuksia, turvakodissa olleiden kokemuksia sekä työntekijöiden kokemuksia.

Turvakotitutkimusta erityisesti turvallisuuden näkökulmasta vaikuttaa olevan tehty melko vähän. Otsikkotasolla turvallisuus tulee esille muutamissa tutkimuksissa (esim. SAFE 2009; Tutty 2015). Turvallisuus teemana nousee esille esimerkiksi keskeisenä tarpeena turvakodille sekä turvakodin tarkoituksena, vaikutuksena ja toimintaa ohjaavana periaatteena. Turvallisuutta ei kuitenkaan välttämättä käsitellä kovinkaan syvällisesti (esim. Tutty 2006; SAFE Ireland 2009; Robinson ym. 2020). Sen määritelmä voi myös olla tutkimuksissa melko kapea, usein se on rajattu koskemaan turvakodin fyysistä turvallisuutta ja turvasuunnitelman tekoa (esim. Tutty 2006; Sullivan ym. 2008; SAFE Ireland 2009). Toisaalta joidenkin teemojen on mahdollista tulkita liittyvän turvallisuuteen, vaikka sitä ei tutkimuksessa erikseen nimetä turvallisuuteen tai sen kokemukseen liittyväksi. Tutkimuksissa turvakotien nähdään tarjoavan fyysistä turvaa ja keinoja itsen turvaamiseen. Lisäksi turvallisuuden kokemukselle merkityksellistä on kuitenkin myös emotionaalinen turvallisuus (Wood ym. 2020).

Muutamassa tutkimuksessa turvakodin asiakkaille on esitetty kysymyksiä turvakotiin saapua sekä turvakotiajan loppupuolella. Näiden tutkimusten perusteella turvallisuus on yksi yleisimmistä tarpeista turvakotiin saapua. Asiakkaiden kokemusten perusteella tähän tarpeeseen oli myös vastattu. Leslie Tutty (2006, 52–64) tutkimuksessa suurimmat tarpeet turvakotiin saapua olivat emotionaalinen tuki, turvallisuus ja asumisen tuki. Näiden koettiin myös olevan tärkein turvakodista saatu apu. Merkittävimpiä tekijöitä turvakodissa oli palautteen perusteella ymmärrys siitä, että ansaitsee parempaa, toivo paremmasta tulevaisuudesta, paremmat kyvyt pitää itsensä ja lapset turvassa, kuulluksi ja uskotuksi tuleminen sekä kokemus turvasta väkivallalta. Turvallisuus oli asiakkaiden kokemuksissa positiivisin kokemus turvakodissa. Tutty (2015) on toisessa tutkimuksessaan kartoittanut 368 naisen tarpeita, traumaoireita ja turvallisuushaasteita heidän saapuaan turvakotiin sekä lähtiessään

sieltä. Tutkimus kuvaa naisten kokeman väkivallan muotoja, heidän tarvitsemiaan ja saamiinsa palveluita sekä jatkosuunnitelmia. Saapuessaan turvakotiin 75 prosenttia naisista sijoitui vaaran arvioimisen asteikolla äärimmäisen tai vakavan vaaran kategorioihin. Poistuesaan turvakodista naiset kokivat saaneensa turvakodista tukea, vahvaa apua turvallisuuteen sekä keinoja perustarpeiden saamiseen. Saman kaltaisia tuloksia oli myös SAFE Ireland (2009) tutkimuksessa, jossa suurimmat tarpeet turvakotiin tullessa olivat turvallisuus, asumisen tuki, päätöksenteon tuki, emotionaalinen paraneminen ja väkivallan vaikutusten ymmärtäminen. Asiakkaat kokivat, että näihin tarpeisiin myös vastattiin turvakodissa.

Larry Bennetin ja kumppaneiden mukaan vuoteen 2004 mennessä tutkimusta yleisesti väkivaltaan liittyvien ohjelmien vaikuttavuudesta ei ollut juurikaan tehty. Kuitenkin näyttöön perustuvan käytännön arvostus, taloudelliset paineet ja professionalisoituminen lisäsivät tarvetta vaikuttavuuden tutkimiselle. Heidän tutkimuksensa mukaan väkivaltapalveluiden työ oli vaikuttavaa. (Bennett ym. 2004, 815–816.) Tämän jälkeen tutkimusta väkivaltapalveluiden ja rajatun turvakotien vaikuttavuudesta on tehty enemmän. Irene Jonkerin ja kumppaneiden meta-analyysin mukaan turvakotien työ ennen ja jälkeen turvakodin edisti asiakkaiden psyykkistä hyvinvointia sekä lisäsi turvallisuutta vähentämällä pahoinpitelyn riskiä ja edistämällä sosiaalisia verkostoja ja suhteita (Jonker ym. 2014). Yhteyden turvakotiin on myös todettu tuottavan positiivisia vaikutuksia toimijuudelle ja resilienssille sekä vähentävän vaaraa ja väkivallan uhriksi joutumista riippumatta siitä, vietettiinkö turvakodissa enemmän vai vähemmän kuin 21 päivää (McFarlane ym. 2014). Turvakodissa vietetyn ajan keston merkityksestä on saatu muunkinlaista näyttöä. Esimerkiksi Ashley Allen ja kumppanit tutkivat turvakotien vaikutuksia ja itsetunto-tukiryhmän vaikutuksia asiakkaiden autonomiaan, emotionaaliseen palautumiseen ja turvallisuuteen. Tutkimuksen mukaan naisten hyvinvointi parani turvakodissa olon aikana ja tukiryhmään osallistuneet raportoivat parempia tuloksia kuin ne, jotka eivät osallistuneet ryhmään. Tulos oli merkittävä erityisesti niiden kohdalla, jotka olivat viettäneet turvakodissa vain vähän aikaa. Pidempään turvakodissa olleiden hyvinvointi parani riippumatta ryhmään osallistumisesta. (Allen ym. 2021.) Turvakodilla vaikuttaa siis olevan positiivisia vaikutuksia hyvinvoinnille ja turvallisuuden kokemukselle.

Tutkimusta on myös tehty laajemmin väkivaltapalveluiden näkökulmasta. Niissä turvakoti on yksi muiden palveluiden ohella tutkitusta palveluista. Vaikka erilaisten väkivaltapalveluiden vaikuttavuutta on tutkittu, on kuitenkin vielä hieman epäselvää millaiset toimintamallit edistävät hyvinvointia parhaiten. Leila Woodin ja kumppaneiden tavoitteena oli selvittää, kuinka palvelumallin ominaisuudet, kokemukset yhteydestä työntekijöihin ja palvelun kesto

ovat yhteydessä palveluiden perustavoitteisiin, kuten fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin edistämiseen, pahoinpitelyn vähenemiseen ja turvallisuuden edistämiseen sekä sosiaalisen tuen ja palvelukontaktien edistämiseen. Tutkimuksen mukaan palvelun kesto ja työntekijän ja asiakkaan yhteys olivat yhteydessä paremman tarpeisin vastaamisen kanssa. Ne eivät kuitenkaan ennustaneet edistystä turvallisuudessa, sosiaalisessa tuessa tai psyykkisessä tai henkisessä hyvinvoinnissa. Asiakkaat kuitenkin raportoivat turvallisuutensa parantuneen huomattavasti väkivaltaohjelmaan osallistumisen jälkeen. Palvelun muoto, yhteisö ja perhe ovat tärkeitä tekijöitä turvallisuuden ja sosiaalisen tuen kannalta. Tutkimuksen mukaan suuri osa tutkimukseen osallistuneista raportoi väkivaltaohjelmaan osallistumisen parantaneen tai kohentaneen heidän turvallisuuttaan. Yli 75 prosenttia osallistujista raportoi kaltoinkohtelun vähentyneen palvelun myötä. Muita yleisiä turvallisuuteen liittyviä tarpeita, joihin väkivaltapalvelut olivat vastanneet, oli turvallinen paikka olla, henkinen tuki sekä turvallisuussuunnittelu. (Wood ym. 2022.) On kuitenkin huomattava, että tutkimus käsitteli yleisesti väkivaltaohjelmia eikä erityisesti turvakoteja.

Carol Rivasin ja kumppaneiden kirjallisuuskatsauksessa tarkasteltiin 98 väkivaltatyötä käsittelevää tutkimusta eri puolilta maailmaa. Tutkimukset eivät siis käsitelleet vain turvakoteja vaan myös muita väkivaltapalveluita. Tutkimusartikkeleiden aiheena oli väkivaltaa kokeneiden ja työntekijöiden kokemukset sekä tutkimukset ohjelmien toimintamalleista ja niiden vaikuttavuudesta. Katsauksen tarkoituksena oli selvittää millaiset ohjelmat ovat toimivia, millaisissa tilanteissa ja kenelle. Katsauksen perusteella työskentelyn kannalta keskeistä oli opetus ja tiedon saaminen väkivallasta, naisten oikeuksista ja avun saamisen mahdollisuuksista, aktiivinen ohjaus muihin palveluihin, riskinarviointi väkivallan toistumisesta ja turvasuunnittelu sen välttämiseksi. Lisäksi luottamus työntekijään oli tärkeää ja sen muodostuminen on todennäköisempää, jos asiakas ja työntekijä olivat samaa etnistä taustaa ja jos työntekijä oli myös kokenut väkivaltaa. Keskeistä on, että työntekijä auttaa väkivaltaa kokeneita punnitsemaan omia vaihtoehtojaan tilanteen mukaan. Lisäksi he totesivat, että päätöksenteko turvallisuuden parantamiseksi ei ole yksiselitteistä ja hyväksikäyttäjän kanssa oleminen ei välttämättä muodosta suurinta riskiä. Keskeistä on, että tuki vastaa kunkin yksilöllisiin tarpeisiin ja sitä saa riittävän pitkään. (Rivas ym. 2019.)

Fyysisen turvan lisäksi turvallisuuteen turvakodissa liittyy myös muunlaisia ulottuvuuksia. Esimerkiksi Woodin ja kumppaneiden (2020) tutkimuksessa turvallisuuteen liitetään fyysisen turvallisuuden ja perustarpeisiin vastaamisen lisäksi myös emotionaalinen turvallisuus, johon vaikuttaa esimerkiksi työntekijöiden ja asiakkaiden välinen suhde. Turva väkivallalta

onkin yksilöllistä ja kontekstisidonnaista sekä usein osa suurempaa turvallisuuden kokonaisuutta (Thomas ym. 2015, 171).

Woodin ja kumppaneiden (2020) tutkimuksen mukaan tuen turvallinen perusta, mahdollisuus suhteen muodostumiselle ja yhteistyö edistivät työskentelyä väkivaltapalveluissa. Tutkimuksessa nousi esille sekä emotionaalisen että fyysisen turvallisuuden merkitys työskentelylle. Turvallisuuden tunteen muodostuminen alkaa heti ensikohtaamisesta ja välittömiin tarpeisiin vastaamisesta. Fyysinen ympäristö ja työskentelyn rakenteet luovat turvallisuutta, mutta keskeistä on myös emotionaalisen turvallisuuden luominen. Turvallisuuden kokemukselle keskeistä on myös empaattinen ja ymmärtäväinen vuorovaikutus työntekijän kanssa, luottamuksellisuus ja vapaaehtoisuus. Lähestymistavat, jotka korostavat tuen turvallisuutta, vastavuoroisuutta ja saatavuutta sitovat väkivaltaa kokeneita parhaiten omien tavoitteiden saavuttamiseen ja tarpeisiin vastaamiseen.

Suhteen luominen edellyttää turvallisuutta sekä fyysisesti että emotionaalisesti. Suhteen muodostuminen edellyttää työntekijän saatavilla oloa, tuomitsemattomuutta ja tietoperustaa palveluista. (Wood ym. 2020.) Luottamuksellisen suhteen tärkeyttä kuvaa myös se, että väkivaltaa kokeneiden kohtelun on todettu olevan yhtä merkityksellistä tai jopa merkityksellisempää kuin konkreettiset resurssit, joita heille pystyttiin tarjoamaan (Kulkarni ym. 2012, 96). Tutkimusten mukaan väkivaltapalveluissa ja turvakodissa väkivaltaa kokeneen ja palvelun työntekijöiden välisellä suhteella on merkitystä väkivaltaa kokeneen hyvinvoinnille ja palvelun vaikutuksille (esim. Lyon ym. 2008; Goodman ym. 2016; Wood ym. 2020.)

Emotionaaliseen turvallisuuteen voi vaikuttaa työntekijöiden ja asiakkaiden suhteen lisäksi myös muut asiat, kuten turvakodin ilmapiiri. Judy Hughesin (2020) mukaan turvakodista pyrittiin luomaan väkivallaton ja rauhallinen paikka, joka eroaa aikaisemmista väkivaltaisista kokemuksista. Turvakodin asiakkaiden kokemuksen mukaan autetuksi tulemisen kokemukselle tärkeää oli tuntee olo mukavaksi, turvalliseksi, huolehdituksi, kunnioitetuksi ja tuomitsemattomaksi. Turvakodin työntekijät pyrkivät myös antamaan asiakkaille aikaa sopeutua, voimaannuttivat heitä oman elämän hallintaan ja tukivat pääsyä palveluiden äärelle.

Turvakodin turvallisen ilmapiirin merkitys on tullut esille myös asiakkaiden kokemuksia käsittelevissä tutkimuksissa. Esimerkiksi Sarah Robinson ja kumppanit ovat tehneet meta-analyysin yhdeksästä laadullisesta tutkimuksesta, joissa on tutkittu naisten kokemuksia turvakodissa elämisestä. Tuloksena he havaitsivat kokemuksia ilmaisevat kaksi pääteemaa, jotka olivat valta ja kontrolli sekä turvallisuus. Tutkimusten mukaan turvakoti tarjosi asiakkaille

turvaa ja tukea. Samalla naiset kuitenkin kohtasivat myös käytäntöjä, jotka muistuttivat heitä aikaisemmassa väkivaltaisessa suhteessa käytetyistä taktiikoista. Turvakodin säännöt ja työntekijöiden suhtautuminen saattoivat muistuttaa valvontaa, vankeutta ja manipulointia, jollaista he olivat kokeneet aikaisemmin väkivaltaisessa suhteessa. Turvakodin toiminta voisi olla asiakkaiden kokemuksen mukaan samalla turvallisuutta lisäävää sekä tuntua rajoittavalta. (Robinson ym. 2020.) Myös muissa tutkimuksissa on todettu turvakodin sääntöjen aiheuttaneen negatiivisia kokemuksia (esim. Pajak ym. 2014; Bergstrom-Lynch 2018; Fisher & Stylianou 2019; Gregory ym. 2021). Cathrine Glenn ja Lisa Goodman selvittivät tutkimuksessaan turvakodin asiakkaiden kokemuksia turvakodin säännöistä ja niiden noudattamisesta. Heidän mukaansa turvakotien säännöt ovat lisääntyneet turvakotien määrän lisääntyessä. Tutkimuksen mukaan asukkaat hyötyvät joustavammista säännöistä työntekijöiden ja asiakkaiden välillä, vähemmän rajoittavista säännöistä sekä yhteistyöhön perustuvasta ja läpinäkyvästä sääntöjen täytäntöönpanosta. (Glenn & Goodman 2015.)

Robinsonin ja kumppaneiden (2020) mukaan työntekijöiden koulutus traumainformoidusta työstä voisi ehkäistä riskiä turvakodinasiakkaiden uudelleen traumatisoitumisesta. Traumainformoituun työotteeseen liittyvän positiivisen ja epätuomitsevan lähestymistavan on todettu lisäävän äitien ja lasten turvallisuuden kokemusta. Turvallisuuden tunnetta puolestaan heikensi liian syvälle menevät keskustelut vertaisryhmissä. (van der Hoeven ym. 2023, 520–522.) Tämä on linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa siitä, että ryhmäturvallisuuden kannalta on tärkeää välttää liian yksityiskohtaisia ja mahdollisesti uudelleen traumatisoivia kuvauksia kokemuksista. (Baird & Alaggia 2021).

Tutkimuksissa on todettu, että väkivalta ei usein pääty väkivaltaisen suhteen päättyessä (esim. Fleury ym. 2000; Campbell ym. 2003). Väkivallasta irtautuminen voi myös tuoda mukanaan haasteita ja menetyksiä väkivaltaa kokeneen pyrkiessä turvaan. Kristie Thomas ja kumppanit selvittivät tutkimuksessaan näitä menetyksiä. Puolet tutkimukseen osallistuneista kertoivat turvaan pyrkimisen aiheuttaneen uusia ongelmia tai menetyksiä heidän elämässään. Menetykset liittyivät emotionaaliseen tai fyysisen turvallisuuteen, sosiaalisen tuen määrään, taloudelliseen tilanteeseen, kodin ja juurtuneisuuden tunteeseen, vanhemmuuden kykyihin sekä vapauteen. (Thomas ym. 2015.) Tämä korostaa turvakodin keskeistä roolia turvallisuuden luojana.

On todettu, että väkivaltaa kokeneet käyttävät useita erilaisia strategioita turvatakseen itseään. Tällaisia ovat esimerkiksi viranomaisten apu, läheisiltä tai ammattilaisilta saatu apu,

pyrkimykset suojata itse itseään ja turvasuunnittelu. Ei kuitenkaan ole selvää kuina tehokkaita eri strategiat ovat. Väkivaltaa kokeneet ovat kuitenkin kokeneet muiden ihmisten mukaan ottamisen olleen hyödyllistä. (Parker ym. 2014.) Jessica Goodkindin ja kumppaneiden tutkimuksessa kartoitettiin väkivaltaa kokeneiden naisten keinoja parantaa turvallisuuttaan. Tutkimuksen mukaan naiset käyttivät useita erilaisia strategioita suojellakseen itseään ja lapsiaan. Pyrkimykset liittyivät usein suunnitelmiin siitä, kuinka pelastautua, kun väkivaltaa tapahtuu. Monissa väkivaltaa kokeneille tarkoitetuissa palveluissa käytetään turvasuunnitelmia, mutta niiden käytön vaikutuksia ei ole juurikaan tutkittu. Tutkimuksessa kysyttiin naisten tapoja pienentää väkivallan riskiä sekä sitä, johtiko keino väkivallan vähenemiseen, lisääntymiseen vai pysymiseen samana. Tutkimus osoitti, että naiset käyttävät useita erilaisia keinoja riskien vähentämiseen. Käytetyt keinot riippuvat monista tekijöistä, kuten väkivallan vakavuudesta, suhteesta väkivallan tekijään sekä siitä olivatko he olleet turvakodissa. Tulosten mukaan väkivaltaan puuttumisessa mikään keino ei ollut paras kaikissa tilanteissa ja lisäksi samalla keinolla saattoi olla eri vaikutuksia eri tilanteissa. Kuitenkin kaksi hyödyllisintä strategiaa olivat turvakotiin meneminen sekä yhteydenotto väkivaltaa kokeneille tarkoitettuun palveluun. Turvakodissa olleet myös käyttivät todennäköisemmin turvasuunnitelmaa, mikä viittaa siihen, että turvakodista opittuja keinoja hyödynnetään käytännössä. Tulosten suunta ei kuitenkaan ole varma. Voi myös olla, että turvasuunnitelmaa käyttävät haiketuivat todennäköisemmin turvakotiin. Tutkimuksen mukaan väkivaltaa kokeneiden lepyttelytekniikan käyttäminen vähensi väkivaltaa, mutta samalla tätä tekniikkaa käyttävät voivat psyykkisesti merkittävästi heikommin ja heillä oli masennusoireita. Pyrkimys oman ja lasten turvallisuuden parantamiseen ja väkivalasta selviytymiseen voi siten heikentää hyvinvointia. (Goodkind ym. 2004.) Tutkimuksen tulokset antavat viitteitä turvakotien vaikuttavuudesta turvallisuuden kannalta sekä toisaalta kuvaavat väkivallan avun hakemisen haasteita.

3 TURVALLISUUS HYVINVOINNIN PERUSTANA

3.1 Turvallisuus ja turvattomuus käsitteinä

Turvallisuus on käsitteenä laaja ja sitä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmista, kuten yhteiskunnan, valtion, politiikan, ympäristön tai yksilön näkökulmasta. Perinteisesti turvallisuus onkin liitetty erityisesti valtion turvallisuuteen. Turvallisuus on kuitenkin laajeneva käsite. Se tarkoittaa, että turvallisuuteen liitetään aikaisempaa laajemmin erilaisia asioita (Niemelä 2000b.) Turvallisuutta voidaankin tarkastella myös esimerkiksi perustarpeiden, sosiaalisten suhteiden, arvojen tai oikeuksien näkökulmasta. Tutkielmassani keskityn turvallisuuden yksilönäkökulmaan ja turvallisuuteen kokemuksena. Turvallisuus on kuitenkin laaja käsite ja ilmiö, jolla on yhteyksiä laajemmin esimerkiksi yhteiskuntaan ja hyvinvointiin. Tässä luvussa pyrin kuvaamaan turvallisuuden käsitettä ja sen merkitystä teorian valossa. Lisäksi kerron myös turvattomuuden käsitteestä ja turvallisuuden muista lähikäsitteistä. Kuvaan ensin turvallisuuden käsitettä ja sen ulottuvuuksia, jonka jälkeen seuraavassa luvussa kuvaan tarkemmin turvallisuutta kokemuksena ja sen jälkeen turvallisuuden ja väkivallan yhteyttä.

Englannin kielessä turvallisuudelle on kaksi merkitykseltään hieman toisistaan eroavaa sanaa *safety* ja *security*. Safety tarkoittaa esimerkiksi varmuutta, turvaa ja suojaa. Security puolestaan viittaa enemmän puolustautumiseen. (Ronkainen & Näre 2008, 16.) Suomen kielessä turvallisuudelle ei ole vastaavia merkitykseltään eroavia sanoja. Turvallisuuden ongelmiin erikoistunut filosofian professori Timo Airaksinen toteaa, että suomen kielessä turvallisuuteen liittyvä sanasto on avointa ja usein epämääräistä eikä siihen siten ole yksimielisyyttä. Hän kuitenkin erittelee toisistaan turvallisuuden ja turvan. Airaksisen mukaan turvallisuus on tila, jossa vaaraa ei ole olemassa. Turva puolestaan tarjotaan vaaran ja vahingon välttämiseksi. Se on siis lupaus turvallisuudesta. (Airaksinen 2012, 81.)

Turvallisuus on siis laajeneva käsite. Sakari Kainulainen puhuu turvallisuuden postmodernisoitumisesta, kun turvallisuuden käsite laajenee ja yksilöllistyy. Turvallisuus kiinnittyy yhä laajemmin kokemusten ja tulkinnan kautta hyvinvointiin ja on läsnä kaikilla elämän alueilla. (Kainulainen 2000, 301.) Pauli Niemelä kuvaa laajenevaa turvallisuuskäsitystä mallin kautta. Mallin keskiössä on terveydellinen turvallisuuskäsitys, joka pitää sisällään olemassaolon, itseturvallisuuden ja toimintakyvyn. Sitä ympäröi sosiaalinen turvallisuuskäsitys, johon liittyy esimerkiksi perheen ja läheisten ihmissuhteiden turvallisuus, asumisen ja

asuinympäristön turvallisuus, koulun ja harrastusyhteisön sekä työn ja työyhteisön turvallisuus. Tämän jälkeen malli laajenee neljään turvallisuuden ulottuvuuteen, joka ovat perinteinen valtiollinen turvallisuuskäsitys, sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuskäsitys, kulttuuris-humanistinen turvallisuuskäsitys sekä moderni ekologinen turvallisuuskäsitys. (Niemelä 2000b, 27.) Näistä turvallisuuden ulottuvuuksista sosiaalinen turvallisuuskäsitys liittyy keskeisimmin lähisuhdeväkivaltaan. Sosiaalinen ja yhteisöllinen turvallisuuskäsitys koskee ihmisen läheisiä sosiaalisia verkostoja, jotka ovat ihmissuhdeturvallisuuden ydinalueita. Tällä tasolla esimerkiksi väkivallan ja laiminlyönnin kaltaiset asiat aiheuttavat turvattomuutta. (mt., 31.) Nähdäkseni väkivalta liittyy kuitenkin myös muihin turvallisuuden ulottuvuuksiin. Esimerkiksi sosiaali- ja hyvinvointivaltiollinen turvallisuuden ulottuvuus liittyy lähisuhdeväkivaltaan sosiaaliturvan ja palveluiden kautta ja toisaalta lähisuhdeväkivalta voi vaikuttaa myös Niemelän mallin ytimessä olevaan terveydelliseen turvallisuuskäsitykseen. Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin eniten yksilön koettuun turvallisuuteen, johon liittyy voimakkaimmin Niemelän mallin ytimessä oleva ihmissuhdeturvallisuus.

Turvallisuudella on monta eri ulottuvuutta ja tasoa. Niemelä mainitsee turvallisuuden olevan muun muassa tarve, arvo sekä oikeus. Tarpeena turvallisuus liittyy hyvän olon jatkuvuuden ja järjestyksen turvaamiseen. Turvallisuus tuottaa hyvinvointia ja vakautta, mutta toisaalta turvallisuuden puute tarkoittaa hyvinvoinnin ja mielen tasapainon puutetta. (Niemelä 2022, 22.) Turvallisuus on myös keskeinen inhimillinen ja sosiaalinen arvo, joka merkitsee muun muassa luotettavuutta eli ennustettavuutta ja levollisuutta sekä vaarojen poissaoloa. (Niemelä 2000b, 22–23). Arvona turvallisuudella on Niemelän mukaan monta tasoa vaihdelleen maailman rauhasta perheen turvallisuuteen ja kokemukseen omista hyvinvoinnin arvoista. Sen vuoksi myös turvattomuudella voi olla monia ulottuvuuksia yksilön kokemusmaailmassa. (Niemelä 2022, 23.) Turvallisuus on siis monella tasolla keskeinen arvo. Jos ihminen ei pysty saavuttamaan asioita, joita hän arvostaa itse tai jotka ovat yhteiskunnassa arvostettuja, se voi aiheuttaa arvoperustaista turvattomuutta (Kraav & Niemelä 2022, 176). Tämän lisäksi turvallisuus on myös kansainvälisiin sopimuksiin perustuva ihmisoikeus. Niemelän mukaan oikeusperustainen näkemys turvallisuudesta osoittaa turvallisuuden vahvaa yhteyttä sosiaaliseen hyvinvointiin. (Niemelä 2022, 23.)

Inhimillinen turvallisuus on keskeinen laajenevaan turvallisuuskäsitykseen liittyvä käsite. Se on Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelman eli UNDP:n kehittämä turvallisuuden käsite, jossa pyritään huomioimaan yksilön näkökulma turvallisuudessa. Ennen tätä käsitys turvallisuudesta on rajoittunut koskemaan pääosin valtion turvallisuutta, vaikka monille

ihmisille tavanomaisemmat uhat ovat keskeisempiä. (UNDP 1994, 22.) Inhimillinen turvallisuus tarkoittaa elämistä vapaana puutteesta, pelosta ja häpeästä, sekä ihmisille tärkeiden asioiden suojelemista (UNDP 2022, 15). Inhimillisen turvallisuuden näkökulmalla pyritään siis huomioimaan turvallisuuden yksilöllinen ulottuvuus. Inhimillinen turvallisuus on jaettu seitsemään osa-alueeseen. Yksi näistä osa-alueista on henkilökohtainen turvallisuus, jolla tarkoitetaan vapautta fyysisestä ja henkisestä väkivallasta. Väkivaltaa voi harjoittaa valtio, yhteisö tai yksilö. (Korhonen 2010, 21–27.) Inhimillinen turvallisuus on käsitteenä laaja, mutta pitää sisällään myös lähisuhdeväkivallan ja sen aiheuttaman turvattomuuden. Senja Korhosen mukaan turvallisuuteen liittyy fyysisen olemassaolon ja selviytymisen turvaamisen lisäksi sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi sekä ihmisoikeuksien ja ihmiselämän arvokkuuden edistäminen. Inhimillisen turvallisuuden käsite pyrkii sitomaan nämä ulottuvuudet yhteen. Korhonen huomauttaa, että inhimillisen turvallisuuden käsitteessä turvallisuus tai turvattomuus on subjektiivinen käsite, mikä tekee siitä sekä edistyksellisen että ongelmallisen käytäntöön soveltamisen kannalta. (mt., 17, 19.)

Arvokkuus, pelko ja puute ovat inhimillisen turvallisuuden keskeisiä tekijöitä, jotka linkittyvät toisiinsa monella tavalla. Arvokkuus perustuu universaaliin uskoon siitä, että jokaisella on yhtäläinen ja luontainen arvo. Arvokkuus ei tarkoita pelkästään riiston puuttumista vaan siihen liittyy myös stigmatisoituminen eli leimaantuminen. UNDP huomauttaa, että toisiinsa esimerkiksi interventiot, jotka pyrkivät poistamaan materialistisia puutteita voivat haavoittaa ihmisten arvokkuutta aiheuttamalla stigmatisoitumista ja häpeää. Arvokkuus on käsitteenä myös laajempi kuin fyysisen vahingon tai häpeän välttäminen. Se tarkoittaa laajemmin esimerkiksi autonomiaa ja toimijuutta. (UNDP 2022, 15–16.) Tämä on kiinnostava näkökulma myös turvakotien kannalta. Turvallisuuden kannalta turvakodin toiminnassa tulisi huomioida, ettei se aiheuttaisi väkivaltaa kokeneille haittaa esimerkiksi leimaantumisen tai häpeän kautta. Pelko puolestaan liittyy uskomukseen siitä, että jotain pahaa voi tapahtua tulevaisuudessa, se syntyy usein tilanteissa, jotka ovat epävarmoja ja kontrolloimattomia. Pelko syntyykin yleensä useiden kognitiivisten prosessien ja ulkoisten ja kontekstuaalisten tekijöiden vaikutuksesta. Puute ei liity pelkästään perustarpeisiin vaan se tarkoittaa myös yksilöllisiä toiveita sekä käsityksiä siitä, mitä yhteisön jäsenen odotetaan saavuttavan. (mt., 16.)

Turvallisuuden lähikäsite on turvattomuus. Turvallisuus ja turvattomuus ovat läsnä kaikilla elämän alueilla. Turvattomuutta luo sekä etäiset globaalit asiat että läheiset asiat, kuten ihmissuhteet. Läheiset asiat voivat myös luoda turvallisuutta, mutta globaalit asiat eivät siihen

pysty, vaikka ne voivatkin vähentää turvattomuutta. (Niemelä & Lahikainen 2000, 9–10) Juhani Laurinkari ja Veli-Matti Poutanen määrittelevät sosiaalista turvallisuutta käsittelevässä tekstissään turvattomuuden olevan luottamuksen puutetta ihmisiin, kyvyttömyyttä tulojen jatkuvuuden säilyttämiseen sekä kokemusta epäoikeudenmukaisuudesta. Heidän mukaansa turvallisuuden voidaan sanoa olevan tärkeä osa hyvinvointia. Tällöin turvattomuus puolestaan on riski hyvinvoinnille ja turvallisuudelle. (Laurinkari & Poutanen 2022, 209.) Turvattomuuden lähikäsitteitä ovat riski, uhka, vaara ja pelko (Niemelä 2000b, 23). Käytän tutkielmassani turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteitä rinnakkain. Turvattomuudella tarkoitan kokemusta turvallisuuden tunteen heikkenemisestä.

Niemelä ja kumppanit (1997, 20–21) esittelevät tutkimuksessaan kaksi erilaista turvattomuuden selitys- ja tarkastelutapaa, jotka ovat kausaalinen, eli syy-seuraus suhteeseen perustuva malli sekä fenomenologinen malli. Kausaaliossa selitysmallissa turvattomuus selitetään ulkoisilla ja havaittavilla tekijöillä. Turvattomuuden syiden selvittämiseksi tutkitaan riskejä, uhkia, vaaroja ja niiden seurauksia.

Fenomenologiseen tarkastelutapaan perustuvassa tutkimuksessa puolestaan tutkitaan turvattomuutta henkilön kokemusmaailmasta käsin. Tutkielmani perustuu tähän lähestymistapaan. Fenomenologisessa tarkastelussa tutkitaan siis ennemminkin turvattomuuden tunnetta ja sen merkityksiä tai syitä. Lähestymistapa on subjektiivinen, mutta kuitenkin Niemelän ja kumppaneiden mukaan yhtä objektiivinen kuin kausaalinenkin lähestymistapa, koska ollaan kiinnostuneita henkilön kokemasta turvattomuudesta ja hänen subjektiivisesta kokemusmaailmastaan. Fenomenologinen lähestymistapa tuottaa psykososiaalista tietoa eli sisäistä olotilaa koskevaa tietoa, jonka yhteys ulkoiseen tilanteeseen voi vaihdella. Koettu todellisuus kuvastaa myös ulkoista todellisuutta, vaikka eri ihmiset kokevatkin ulkoisen todellisuuden eri tavoilla. Niemelän ja kumppaneiden mukaan koetun turvattomuuden tutkiminen on tärkeää koska ihminen toimii pääosin koetun todellisuuden eikä ulkoisen todellisuuden mukaan. (Niemelä ym. 1997, 20–21.)

3.2 Turvallisuus kokemuksena

Turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteillä voidaan tarkoittaa objektiivista eli ulkoista tai subjektiivista eli koettua turvallisuutta. Se voi olla myös näiden välinen suhde. (Niemelä ym. 1997, 13.) Turvallisuuden tai turvattomuuden kokemus muodostuu suhteessa itsen ja

ulkomaailman kanssa (Lahikainen 2000, 70). Tutkielmassani keskityn erityisesti turvallisuuden kokemukseen. Ulkoisen turvallisuuden voidaan sanoa olevan esimerkiksi hyvien asioiden jatkuvuutta, riskittömyyttä, vaarattomuutta ja uhkien poissaoloa. Tällöin ulkoinen turvattomuus puolestaan olisi hyvien asioiden jatkuvuuden vaarantumista ja riskien ja uhkien olemassaoloa tai mahdollista lisääntymistä. (Niemelä ym. 1997, 18.) Lähisuhdeväkivallan ja turvakotien kontekstissa ulkoinen turvattomuus voisi liittyä esimerkiksi väkivaltaan tai sen uhkaan. Esimerkiksi turvakodit pyrkivät olemaan ulkoisesti eli objektiivisesti turvallisia tiloja, joissa uhkaa väkivallasta ei ole. Sisäinen turvallisuus puolestaan tarkoittaa esimerkiksi koetun hyvinvoinnin ja hyvän olon jatkuvuutta. Se on myös sisäistä rauhaa ja tasapainoa sekä levollisuutta, varmuutta ja hyvää oloa. Sisäinen turvattomuus on koettua turvattomuutta, jonka yhteys ulkoisiin eli objektiivisiin uhkiin ja riskeihin voi vaihdella. Turvattomuuden kokemus on psykologinen ilmiö, joka voi näyttäytyä esimerkiksi pelkona, psykosomaattisina oireina tai huolestuneisuutena (mt., 13, 19). Sisäistä turvattomuutta voi siis kokea, vaikka tilanne olisi ulkoisesti turvallinen. Esimerkiksi väkivaltaa kokenut voi kokea sisäistä turvattomuutta myös tilanteessa, jossa uhkaa väkivallasta ei ole.

Myös Airaksinen määrittelee turvallisuuden kokemuksen saman kaltaisesti. Hänen mukaansa turvallisuuden tunne syntyy, kun pelkoa tai uhkaa ei ole. Turvallisuuden tunteen perusta on siis uhan poissaolo. Hänen mukaansa turvallisuuden tunne on siten toisen asteen tunne, joka syntyy toisten tunteiden perusteella. (Airaksinen 2012, 105.) Turvallisuuden kokemus on subjektiivinen kokemus. Se muodostuu, kun ihminen arvioi useita tekijöitä, jotka aiheuttavat turvallisuutta tai turvattomuutta tai kun ihminen arvioi elämäntilannettansa yleisesti. Vaikka kokemus muodostuu useiden tekijöiden vaikutuksesta, eri tekijöiden vaikutus ei silti välttämättä ole selvä. Turvattomuuden kokemus voi myös olla selkeä tai epäselvä. Turvallisuus voidaan nähdä yksilöllisenä ja subjektiivisena kokemuksena sekä suhteena sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välillä. Yksilöiden väliset erot voivat vaikuttaa siihen millaisena ympäristön tulkitsee ja miten sen suhteita havaitsee. Psykologian näkökulmasta turvallisuuden perusta pohjautuu lapsuuteen ja lapsuuden kehitysvaiheisiin sekä muihin tekijöihin, jotka vaikuttavat yksilön kokemuksiin ja tulkintoihin ympäristöstä. (Vornanen 2022, 75.) Tämän turvallisuuden kokemuksen muodostumisen subjektiivisuuden ymmärtäminen voi auttaa ymmärtämään myös väkivaltaa kokeneen kokemuksia. Väkivallan kokeminen voi vaikuttaa esimerkiksi ympäristön tulkintaan ja siten turvallisuuden kokemukseen.

Turvassa oleminen (being safe) ja turvallisuuden kokemus (feeling safe) ovat siten eri asioita, vaikka ne kytkeytyväkin toisiinsa. Esimerkiksi terveydenhuollon

potilasturvallisuudessa turvallisuus liitetään perinteisesti vahinkojen ja haittojen välttämiseen. Potilasturvallisuuden tutkimuksissa on kuitenkin todettu potilaiden käsittävän turvallisuuden ennemminkin turvallisuuden kokemuksena kuin turvassa olemisena (Barrow ym. 2023). Tutkimuksissa on saatu näyttöä, että potilaiden ja henkilökunnan käsitykset turvallisuudesta poikkeavat toisistaan. Potilaat kokevat turvallisuuden sekä fyysisenä että emotionaalisenä kokemuksena. (Doyle ym. 2013; Lyndon ym. 2018; Barrow ym. 2023.) Audrey Lyndonin ja kumppaneiden (2018) tutkimuksessa turvallisuuden kokemus näyttäytyi jatkumona, johon vaikuttivat luottamus työntekijöihin, ympäristö ja organisaation toimintatavat, vuorovaikutus sekä riskitilanteiden tapahtumat. Voikin pohtia voiko näissä kokemuksissa olla samankaltaisuuksia myös turvakodin asiakkaiden kokemusten kanssa. Vaikka terveydenhuolto ja turvakoti ovat erilaisia konteksteja niissä on nähdäkseni myös samankaltaisuuksia. Kummassakin ollaan esimerkiksi usein ainakin jossain määrin hallitsemattomassa, itselle vieraassa ja oman kodin ulkopuolisessa tilanteessa.

Turvallisuuteen liittyy myös elämönhallinnan käsite eli coping. Se tarkoittaa kykyä selviytyä vastoinkäymisistä. Niemelän ja kumppaneiden mukaan elämönhallinta ja turvallisuus kytkeytyvät toisiinsa kiinteästi, jopa niin kiinteästi, että niiden voi sanoa olevan saman asian eri puolia. Samoin kuin turvallisuus, myös elämönhallinta voidaan jakaa ulkoiseen ja sisäiseen. Ulkoinen elämönhallinta tarkoittaa kykyä vaikuttaa omaan elämään niin etteivät ulkopuoliset asiat horjuta tasapainoa. Ulkoisessa elämönhallinnassa on kyse ulkoisten riskien uhkien ja vaarojen hallinnasta. Sillä pyritään hallitsemaan muuttunutta tilannetta ja hallitsemaan ongelmia. Sisäinen elämönhallinta puolestaan tarkoittaa yksilön sopeutumiskykyä. Sisäisen elämönhallinnan keinoilla pyritään hallitsemaan esimerkiksi koettua turvattomuutta. Kyse on siis emotionaalis-kognitiivisesta prosessista, jonka pyrkimyksenä on sopeutuminen uuteen tilanteeseen ja tasapainoon pääseminen. (Niemelä ym. 1997, 17, 20.) Ihmisen hyvinvoinnin kannalta elämäntapahtumat eivät itsessään määritä niiden vaikutuksia hyvinvointiin, vaan merkitystä on sillä, kuinka niitä pystyy käsittelemään (Kirmanen 2000, 120). Esimerkiksi väkivallan vaikutuksiin yksilölle vaikuttaa elämönhallintakeinot ja resilienssi. Resilienssi tarkoittaa kykyä sopeutua ja sietää haastavia tilanteita. Virpi Jylhän ja kumppaneiden mukaan asiakasturvallisuus muodostuu objektiivisesta ja subjektiivisesta turvallisuudesta, joiden lisäksi myös opitut mallit ja resilienssi vaikuttavat asiakasturvallisuuden muodostumiseen. (Jylhä ym. 2021, 19–21.) Elämönhallinnan ja väkivallan voi nähdä olevan yhteydessä toisiinsa molempiin suuntiin. Ensinnäkin väkivallan kokeminen voi rajoittaa käytettävissä

olevia elämänhallinnan keinoja. Toisaalta voi olla, että elämänhallinnan keinot vaikuttavat siihen, kuinka väkivalta vaikuttaa yksilöön.

3.3 Väkivalta ja turvallisuuden kokemus

Väkivallan kokemisella on tutkitusti lukuisia vaikutuksia henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Vaikutukset voivat olla pitkäkestoisia. Väkivallan aiheuttamia fyysisiä terveysongelmia voivat olla esimerkiksi vammat, kipu, huimaus ja muistiongelmat. Psykkisiä terveysvaikutuksia voivat olla esimerkiksi masennus, post-traumaattinen stressioireyhtymä (PTSD), itsetuhoisuus, unettomuus ja ahdistus. (Campbell 2002; Ellsberg ym. 2008.) Väkivallan eri muodoilla voi olla erilaisia vaikutuksia. Esimerkiksi henkisen väkivallan on todettu olevan yhteydessä hyvinvoinnin heikkenemiseen voimakkaammin kuin fyysisen tai seksuaalisen väkivallan (Siltala ym. 2014). Väkivalta voi aiheuttaa myös monia muita seurauksia kuten pelkoa, syyllisyyttä, häpeää ja eristäytymistä (Nyqvist 2001; Husso 2003).

Väkivallasta toipuminen vie yleensä kauan aikaa, eikä se usein tapahdu esimerkiksi lyhyen turvakotijakson aikana. Väkivaltaa kokeneelle tarjottavan lyhytkestoisen tuen tarkoituksena on kriisivaiheen jälkeen pyrkiä vakauttamaan ja lievittämään stressihäiriön oireita. Sen aikana voidaan tukea asiakasta erottamaan ulkoinen ja sisäinen turvallisuus toisistaan. (Väänänen 2011, 109–132.)

Pelko on yksi turvattomuuden ilmenemismuoto. Sen kokeminen on tyypillistä väkivaltaa kokeneelle. Väkivallan ja pelon voi sanoa olevan toisiinsa kietoutuneita. Väkivaltaa kokeneen elämässä pelosta voi muodostua elämää hallitseva tunne. Se voi syntyä yhtäkkiä tai muodostua vähitellen. Pelko kuitenkin usein kasvaa väkivallan jatkuessa. Se voi johtaa jatkuvaan varuillaan olemiseen kuten sanojen, tekojen ja liikkeiden hallintaan, ennakointiin ja tarkkailuun. Tämän lisäksi pelko voi myös lamaannuttaa ja siihen voi liittyä masennusta, ahdistusta ja uupumusta. (Ojuri 2004, 119–127.) Myös Inkeri Kvickin mukaan pelko rajoittaa ja kahlitsee väkivaltaa pelkäävää ja murtaa suhdetta maailman ja itsen välillä. Väkivallan pelon pitkittyessä pelko laajenee ja siitä tulee kiinteä osa elämää. Pelko voi muovautua jatkuvasti läsnä olevaksi ahdistukseksi, jolla ei ole selkeää kohdetta. Se voi laajeta myös alueille, jossa varsinaista pelon aiheuttajaa ei ole. (Kvick 2001, 58–63, 84.) On siis mahdollista,

että turvakotiin tulleen asiakkaan elämässä pelosta on voinut muodostua elämää ja ajattelua ohjaava tekijä, jonka vaikutus ei välttämättä poistu turvakotiin tullessa.

Niemelä ja kumppanit ovat tutkineet Suomalaisten turvattomuutta. Heidän tutkimuksessaan pyrittiin kuvaamaan Suomalaisen väestön turvattomuusprofiili. Tutkimuksen perusteella turvattomuusprofiiliin muodostui turvallinen ja turvaton väestöryhmä, joista turvattomat jakautuivat edelleen erilaista turvattomuutta kokeviin ryhmiin. Lisäksi eri väestöryhmissä turvattomuutta näytti aiheuttavan erilaiset asiat. (Niemelä ym. 1997.) Vaikka tutkimus käsitteli turvattomuuden kokemusta laajemmin, muodostetut turvattomuusryhmät olivat lähisuhdeväkivallan näkökulmasta kiinnostavia.

Lähisuhdeväkivallan näkökulmasta kiinnostavin turvattomuusryhmä oli perusturvattomat. Perusturvattomat olivat koko väestön turvattomin ryhmä. Heidän kohdallaan turvattomuus näytti kasautuvan; he olivat jokaisessa turvattomuutta kuvaavassa asiassa yleisimpiä tai lähes yleisimpiä. Turvattomuus heidän kohdallaan oli vahvaa ja ryhmää voikin kuvata eksistentiaalisesti turvattomaksi. Ryhmän korkeimman turvattomuusindeksin sai läheisen väkivaltaisuus. Niemelä ja kumppanit kuvaavat läheisen väkivaltaisuuden olevan perusturvattomuuden ydintä. (Niemelä ym. 1997, 103–104.)

Väkivallan merkitys näkyi myös toiseksi turvattomimpien väestöryhmässä. Tätä ryhmää nimitetään tutkimuksessa uhriksi joutumista pelkääviksi. Ryhmässä turvattomuus liittyy erityisesti pelkoon joutua jonkin kielteisen ilmiön uhriksi. Turvattomuuden ydinalueet ovat tässä ryhmässä samankaltaiset kuin perusturvattomien ryhmässä. Selkeimmin esiin nousevat muuttujat olivat läheisen väkivaltaisuus sekä vaarallinen ympäristö. Vaarallinen ympäristö liittyy omaan ruumiilliseen koskemattomuuteen liittyvään uhkaan. (Niemelä ym. 1997, 107.) Tutkimuksen tulokset kuvaavat väkivallan ja turvattomuuden vahvaa yhteyttä, vaikka ei kuitenkaan selitä sitä. Väestötasolla lähisuhdeväkivalta ei ollut yleisin turvattomuutta aiheuttava tekijä, mutta sen merkitys oli perusturvattomien väestöryhmässä huomattava. Samalla myös muut turvattomuustekijät kasautuivat. Tämä kuvaa nähdäkseni turvallisuuden ja turvattomuuden moniulotteisuutta ja merkitystä.

Turvallisuus ja ihmisen hyvinvointi liittyvät kiinteästi toisiinsa. Näiden välisen yhteyden pohtiminen voi auttaa myös ymmärtämään syvällisemmin väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemusten merkitystä. Timo Airaksisen mukaan turvallisuus on hyvinvointia. Hän kuitenkin liittää tähän myös rauhan käsitteen. Hänen mukaansa turvallisuus hyvinvointina tarkoittaa rauhaa. Rauha puolestaan tarkoittaa hänen mukaansa turvallisuutta ja tilaa, jossa

ei tarvitse huolestua, ahdistua, pelätä tai varautua pahimpaan. Rauhallisuuden voi siis sanoa olevan tila, jossa kaikki on turvallisuuden kannalta hyvin. Airaksisen mukaan puhuttaessa turvallisuudesta hyvinvoinnintekijänä puhutaan rauhasta, eli tilasta ilman uhkaa. Hänen mukaansa vain tässä tilassa ihmisen on mahdollista toimia omien oikeuksiensa ja vapauksiensa perusteella itseään toteuttaen ja omien halujen mukaisesti. Siten rauha on edellytys ihmisen toiminnalle. Airaksisen mukaan rauha on jopa hyvinvoinnin edellytys, koska rauhan puute estää toimintaa ja suunnitelmien täytäntöönpanoa. Varautumisen tarve voi estää esimerkiksi lepäämisen. Hyvinvointi puolestaan tarkoittaa Airaksisen mukaan ihmisen kykyä toteuttaa itseään sekä vapautta tehdä mitä haluaa. (Airaksinen 2012, 203–204.)

Airaksinen liittää toisiinsa turvallisuuden, rauhan, uhan ja vapauden käsitteet. Omien päämäärien saavuttaminen edellyttää vapautta. Vapaus puolestaan liittyy rauhaan, koska ilman rauhaa ei ole vapautta. Ihmisen kohdatessa uhkaa, hänen täytyy keskittyä täysin uhan torjumiseen ja muihin päämääriin ei ole mahdollista keskittyä. Uhka voi siten määrittää elämää. Uhan torjuminen estää hyvinvoinnin edistämisen ja rajoittaa vapautta. (Airaksinen 2012, 207–208.) Tulkitsen rauhan ja turvallisuuden yhteyden olevan samankaltainen riippumatta siitä puhutaanko esimerkiksi sodasta ja rauhasta vai rajatummin esimerkiksi yksilön kohtaa- masta lähisuhdeväkivallasta ja sen aiheuttamasta turvattomuudesta. Vaikka Airaksinen puhuukin uhasta ja rauhasta yleisemmällä tasolla, lähisuhdeväkivaltaa kokevan ihmisen tilanne voi olla samankaltainen. Väkivallan uhka ja siltä suojautuminen voi rajoittaa muuta toimintaa ja heikentää hyvinvointia.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkielmani tarkoituksena on pyrkiä ymmärtämään väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemuksia. Tarkastelen tutkielmassani väkivaltaa kokeneiden turvakodin asiakkaiden kokemuksia turvallisuuden käsitteen kautta. Keskityn erityisesti turvakotiin ja sen merkitykseen turvallisuuden kokemuksen kannalta sekä juuri turvakotiin lähtemistä edeltävään aikaan. Väkivallasta irtautumisen prosessi on usein pitkä ja monivaiheinen (esim. Väänänen 2011). Tässä prosessissa päätös turvakotiin hakeutumisesta ja turvakodissa vietetty aika ovat monien kohdalla merkittävässä roolissa. Tutkielmani tarkoituksena on lisätä tietoa ja ymmärrystä väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemuksista. Parempi ymmärrys voi edistää väkivaltaa kokeneiden tarpeisiin vastaamista palvelujärjestelmässä. Turvakotiin hakeutumista edeltävän ajan huomioiminen on nähdäkseni tärkeää, koska se auttaa ymmärtämään millaisessa tilanteessa ja kokemusmaailmassa väkivaltaa kokeneet olivat turvakotiin tullessaan. Tutkielmani tiedonintressi on hermeneuttinen eli kuvailemaan ja ymmärtämään pyrkivä. Pyrin saamaan tietoa siitä, kuinka turvallisuus teemanan näyttäytyy väkivaltaa kokeneiden kokemuksissa ja millainen merkitys turvakodin työllä on kokemuksille. Tutkimuskysymykseni ovat: *Millaisena turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset näyttäytyvät väkivaltaa kokeneiden kokemuksissa ennen turvakotiin hakeutumista? Sekä millaisista tekijöistä väkivaltaa kokeneiden kokemus turvallisuudesta tai turvattomuudesta turvakodissa muodostuu?*

Tutkielmani on laadullinen tutkimus, jonka kohteena on ihminen ja hänen kokemusmaailmansa. Käytän tutkimuksessani fenomenologis-hermeneuttista lähestymistapaa. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa tehdään jo tunnettua paremmin tiedetyksi, se siis voi nostaa näkyväksi sellaista, joka on jäänyt huomaamattomaksi tai jota pidetään itsestään selvänä. Fenomenologis-hermeneuttisessa tutkimuksessa voidaan myös tehdä näkyväksi sellaista, joka on koettua, mutta ei tietoisesti ajateltua. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 41.) Nähdäkseni väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemukset ovat tällainen ilmiö ja siksi lähestymistapa sopii aiheen tutkimiseen. Mielenkiintoni kohteena on juuri ihmisen kokemusmaailma. Turvallisuus on nähdäkseni aihe, jonka tunnustetaan liittyvän väkivaltaa kokeneiden elämään sekä turvakodin toimintaan. Se on kuitenkin myös ilmiö, joka voi jäädä vaille erityistä huomiota ja saatetaan ohittaa. Turvallisuus liittyy hyvin kiinteästi turvakotiin ja sen

työskentelyn tarkoitukseen. Siitä huolimatta turvallisuutta ja sen merkitystä turvakodin asiakkaiden kokemana vaikuttaa olevan tutkittu vähän.

Fenomenologis-hermeneuttista tutkimusta voi sanoa kokemusten tutkimiseksi. Tähän liittyy oletus, jonka mukaan tutkittava ilmiö on läsnä elämismailmassa, mutta sen ymmärtäminen edellyttää tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 42.) Turvallisuuden kokemuksen syvällisempi ymmärtäminen on nähdäkseni tällainen ilmiö. Fenomenologis-hermeneuttiseen otteeseen liittyy kaksitasoisuus, jossa ensin haastateltava kuvaa omia kokemuksiaan ja toisella tasolla tutkija tulkitsee näitä kokemuksia ja käsitteellistää niitä. Näin voidaan tehdä tietoiseksi ja näkyväksi ilmiöitä, jotka ovat jääneet huomaamattomaksi tai tiedostamattomaksi. (Laine 2018, 34).

4.2 Aineiston kuvaus

Tutkielmani aineisto muodostuu THL:n Turvapolku-tutkimusta varten kerätystä haastatteluaineistosta. Aineisto on kerätty teemahaastatteluna, jossa on haastateltu väkivaltatyön ammattilaisia, väkivaltatyön avopalveluiden työntekijöitä sekä lähisuhdeväkivaltaa kokeneita. Olen rajannut tutkimukseni koskemaan vain väkivaltaa kokeneita, jonka vuoksi käytän tutkielmassani vain heidän haastattelujaan. Uskon, että väkivaltaa kokeneiden kokemukset voivat antaa arvokasta tietoa, jollaista muilla ei välttämättä ole. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden haastattelut on toteutettu sekä yksilö- että ryhmähaastatteluina. Aineistoni muodostuu kahdesta ryhmähaastattelusta ja yhdestä yksilöhaastattelusta. Ryhmähaastatteluissa osallistujia on yhteensä kymmenen. Osallistujat ovat sekä miehiä että naisia.

Haastattelutilanteessa haastateltavan kokemus välittyy tutkijalle tutkittavan kertoman lisäksi hänen ilmeidensä ja eleidensä kautta. Kokemuksen välittymiseen vaikuttaa siten sekä haastateltavan itseilmaisuuksensa että tutkijan taidot tulkita ja ymmärtää haastateltavaa ja tämän käyttämiä ilmaisuja (Laine 2018, 34). Omassa tutkielmassani olen kiinnittänyt tähän erityistä huomiota, koska en ole itse kerännyt käyttämäni aineistoa. Olen saanut aineiston käyttöni litteroituna kirjallisessa muodossa, minkä vuoksi tulkintani pohjautuu vain haastateltujen puheeseen. Kokemuksen välittyminen on siten osin vaillinaista, kun haastateltavien ilmeet ja eleet eivät välity minulle. Haastattelutilanteessa puhe on myös usein polveilevaa. On siis mahdollista, että pelkkään tekstiin pohjautuen, olen saattanut tulkita joitakin haastattelun

osia väärin. Olen esimerkiksi voinut tulkita peräkkäisten kommenttien liittyvän toisiinsa, vaikka on myös mahdollista, että puhuja on sanattomalla viestinällä ilmaissut viittaavansa johonkin muuhun. Aineistoa lukiessani ja analyysiä tehdessäni olen pyrkinyt virheiden välttämiseksi kiinnittämään tähän erityistä huomiota. Vaikka valmiin aineiston käyttöön liittyy tällainen heikkous, se on toisaalta mahdollistanut aineistoon tutustumisen ilman ennakkoletuksia sen sisällöstä tai jäsentymisestä.

4.3 Analyysiprosessi

Käytän aineiston analyysissä teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2018, 103) kuvaavat sisällönanalyysiä laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmäksi, jota voidaan käyttää tutkimuksen metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä. Heidän mukaansa sisällönanalyysiä ei yleensä ohjaa tietty epistemologinen tai teoreettinen asemointi, mutta niiden lähtökohtia voidaan kuitenkin soveltaa. Valitsin analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, koska se soveltuu kirjallisessa muodossa olevan aineiston käsitteelyyn, sisällön merkitysten tutkimiseen siitä johtopäätöksien tekemiseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117–118). Tähän myös omassa tutkielmassani pyrin. Analyysiä tehdessä on pyrittävä tekemään johtopäätöksiä eikä tyytyä vain esittämän järjestettyä aineistoa tuloksena. (mt., 117).

Sisällönanalyysi jaetaan usein aineistolähtöiseen (induktiiviseen) ja teorialähtöiseen (deduktiiviseen) sisällön analyysiin (esim. Elo & Kyngäs 2008). Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija luo itse luokittelun aineistoon perustuen, kun taas teorialähtöisessä analyysissä analyysi perustuu aikaisempaan tietoon ja teoriaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133). Näistä kahdesta tutkielmani on lähempänä aineistolähtöistä analyysiä. Analyysini taustalla on kuitenkin vaikuttanut jonkinlainen esiyymmärrys turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteistä ja niiden moniulotteisuudesta. Siksi tutkielmani lähestymistapa on teoriaohjaava. Teoriaohjaavassa analyysissä teoriaa käytetään analyysin apuna, mutta analyysi ei perustu pelkästään siihen. Analyysi voi kytkeytyä teoriaan, mutta sen luonne on ennemminkin uusia ajatuspolkuja luova. (mt., 109.) Nähdäkseni kokemuksia tutkiessa on tärkeää, että aineiston analyysi ei rajoitu teorian luomiin raameihin vaan analyysi mahdollistaa aineistosta esiin nousevien asioiden esille tuomisen. Toisaalta turvallisuuteen ja turvattomuuteen liittyvä ymmärrys voi

auttaa tulkitsemaan mikä kaikki aineiston kokemuksissa liittyy erityisesti turvallisuuden kokemuksiin. Teoriaohjaavan analyysin käyttäminen voi siten olla analyysin kannalta hyödyllinen, jos teoria toimii analyysiä tukevana keinona, mutta ei kuitenkaan rajoita sitä. Tuomen ja Sarajärven mukaan teoriaohjaavan analyysin erottaa aineistolähtöisestä analyysistä se, kuinka aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Heidän mukaansa aineistolähtöisessä analyysissä käsitteet luodaan aineiston perusteella. Sen sijaan teoriaohjaavassa analyysissä voidaan hyödyntää jo olemassa olevia teoreettisia käsitteitä. Analyysissä niin sanotut alaluokat tulevat aineistosta, mutta yläluokat voivat olla valmiita. (mt., 133.)

Analyysiä tehdessäni hyödynsin esimerkiksi John Creswellin (2013) mallia laadullisen tutkimuksen analyysiprosessista sekä Satu Elon ja Helvi Kyngäksen (2008) ja Elon ja Kumppaneiden (2022) kuvausta sisällönanalyysin etenemisprosessista. Aloitin analyysin tutustumalla aineistoon huolellisesti lukemalla sen useita kertoja kokonaisuudessaan. Koska en käyttänyt itse keräämääni aineistoa minulla ei ollut käsitystä aineiston sisällöstä. Aineistoon tutustuessani merkitsin aineistosta kohdat, joiden tulkitsin liittyvän jollakin tavalla turvallisuuden tai turvattomuuden kokemukseen. Kiinnitin huomioni erityisesti kohtiin, joissa mainitaan suoraan turvallisuus tai turvattomuus tai niiden lähikäsitteitä, kuten pelko, vaara ja uhka. Lisäksi pyrin tunnistamaan kohdat, joissa turvallisuuden tai turvattomuuden kokemukset tulevat esiin epäsuorasti. Tässä osassa hyödynsin teoretiedon perusteella muotoutunutta käsitystäni siitä, millaiset asiat voivat liittyä turvallisuuden tai turvattomuuden kokemuksiin. Pyrin kuitenkin pitämään ajatukseni mahdollisimman avoimina, jotta teoria ei rajoittaisi tulkintaani vaan ennemminkin rikastaisi sitä. Analyysiprosessia aloittaessani tiesin haluavani tutkia erityisesti turvallisuuden kokemuksia turvakodissa ja mahdollisesti myös laajemmin väkivaltaa kokeneiden elämässä. Tutustuttuani aineistoon totesin, että aika ennen turvakotiin lähtemistä näyttäytyi merkittävänä ja tutkimuksellisesti kiinnostavana turvallisuuden kokemuksen näkökulmasta.

Eriteltyäni aineistosta tutkielmani kannalta merkitykselliset kohdat ryhdyin tekemään aineistosta muistiinpanoja ja merkintöjä. Lisäksi kirjasin taulukkoon pelkistettyjä ilmaisuja aineistossa esiintyvistä turvallisuuteen liittyvistä kohdista (Elo ym. 2022). Pelkistettyjä ilmaisuja tuli listaan yli 100 kappaletta. Pelkistettyjen ilmaisujen merkitsemisen jälkeen pyrin tunnistamaan ilmaisujen ytimen eli niiden taustalla olevan laajemman merkityksen. Havaittiin, että turvakotia edeltävä aika ja turvakodissa vietetty aika eroavat toisistaan ajallisen ulottuvuuden lisäksi myös sisällöllisesti. Turvakotia edeltävässä ja turvakodissa vietetyssä ajassa

vaikutti olevan turvallisuuden kokemuksen kannalta samankaltaisuuksia, mutta myös merkittäviä eroja. Erojen vuoksi päädyin erottamaan ne analyysissä toisistaan.

Seuraavassa vaiheessa ryhdyin etsimään pelkistetyistä ilmaisuista samankaltaisuuksia ja muodostamaan niistä ryhmiä ja luokkia. Hyödynsin tässä vaiheessa värikoodeja, joita käytin eri ryhmien tunnistamiseen ja luokkien muodostamiseen. Muodostin kaksi luokkaa kuvaamaan väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden ja turvattomuuden kokemuksia ennen turvakotiin hakeutumista (Kuva 1). Luokat ovat päätöksen tekeminen turvakotiin lähtemisestä sekä päätöksentekoon liittyvät pelot. Väkivaltaa kokeneen sisäiseen pohdintaan ja päätöksentekoon liittyvä luokka piti sisällään ajatuksia ja kokemuksia turvallisuuden kokemukseen liittyvistä pohdinnoista. Niitä olivat esimerkiksi punninta eri vaihtoehtojen välillä, kokemus siitä, että kaikki muut vaihtoehdot on kokeiltu sekä pyrkimys tasapainoon ja kokemus elämän hallitsemattomuudesta. Päätöksentekoon liittyvät pelot liittyivät mahdollisiin lähdistä tuleviin seurauksiin. Niitä olivat esimerkiksi fyysinen uhka, päätökseen liittyvä epävarmuus ja peruuttamattomuus, lapsiin liittyvät seuraukset sekä kodin menettämisen pelko.

Hallintakeinojen käyttö ja kokemus, että kaikki vaihtoehdot on kokeiltu	Päätöksen tekeminen turvakotiin lähtemisestä	Turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset ennen turvakotijaksoa
Eri vaihtoehtojen punnitseminen		
Kokemus koko elämän muuttumisesta		
Elämän jatkuvuuden ja tasapainon horjuminen		
Fyysinen uhka ja lähdön onnistuminen	Lähtöön liittyvät pelot	
Päätökseen liittyvä epävarmuus ja oman itsen epäily		
Lapsiin liittyvät seuraukset ja vanhemmuuden arviointi		
Kodin menettäminen ja kodittomuuden kokemus		

Kuva 1: Turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset ennen turvakotijaksoa

Turvakodissa olon aikana väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemuksen muodostavat tekijät jaoin viiteen luokkaan (Kuva 2). Luokat olivat fyysinen turvallisuus ja perustarpeet, tiedon ja ymmärryksen lisääminen, sosiaalinen tuki, turvakodin käytännöt ja palvelujärjestelmän rakenteet sekä rauha ja lepo. Tulkitsin turvallisuuden kokemuksen muodostuvan näiden tekijöiden yhteisvaikutuksesta.

Fyysisesti turvallinen ympäristö	Fyysinen turvallisuus ja perustarpeet	Turvallisuuden kokemuksen muodostuminen turvakodissa
Turvakeinot ja -välineet		
Perustarpeiden, kuten ruoan saaminen		
Väkivallan tekijän tuki muualta kuin turvakodista		
Toive tiedolle väkivallasta	Tiedon ja ymmärryksen lisääminen	
Toive tiedolle eri palveluista ja palvelujärjestelmästä		
Tuen saatavuus, empaattisuus ja tuomitsemattomuus	Sosiaalinen tuki	
Suhde työntekijöiden ja väkivaltaa kokeneen välillä		
Professionaalinen tuki		
Vertaistuki		
Turvakodin säännöt voivat muistuttaa aiemmin koetusta kontrolloinnista	Turvakodin käytäntöjen ja järjestelmän rakenteiden haasteet	
Toimintamallien epäselvyys		
Pelko lastensuojelua kohtaan		
Hoidettavien asioiden määrä		
Sisäisen rauhan kokemus turvakodissa	Rauha ja lepo	
Toive rauhallisesta ilmapiiristä		
Tarve ja toive levolle		

Kuva 2: Turvallisuuden kokemuksen muodostuminen turvakodissa

Analyysissä muodostettujen luokkien tulisi olla toisistaan erillisiä siten, että luokkien sisältö ei olisi päällekkäistä (Elo ym. 2022, 220). Omassa analyysissäni tämä muodostui haasteelliseksi. Pyrin muodostamaan selkeitä ja toisistaan erillisiä luokkia, mutta luokkien sisällöt ovat osittain keskenään limittäisiä. Ihmisen kokemusten ja kokemusmaailman tulkitseminen ja luokittelu ei ole suoraviivaista ja helposti eriteltävää. Olen pyrkinyt kuvaamaan ja luokittelemaan analyysini tulokset yhtenäisenä kokonaisuutena, mutta muunkinlainen ratkaisu olisi ollut mahdollinen. Omassa analyysiprosessissani kyseinen jako kuitenkin tuotti nähdäkseni selkeimmän kokonaisuuden.

4.4 Tutkimusetiikka

Tutkimusetiikka on keskeinen tutkimuksen teon osa kaikissa sen vaiheissa, myös tutkimuksen valmistumisen jälkeen. Tutkielmani aihe on sensitiivinen, jonka vuoksi sen käsitteleminen vaatii erityistä huomiota tutkimusetiikkaan sekä käsitteellisiin valintoihin. Koska hyödynnän valmista aineistoa, tutkielmani eettinen pohdinta kohdistuu erityisesti aineiston käsittelyyn ja käyttämiseen sekä tutkielmani vaikutuksiin eikä niinkään aineiston keräämiseen. Tutkimuksesta ei saa aiheutua haittaa tutkimusta varten haastatelluille, tutkimuksen kohteelle tai muille. Väkivalta on aiheena myös erityisen sensitiivinen, minkä vuoksi olen pyrkinyt kunnioittamaan tutkimukseen osallistuneita ja heidän yksityisyyttään erityisellä tarkkuudella.

Aineiston ollessa valmiiksi kerätty, sen keräämiseen liittyvät eettiset seikat oli huomioitu jo aikaisemmin aineistoa kerätessä. Tutkimusetiikka on kuitenkin keskeisessä osassa myös aineistoa käsitellessä ja tutkimusta kirjoittaessa. THL edellyttää aineistonsa käyttäjiltä sitoutumista eettisiin ja salassapitoon liittyviin periaatteisiin. Aineiston käyttäminen edellyttää muun muassa kirjallisen sopimuksen ja THLn tutkimuksen tekemiseen liittyvien periaatteiden ja ohjeiden noudattamiseen sitoutumista. Materiaalin käsittelyn tietoturvallisuudesta huolehdin käsittelemällä aineistoa vain siihen tarkoitukseen varatulla tietokoneella. Aineistoa ei jaettu minnekään sen ulkopuolelle. Aineiston käsittelyssä muutoinkin noudatan THLn ohjeistuksia sekä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeita hyvästä tieteellisestä

käytännöstä ja ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista (TENK 2019, 2023).

Sain aineiston haltuuni valmiiksi pseudonymisoituna ja litteroituna. Aineistosta oli poistettu valmiiksi esimerkiksi henkilöiden nimet ja selkeät viitteet esimerkiksi asuinpaikkaan tai siihen missä turvakodissa haastatellut olivat olleet. Jatkoin itse tutkielmassani aineiston anonymisointia siten, että en erittele käyttämiäni aineistolainauksia nimimerkeillä tai lyhenneillä. Tällä pyrin varmistamaan, ettei haastateltuja pysty tunnistamaan heidän kuvailemiansa kokemusten perusteella. Olen myös poistanut aineistosta jollakin tavalla poikkeukselliset maininnat, jotka saattaisivat johtaa kertojan tunnistamiseen. Lainauksista on myös poistettu tekstin sujuvoittamiseksi sellaisia pätkiä, jotka eivät ole merkityksellisiä sisällön kannalta. Poistettuja sanoja tai tekstipätkiä merkitsen (--) -merkillä ja joitakin kohtia olen tarvittaessa tarkentanut tai korvannut hakasulkeiden avulla, esimerkiksi [kaupunki].

Kirjoitettaessa sensitiivisestä aiheesta, tutkimuksessa käytetyn kielen tulisi olla osallistujia ja tutkimuksen kohteena olevia kunnioittavaa. Esimerkiksi Laitinen nostaa esille tutkijalla olevan valtaa kirjoittaessaan ihmisten kertomuksista. Käytetyillä käsitteillä ja kielellä on merkitystä sille, kuinka hyvin tutkimus onnistuu kuvaamaan ihmisten todellisuutta. Käytetyt käsitteet muodostavat mielikuvia ja kertovat arvositoumuksista. (Laitinen 2004, 88–90.) Käytän tutkielmani kohderyhmästä käsitettä väkivaltaa kokeneet. Pyrin tällä välttämään leimaavuutta, joka esimerkiksi uhri-sanaan voi liittyä. Väkivalta on kuitenkin aiheena arvolutunut, minkä vuoksi väkivaltaa kokeneita ei välttämättä ole mahdollista kuvata täysin neutraalisti. Marita Hussoa mukailen viittaan väkivaltaa kokeneen -käsitteellä kokemukseen ja tilanteeseen enkä ominaisuuteen (Husso 2003, 44).

5 TURVALLISUUDEN JA TURVATTOMUUDEN KOKEMUKSET ENNEN TURVAKOTIJAKSOA

5.1 Turvattomuus ja päätöksenteko turvakotiin lähtemisestä

Väkivaltaa kokeneiden kertomuksissa päätös turvakotiin lähtemisestä näytti muodostuneen pitkän harkinnan tuloksena. Tässä harkinnassa turvallisuuden rooli vaikuttaa olevan keskeinen. Myös aikaisempien tutkimusten valossa päätös väkivaltaisesta suhteesta lähtemisestä muodostuu usein jonkinlaisen prosessin jälkeen eikä yhtäkkisenä päätöksenä (Nyqvist 2001; Anderson & Saunders 2003; Alaggia ym. 2012). On kuitenkin huomattava, että turvakotiin lähteminen ei välttämättä tarkoita väkivaltaisen ihmissuhteen päättymistä. Aineiston perusteella ennen turvakotiin saapumista väkivaltaa kokeneiden kokemuksissa ilmeni voimakas turvattomuuden tunne, joka muodostui monien tekijöiden vaikutuksesta. Myös päätös turvakotiin lähtemisestä näyttäytyi turvattomuutta herättävänä tekijänä. Päätöstä olikin edeltänyt pitkäaikainen harkinta, jossa turvallisuutta oli arvioitu monesta eri näkökulmasta. Tässä luvussa kuvaan aineistossa esiintynyttä väkivaltaa kokeneiden sisäistä pohdintaa ja ajatuksia turvallisuuteen liittyen ennen turvakotiin lähtöä. Seuraavassa luvussa puolestaan tarkennan niitä turvattomuutta aiheuttavia pelkoja, joita haastateltujen kokemuksissa esiintyi.

Niemelä ja kumppanit (1997) kirjoittavat sisäisestä ja ulkoisesta elämäntilanteesta ja niiden yhteydestä sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen. Elämäntilanteen ja turvattomuus kytkeytyvät heidän mukaansa toisiinsa kiinteästi ja ovat jopa saman asian eri puolia. Nähdäkseni turvakotia edeltävänä aikana väkivaltaa kokeneiden kokemuksissa näyttäytyy näiden merkitys sekä pyrkimys sisäiseen ja ulkoiseen turvallisuuteen.

Kuten edellä tuli ilmi, turvattomuus voi olla ulkoista tai sisäistä (Niemelä ym. 1997, 18–19). Lähisuuhdeväkivaltaa kokeva voi kokea näistä kumpaakin, koska hän voi olla sekä objektiivisesti vaarassa että kokea sisäistä, subjektiivista, turvattomuutta. Tätä turvattomuutta voi pyrkiä hallitsemaan sisäisillä ja ulkoisilla elämäntilanteen keinoilla. Ulkoinen elämäntilanteen hallinta tarkoittaa pyrkimyksiä vaikuttaa ulkoiseen, mahdollisesti muuttuneeseen, elämäntilanteeseen esimerkiksi uhkien ja vaarojen ehkäisemisellä, poistamisella tai lieventämisellä. Sisäinen elämäntilanteen keinoilla sen sijaan pyritään vaikuttamaan turvallisuuden kokemukseen ja sopeutumaan tilanteeseen. (mt., 20.) Aineistossa oli nähtävissä sekä sisäisiä että ulkoisia elämäntilanteen keinoja, joilla väkivaltaa kokeneet olivat pyrkineet vaikuttamaan

tilanteeseen ennen turvakotia. Ulkoisia hallintakeinoja oli esimerkiksi pyrkimys erilleen muuttamisesta väkivallan tekijän kanssa sekä toisaalta pyrkimys olla reagoimatta millään tavalla.

”Mä oon yrittänyt tehdä kaiken itse ennen sitä semmosta väistämätöntä, et tässä ei oo muuta vaihtoehtoo kun lähtee turvakotiin. Mä oon yrittänyt hakee asuntoa tai... Ratkasta tän asian silleen että itse olisin muuttanut tai... Hankkia hädän uhkaavasti käyttäytyvälle henkilölle tai täm- et oon yrittänyt kaikki mahdolliset vaihtoehot.”

”... Et olin vaan ajatellut ei reagoi mitään ja ei tee millekään mitään, jos ei anna itse sitä signaalii et tää vaikuttaa muhun, niin ajattelin et se rauhoittuu ja loppuu sit sillä. Niin sit lopulta sit kun joku muu siihen puuttu, niin, ja meilläkin oli siis sellanen tilanne et meillä oli sovittu tietty malli siinä kun oli tiedossa että erotaan, niin sitten mun ex-puoliso vaan rikkoi sitä sovittua ja ilmesty vaan sinne meidän kotiin”

Ennen turvakotiin lähtöä haastatellut olivat siis saattaneet kokeilla jo muita keinoja vaikuttaa tilanteeseen. Esimerkiksi edellä mainitussa kokemuksessa väkivaltaa kokenut oli kokeillut useita eri ulkoisia hallintakeinoja. Ojuri kirjoittaa, kuinka hänen aineistossaan pelkoa oli pyritty hallitsemaan ennakoimalla ja tarkkailemalla uhkaavia tilanteita. Se ei kuitenkaan poistanut pelkoa vaan pelko pysyi tiukasti mukana, eikä siitä irtautumien onnistunut välttämättä edes väkivallan loputtua. Ojurin aineistossa jatkuva ja ylivoimaiseksi käynyt pelko sai naiset lähtemään lopullisesti. Lopullista päätöstä oli kuitenkin edeltänyt useat lähtökerrat. (Ojuri 2004, 126.)

Leo Nyqvistin tutkimuksessa päätös turvakotiin lähtemisestä näyttäytyi harkittuna. Hänen mukaansa päätös tehdään usein silloin, kun muuta vaihtoehtoa ei enää ole ja tilanne on niin sanotusti ”kypsä”. Turvakotiin lähtemistä on saatettu pohtia jo aikaisemmin ja muut mahdolliset keinot tilanteen muuttamiseen on jo kokeiltu. (Nyqvist 2001, 166–168.) Myös tässä aineistossa turvakotiin lähtemistä edelsi monien kohdalla harkinta, joka lopulta saavutti pisteen, jossa päätös turvakotiin lähtemisestä syntyi.

”Se on tosiaan, siinä oli niitä, tuhansia eri vaiheita sitä ennen että minä katoisin sen tilanteen kaikin puolin, koko elämän alueelta ihan loppuun asti.”

”Sit se voi olla aika pitkään semmosta vuoristorataa, että mit- että saavuttaa tavallaan sen pisteen, että tajuaa että... Että tää ei oikeesti voi jatkua. Mä huulen että aika monilla niinku, niinku sinne sen avun hakemista estää just se, että... Että tota, et ei oikein hahmota sitä että mikä se on se se sen, väkivallan todellisuus siinä suhteessa.”

Haastateltujen kokemukset kuvaavat turvakotiin lähtemiseen liittyvän päätöksenteon muodostumista monivaiheisena ja pitkänäkin prosessina. Elizabeth Storkin (2008, 319) mukaan

päätös turvakotiin lähtemisestä muodostuu monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Esimerkiksi vaihtoehtojen puute tai niiden huonot puolet voivat olla keskeisiä syitä. Myös esimerkiksi pelot, tunteet väkivallan tekijää kohtaan, sitoutuminen tai velvollisuuden tunne voivat olla vaikuttavia tekijöitä. Saman kaltaisia tuloksia saivat myös Deborah Anderson ja Daniel Saunders (2003) vaikka he tutkivatkin väkivaltaisesta suhteesta lähtemistä eivätkä siis turvakotiin lähtemistä. Heidän mukaansa esimerkiksi ainakin materiaaliset resurssit, kuten työ ja tulot, sekä sosiaalis-psykologiset tekijät, kuten sitoutuminen suhteeseen ja lapsuudessa koettu väkivalta, voivat vaikuttaa suhteesta lähtemiseen. Väkivaltaisesta suhteesta lähteminen on prosessi, jonka aikana väkivaltaa kokenut voi käydä läpi useita ajattelun vaiheita. Heidän mukaansa fyysistä lähtemistä voikin edeltää emotionaalinen ja kognitiivinen lähteminen. Lopullista irtautumista edeltää usein useat lähdöt ja palaamiset.

Aineistossa oli havaittavissa väkivaltaa kokeneiden pohdinta ja punninta eri vaihtoehtoista. Haastatellut kertoivat pohtineensa esimerkiksi millaisia vaikutuksia turvakotiin lähtemisellä voi olla. Päätös lähtemisestä tai jäämisestä on monille rationaalisen pohdinnan tulos, jossa eri vaihtoehtojen hyviä ja huonoja puolia on pohdittu tarkasti (Short ym. 2000, 276). Storkin mukaan turvakotiin hakeutuminen tapahtuu usein silloin, kun muut keinot väkivallan lopettamiseksi eivät enää tehoa tai kun pelot omasta ja lasten turvallisuudesta sekä väkivallan hallitsemattomuus ovat kasvaneet liian suuriksi (Stork 2008, 319). Myös Husso (2003, 83) on todennut väkivaltaisen suhteen päättyvän silloin kuin kaikki muut keinot on kokeiltu ja kun suhteeseen jääminen alkaa tuntu pelottavammalta kuin lähteminen. Tämä oli havaittavissa myös aineistossa.

”Ja sitten tavallaan yks hirveen iso jarru voi nimenomaan olla justinsa se, että kun... Tekee jotain konkreettista ja tietää et tästä ei oo enää paluuta, niin se voi olla niin pelottavaa se askeleen ottaminen, et se vie hirveesti aikaa et ihminen on siihen valmis. Et tavallaan et vaikka se ympäristö, ne olosuhteet minkä sä tiedät, niin jotenkin... Se on silti turvallisempaa kun sitten se hyppy sinne jonnekin mistä sä et, kun ei tiedä, mitä sitten. Mut sitten kun se askeleen ottaa niin ei voi tavallaan peruua.”

”Tavallaan sit voi joutuu siihen tilanteeseen mitä pelkää eniten tai mitä pelkää vähiten. Mikä näistä, pelon... Kohteist nyt on se mikä pitää valita kun joku pitää valita nii...”

”Mut se on myös tosi iso sellanen estävä tekijä, että sitten siinä taas ajattelee että no siellä taas vähän tätä, onks tää nyt niin paha kuitenkin, se vastakohtana on se että tekee jonkun äkkipäätöksen, jonka seurauksena sitten tulee todella pitkän tähtäimen ongelmia lapsille”

Haastateltujen kokemuksissa näkyi pohdinta turvakotiin lähtemisen ja kotiin jäämisen välillä. Päätös kotiin jäämisestä voi tuntua turvallisemmalta kuin turvakotiin lähteminen. Nähdäkseni tähän liittyy ainakin osittain hallinnan tunne. Vaikka elämä kotona voi olla

arvaamatonta, turvakotiin lähteminen voi vaikuttaa arvaamattomammalta. Päätöstä tehdessä täytyy siis valita pelon kohteista suurin, kuten eräs haastateltava totesi. Turvakotiin lähtemiseen voi liittyä monia eri pelkoja, joita käsitellen tarkemmin seuraavassa luvussa. Väkivalta kertonista edeltää usein prosessi, jossa väkivaltaa kokenut arvioi omaa tilannettaan ja kertomisesta koituvia mahdollisia riskejä ja hyötyjä (Alaggia ym. 2012). Aineiston perusteella turvakotiin lähtemiseen liittyvä pohdinta voi olla saman kaltaista.

Turvallisuuden kokemukseen liittyy kokemus hyvien asioiden jatkuvuudesta, sisäisestä rauhasta ja tasapainosta. Toisaalta turvattomuuden kokemus liittyy jatkuvuuden vaarantumiseen, kun elämässä ilmenee vaaroja, riskejä tai uhkia. (Niemelä ym. 1997, 18–19). Seuraavan lainauksen henkilö kuvasi kuinka hän toivoisi rauhaa ja tasapainoa.

”Niin, et mitkä asiat niitä vaikeuttaa niin on nimenomaan se, et ajattelee et mitä siitä voi tulla lapsille, mitä siitä voi tulla itselle, ja kun haluis vaan et kaikki ois balanssissa ja harmonista ja rauhallista ja...”

Turvakotiin lähteminen näytti aineiston perusteella ainakin hetkellisesti murtavan jatkuvuuden ja tasapainon kokemuksen. Turvakotiin lähteminen näyttäytyi merkittävänä ja elämää mullistavana askeleena, jolla oli vaikutusta turvallisuuden kokemukseen. Esimerkiksi seuraava haastateltava kuvasi kokemustaan turvakotiin lähtemisestä arjen hallinnan menettämisensä.

”Ja onhan se hirveen iso päätös, häpeä, niinku tietyl taval se on valtava askel et okei nyt mä lähden. Ja niinku, siellä mäkin totesin et sit sinne mentyäni et okei nyt mult tippu kaikki, että... Mitä ehkä ihan ekoin päivinä, mä en pystynyt ees käymään sit töissä kun [uhkaus väkivallasta], lapset ei päässyt päiväkotiin ja mä en päässyt omaan työhön ja näin, et tietyl tapaa et ne... Se myös romahdutti sitten sen, myös sellasen tietyn oman arjen, oman kuvan siitä että minä, minä ja minun hallittu arkeni ja sit se ei, niin, oli se myös niinku ennen lähtöä tosi iso juttu se, et... Meenkö.”

Turvakotiin lähteminen näyttäytyi emotionaalisesti raskaana kokemuksena monille väkivaltaa kokeneille. Andersonin ja Saundersin mukaan monet väkivaltaisessa suhteessa olleet kokevat eron jälkeen enemmän trauman vaikutuksia ja masennusta kuin vielä suhteessa ollessaan. Ajan kuluessa heidän hyvinvointinsa kuitenkin yleensä kohenee. (Anderson & Saunders 2003.) Tämä voi kuvata sitä kuinka raskas muutos suhteen lopettaminen tai turvakotiin lähteminen voi olla. Turvakotiin lähtemiseen liittyvä päätöksen tekemien vaikuttaa horjuttavan turvallisuuden kokemusta.

5.2 Turvakotiin lähtemiseen liittyvät pelot

Kuten edellä tuli ilmi, päätös turvakotiin lähtemisestä ei yleensä ole nopea tai yksinkertainen. Päätöksen tekeminen voi tuntua elämää mullistavalta ja siihen voi liittyä monia pelkoja, joita punnitaan päätöstä tehdessä. Tässä luvussa pyrin kuvaamaan näitä turvattomuutta ja pelkoa aiheuttavia tekijöitä. Aineiston perusteella turvattomuutta ja pelkoa aiheutti turvakotiin lähtemisen päätöstä tehdessä siitä mahdollisesti aiheutuvat seuraukset. Seurausten pelko voikin olla yksi syy, joka estää avun hakemisen väkivaltapalveluista (Fanslow & Robinson 2010, 939). Siksi näitä pelkoja on nähdäkseni tärkeä ymmärtää. Aineistossa esiin nousseita keskeisimpiä turvattomuutta ja pelkoa aiheuttaneita asioita olivat tilanteen epävarmuus, oma ja lasten fyysinen turvallisuus, kodin menettäminen, pelko siitä uskotaanko itseä ja oman mielenterveyden epäily sekä mahdolliset seuraukset lapsille.

Turvakotiin lähtemiseen ja liittyä monia epävarmuutta herättäviä tekijöitä. Lähtö vaikuttaa merkittävästi koko ympäröivään elämään ja päätöksen vaikutukset ovat epävarmat. Se voi jo itsessään olla lähtöä vaikeuttava tekijä.

”No sellaset tavallaan, mitä mä ajattelen niin mikä tavallaan auttais sitä turvakotiin hakeutumista, niin tavallaan että jo siinä vaiheessa ehkä kerrottais niistä semmosista, miten se auttamisen malli rakentuu kokonaisuudessaan, eikä vaan semmosta et no hei tää seuraava askel tonne lähtee turvakotiin ja katotaan sitä tilannetta sitten, et varsinkin kun lapsia on, siinä tilanteessa mukana niin sellanen tavallaan suunnitelmal-... Tai suunnitelman puuttuminen tai sen jotenkin niinkun... Epäselvyys, niin se mun mielestä ehkä jarruttaa myös sitä, sitä turvakotiin hakeutumista.”

Haastateltu kuvaa lähtöön liittyvää epäselvyyttä ja sitä kuinka se voi jarruttaa turvakotiin lähtemistä. Pelko syntyy usein epävarmoissa ja kontrolloimattomissa tilanteissa. Pelokkaat ihmiset ovat myös taipuvaisia näkemään suurempia riskejä. (Lerner ym. 2015, 807.) Pelon tunne muodostuu yleensä sekä kognitiivisten prosessien että ulkoisten ja kontekstuaalisten tekijöiden vaikutuksesta (UNDP 2022, 16). Väkivaltaa kokeva joutuu usein elämään jatkuvassa pelossa. Husso kuvaakin pelon olevan usein *”raskain parisuhdeväkivallan mukaan tuoma seuralainen”* (Husso 2003, 82). Väkivaltaa kokenut on siis voinut elää pelon ja epävarmuuden ympäröimänä ja samalla myös päätös turvakotiin lähtemisestä voi herättää pelkoa ja turvattomuutta.

Eräs haastateltu kuvasi, kuinka turvakotiin hakeutumista voi estää pelko ja epävarmuus. Hänen kokemuksessaan näkyy, kuinka monisyistä päätöksenteon seurausten pelko voi olla.

”V: Ja kylhän se pelko rajottaa tosi paljon siihen lähtöön, et miten sen kynnyksen ylittää niin siin onkin aika... Tuhannen taalan kysymys, jos siihen on...”

K: Avaatko että mihin liittyvä pelko?

V: No siis siihen lähtöön erityisesti, et miten se tulee onnistumaan se, ei kahta kertaa siihen välttämättä saa siihen mahdollisuutta, kaikki siihen liittyvät järjestelyt, kaikki lasten asiat, ne tietyt ehkä tavarat oleelliset, kaikki koulunkäynnit, hoitokuviot, et miten saa rakennettuu sen koko paketin silleen, että se väkivaltanen puoliso ei saa siitä mitään vihiä, ja sit pelko siitä kun lähtee, et... Jos hän nyt saakin kiinni ennenkun on siel turvakodissa. Niin siin on tosi suuret riskit. Toki varmaan sitä vois soittaa poliisille et tuutko turvaamaan meidän lähtöön, mut ei see tuu siin kohtaa mieleen kun jotenkin viranomaiskontaktit on ollut aina niin punanen vaate, et mihinkään en saa ottaa yhteyttä, suhun on istutettu semmonen ajatusmaailma, niin ei siin tuu mieleen soittaa poliisille että tuutko auttaa.”

Pelko ja epävarmuus voivat liittyä esimerkiksi konkreettisen lähdön onnistumiseen ja käytännön asioiden järjestymiseen. Turvakotiin lähteminen voi esimerkiksi vaikeuttaa töissä, koulussa tai hoidossa käymistä. Väkivaltaa kokeneen kokemusmaailmassa turvakotiin lähtemiseen liittyvät seuraukset voivat näyttäytyä hallitsemattomina ja kasvavina.

Väkivallan lisääntymisen pelko oli aineistossa merkittävä turvakotiin lähtemiseen liittyvä pelko. Väkivallan tekijä oli esimerkiksi saattanut uhata väkivallalla, mikäli väkivallan kohde lähtee.

”Ja jos puhutaan niin semmosista... Järkyttävistä asioista, että sulle sanotaan että mä tapan sut ja sun lapset, jos sä lähet johonkin turvakotiin, niin tota... Se lamauttaa täysin kaiken loogisen aivotoiminnan että...”

”Se [väkivallalla uhkaaminen] on aika kova uhkaus ja siihen on ihan valtava, kun ei voi tietää mitä tapahtuu todellises maailmassa, et just se, sehän synnyttää valtavan pelon. Ja miten se voitetaan.”

”Yks tulee vielä mieleen, siis ihan vaan... Se toinen henkilö kenen takia lähtee turvakotiin, se on yksi syy miksi sinne menee. Et minkälainen persoona hänellä on ja minkälainen kokemus on siit hänen vaikka käyttäytymisestä riitatilanteissa tai... Tai kun tulee joku kriisi tai... Mitä ikinä, ja sitten et jos on se kokemus et toinen on painostava tai semmonen... Takertuva tai uhkaava, tai et lähtee etsiskelemään jostain jos sä lähet vaikka kotoota pois, niin se on myös yks syy lähtee turvakotiin, sä tiedät et sä et tavallaan ole missään muualla turvassa, et se turva löytyy sieltä. Ja sit myös se, ettei halua jotenkin omia sukulaisia tai perheenjäseniä tai ystäviä sit saattaa siihen tilanteeseen, et heidän ovelle tultaisiin tai heitä uhata sillä. Et sekin, se vaikuttaa se sit se toinenkin henkilö siihen päätökseen.”

Väkivallan pelko ei ole aiheeton. Kosto ja väkivallan jatkuminen on yleistä väkivaltaisesta suhteesta lähteneille (Anderson & Saunders 2003, 180). Tuttyn (2006, 50) tutkimuksessa huoli omasta turvallisuudesta oli kolmanneksi yleisin syy viivyttää turvakotiin lähtemistä. Tätä yleisempiä syitä olivat huoli omien henkilökohtaisten tavaroiden jättämisestä ja

rahattomuus tai keinottomuus päästä turvakotiin. Myös suomalaisessa tutkimuksessa pelko väkivallan tai sen uhan lisääntymisestä oli naisilla kolmanneksi yleisin turvakotiin menemistä estänyt tai haitannut tekijä. Tätä yleisempiä syitä oli häpeä omasta tilanteesta ja epävarmuus oman tilanteen vakavuudesta. Miehillä yleisimmät esteet olivat epävarmuus oman tilanteen riittävästä vakavuudesta, huoli turvakotiin menemisen seurauksista, epätietoisuus hakeutumisen tavoista sekä häpeä. (Pietiläinen ym. 2022, 18–20.) Toisaalta, kuten eräs haastateltu pohti, uhkaavuus voi olla myös syy lähteä turvakotiin. Turvakotiin lähteminen voi olla viimeinen keino suojata omaa turvallisuutta ja pienentää riskiä sille, että omat läheiset joutuisivat vaaraan.

Erilaiset pelot ja epävarmuus voivat muodostaa kokonaisuuden, joka tekee päätöksen tekemisestä hyvin vaikean. Päätöksestä ja turvakotiin lähtemisestä mahdollisesti tulevat seuraukset eivät ole monilta osin hallittavissa. Aineistossa esiin nousi esimerkiksi pelko arvioinnin kohteeksi joutumisesta. Pelot liittyivät esimerkiksi vanhemmuuden arviointiin ja siihen tuleeko uskotuksi. Vanhemmilla oli myös lasten menettämiseen liittyviä pelkoja.

”Tulee mieleen myös pelko, siis jos on lapsia. Pelko lasten menettämisestä, ja siitä et miten... Nyt kun mä paljastan tän kaiken mikä on mullekin tosi epämäärästä vielä, ja en ymmärrä mitä tapahtuu mut pelottaa ja on, vaikka tosi tosi väsähtänyt ite ja niinku mielenterveys prakailee ja kaikkee siihen päälle, niin... Se et usko- siis ne fiilikset on sithän sitä että uskooko viranomaiset mua, kun mä lähden ja meen sinne. Miten ne näkee minut, miten he arvioi mun vanhemmuutta, menetänkö mä mun lapset, viedäänkö ne jotenkin pois, otetaanko ne...”

Kokemuksessa pelko näyttäytyy monisyisenä. Kertoja kuvaa, kuinka pelkoa aiheuttaa itse tilanteen epävarmuus, omat voimavarat, se tuleeko uskotuksi ja kuinka viranomaiset reagoivat. Päätös lähdöstä laittaa liikkeelle tapahtumakulun, jonka lopputulosta ei voi ennustaa. Aineistossa esiintyi myös lastensuojeluun ja huostaanottoon liittyviä pelkoja. Niitä on todettu olevan aikaisemmissakin tutkimuksissa (esim. Ojuri & Laitinen, 2015, 24). Aineistossani turvattomuus liittyi sekä suoraan lasten menettämisen pelkoon että omien voimavarojen riittämiseen asian käsittelemiseksi.

”No varmaan, mitkä asiat estää nii... On se, että tai ainakin omalla kohalla mä mietin paljon sitä, et mitä siitä aiheutuu vaikka just jos tehdään lastensuojeluilmoitus, niist tuli ainakin semmonen et mieltä valmiiks sitä et jaksaks sitä. Et sitä kun oli jo valmiiks (--), et jaksaks sit sitä sellasta... Selittämistä ja sitä et siin tulee kuitenkin heti, tulee se vanhem- oman vanhemmuuden arviointi ja tollaset, ja kun ite ajatteli et on täysin syytön siihen tilanteeseen, tai, no joo.”

”Et kyllä nyt varmaan sitten nämä lastensuojelun ihmiset katsovat ja arvioivat et mä oon hullu et, sit se on kyllä tosi pelottavaa et se pelko voi estää sen turvakotiin lähtemisen. Ja...”

Haastatellut kuvaavat lastensuojeluun ja vanhemmuuden arviointiin liittyvää pelkoa. Kokeuksissa pelko ja omat voimavarat näyttäytyvät turvakotiin hakeutumista estävinä tekijöinä. Jatkuva pelossa eläminen on raskasta, se vie voimia ja voi lamaannuttaa (Husso 2003, 83). Raskaassa ja turvattomassa elämäntilanteessa olemisen jälkeen ajatus mahdollisesta arvioinnin kohteeksi joutumisesta voi olla vaikea. Tätä voi edelleen vaikeuttaa pelko, josta on voinut tulla osa arkea ja ajattelua (Kvick 2001, 58–63, 84.) Aineistossa pelko liittyi myös siihen, tuleeko itse uskotuksi.

V1: Uskooko ne sitä toista...

V2: Niin, ja jotenkin jos sitä omaa itsetuntoa ja mielenterveyttä on epäilty siel kotona, et sä aina kuulet et sä oot vaan liian herkkä ja tätä tämmöst... Samaa levy pyörii, niin sithän se on se sama fiilis siinä kun sä mietit.

V3: Se on se totuus."

Itsevarmuuden heikkeneminen ja haavoittuvuuden kokemus on naisilla yksi tyypillisimmistä parisuhdeväkivallan psyykkisistä seurauksista pelon ja vihan ohella. Miesten kohdalla yleisimpiä olivat masennus, viha ja järkytys. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 24.)

Aineistossa koti ja kodin mahdollisen menettämisen merkitys nousivat esille yhtenä merkityksellisenä tekijänä. Kodin menettämisen tai kodittomuuden pelko näyttäytyivät sekä henkisenä kodittomuuden tunteena että konkreettisena kodin menettämisen pelkona.

"No mulla ainakin hyvin pitkälti sama ajatus, tuli jo esille ja sitten semmonen... Hyvin semmonen henkilökohtanen kokemus, ajatus siitä että mun pitäis lähteä kodistani. Mulla on ollut hyvin vahvasti semmonen ajatus myöskin, että mä en oo aiheuttanut ite tätä tilannetta ja siitä on tullut semmonen että... Jotenkin hyvin vahva semmonen kodittomuuden tunne sitten, et jos mä joudun sieltä kodistani lähtemään niin semmonen kontrollin menettämisen tunne. Et se on ollut semmonen... Estävä tekijä, mikä on ainakin vähintäänkin jarruttanut sitä, että mä oon yrittänyt, mä oon varmasti sietänyt tosi paljon enemmän mitä ois pitänyt ihan tällä syyllä"

"Niin mulla oli ainakin sellanen, että mä olin sillai puhunut, meillä oli siis oikeusprosessi tulossa tosta... Yhteiselämän päättämisestä, niin silloin mulle se avustaja kommentoi sitä että turvakotiin menemisessä on se riski, että jos menee turvakotiin ja sit, tai siinä on se riski että lapset pyritään aina palauttamaan sinne, mistä on lähtenyt. (--) Nii se oli kyl tosi kynnyks ainakin, ja (-) et ensinnäkin mä joudun lähtee sen takia että toinen sikailee ja me joudutaan lähtee täältä kotoa sen takia, et toinen ei pidä kiinni sovitusta ja toimii väärin, ja sitten me joudutaan olee, niinku hänkin sanoi, me joudutaan lähtee sielt omasta kodista, ja sitten viel siinä on se pelko, et mitä jos tää katsotaankin jotenkin vääränä ratkasuna, ja sit mulle sanotaan et no sun pitää nyt, et sähän oot lähtenyt sieltä kodista, toinen on enemmän asunnon tarpeessa, eli ei sais yhteiselämän päättämisessä lain edessä, kotiin saa jäädä se joka on enemmän asunnon tarpeessa. Se on iso, ja sitten lapset pyritään lain edessä palauttamaan sinne, mistä he on lähtenyt. Ja siin on niin, laittaa itsensä ja lapsensa niin isoon riskiin kun lähtee turvakotiin. (-) "

Haastateltujen kertomuksissa omasta kodista lähteminen näyttöytyy emotionaalisesti haastavana ja turvattomuutta herättävänä kokemuksena. Ojuri (2004, 124) kuvaa väitöskirjassaan aineistonsa naisten tulleen kodittomiksi väkivallan ja pelon vuoksi. Hän kuvaa väkivallan ja pelon muuttaneen kotia, koska ne poistivat autonomian ja vapauden kokemukset ja tekivät kodista turvattoman. Omassa aineistossani kokemus kodittomuudesta tulee myös esille, mutta kokemus liittyi kodista pois lähtemiseen eikä niinkään kokemukseen itse kodista. Haastateltujen kokemuksissa koti näyttöytyi merkityksellisenä ja omana paikkana, jota ei haluttu jättää. Kodista lähtemiseen näyttö liittyvän kokemus kontrollin menettämisestä. Kodissa olemiseen voi liittyä myös saman aikaisesti siellä kiinni pitämistä sekä kotiin kiinnittymistä. (Husso 2003, 245–246). Merja Laitisen lapsena seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämää käsittelevässä väitöskirjassa koti näyttöytyi paikkana, jossa hyvä ja paha sekä turva ja turvattomuus kietoutuivat toisiinsa. Kotiin liittyi positiivisia merkityksiä, mutta toisaalta myös negatiivisia asioita, kuten epäluottamusta, pelkoa ja turvattomuutta. Negatiivisista kokemuksista huolimatta se koettiin kotina ja monille turvallisena ja tuttuna paikkana. (Laitinen 2004, 138–139.)

Kodista lähtemiseen liittyvän hallinnan tunteen menettämisen lisäksi aineistossa oli myös mainintoja kodin konkreettisesta menettämisestä yhteiselämän päättämisen vuoksi. Yhteiselämän lopettaminen on avioliittolaissa säädetty menettely, jossa tuomioistuin voi päättää kumpi puolisoista on enemmän asunnon tarpeessa ja saa jäädä asumaan yhteiseen kotiin sekä velvoittaa toisen lähtemään yhteisestä kodista (Avioliittolaki 13.6.1929/234). Osalle haastatelluista oli neuvottu, että turvakotiin lähteminen saattaisi johtaa siihen, että koti annetaan puolisolle ja lapset palautettaisiin sinne.

Ennen turvakotiin lähtemistä pelko ja turvattomuus näyttöytyivät aineistossa kokonaisvaltaisina kokemuksina. Niemelä ja kumppanit (1997, 18–19) määrittelevät sisäisen turvallisuuden olevan esimerkiksi hyvää oloa, varmuutta, sisäistä rauhaa, tasapainoa ja levollisuutta. Ulkoinen turvallisuus puolestaan on riskien, vaarojen ja uhkien poissaoloa. Tähän määritelmään peilaten ja haastateltujen kokemusten perusteella aika juuri ennen turvakotiin lähtemistä näyttöytyy voimakkaan turvattomana. Väkivaltaa kokeneet kokivat ulkoista turvattomuutta esimerkiksi väkivallan uhan vuoksi sekä sisäistä turvattomuutta lukuisten eri tekijöiden vaikutuksesta. Sisäinen turvattomuus näyttö muodostuvan kudelmana erilaista pelkoa ja

epävarmuutta aiheuttavista tekijöistä. Turvakotiin tullessa asiakkaat saattavat siten kokea merkittävää turvattomuuden tunnetta.

6 TURVALLISUUDEN KOKEMUKSEN MUODOSTUMINEN TURVAKODISSA

6.1 Fyysinen turvallisuus ja perustarpeet

Ensimmäinen tunnistamani turvallisuuden kokemuksen kannalta merkittävä turvakotiin liittyvä tekijä oli fyysinen turvallisuus sekä perustarpeisiin vastaaminen. Turvakodin tarjoama fyysinen turva on ehkäpä yksi selkeimmistä turvallisuuden kokemukseen vaikuttavista tekijöistä. Fyysisen turvan tarjoaminen on yksi keskeinen turvakotien perustarkoitus (Sullivan 2011). Turvan saaminen on myös ollut tutkimuksissa yleisin tuen tarve turvakotiin saapussa (Tutty 2006; Sullivan ym. 2008; SAFE Ireland 2009). Aineiston perusteella myös perustarpeiden kuten ruoan, vaatteiden ja lämmön saaminen voi olla merkityksellistä.

Väkivaltaa kokenut on voinut joutua elämään jatkuvassa valmiustilassa väkivallan varalta. Turvakodin fyysinen turva voi luoda turvallisuuden tunnetta jo itsessään, kun omaan fyysiseen turvallisuuteen voi luottaa. Se voi luoda edellytyksiä myös turvallisuuden kokemuksen kohentumiselle laajemminkin. Turvallinen paikka olla oli Tutty'n tutkimuksessa toiseksi yleisin syy hakeutua turvakotiin. Se oli myös positiivisin tekijä asukkaiden turvakotikokemuksessa (Tutty 2006, 52, 64). Myös SAFE Ireland tutkimuksessa turvallisuus oli yleisin tuen tarve turvakodista, ja asiakkaat myös kokivat saaneensa sitä turvakodissa ollessaan (SAFE Ireland 2009). Fyysisen turvan merkitys turvallisuuden kokemukselle näkyi myös aineistossa.

”Sen huomaa heti sillon kun sä meet sinne, (--) lukittu paikka missä sä oot, niin se on ihan käsittämätön se turvantunne ensimmäisenä kolmena päivänä kun olit siellä. Siit se lähtee heti jo helpottaa kun sä tiedät et sun ei tarvii enää pelätä.”

”Meillähän eiks se käynyt siinä pari kertaa, et näky turvakameroissa. Niin sekin pelkästään et mä tiesin et mä oon siel turvassa, et ovet on lukosa, kukaan ei saa avata ovia ulkopuoliselle, vaan työntekijät avaa. Koska kyl se oli semmonen omaa turvallisuudentunnetta rikkova ku kuuli että ex oli käynyt siinä lähellä pyörimässä ja siis munhan (--) [väkivaltainen tapahtuma] kaiken kaikkiaan neljä kertaa, et se... Se oli todellista, se oli ihan hirveetä.”

”Mä aattelen et mejän tapauksessa se toi ehdottomasti ne turvalliset seinät, et ilman niitä en mä ois uskaltanut tehdä niitä kaikkii, tota noit rikosilmoituksia ja laittaa eropapereita ja kaikkee, niitä eteenpäin koska mä tiedän että mejät ois etitty ihan mistä vaan, jollei ois (joku vartioimassa sitä ovee).”

Haastateltujen kokemuksissa turvakodin ”turvalliset seinät” ja turvatoimet näyttäytyivät keskeisinä turvallisuuden kokemuksen luojana ja mahdollistajana. Kokemusten perusteella

fyysisen turvan merkitys oli merkittävä etenkin turvakotijakson alussa. Woodin tutkimuksessa asiakkaat kertoivat turvallisuuden kokemuksen alkavan muodostua jo ensikohtaamisissa turvakodissa perustarpeisiin vastaamisen kautta. Turvallisuuden kokemusta luo turvattu fyysinen ympäristö, henkilökunnan jatkuva saatavilla olo sekä perustarpeista, kuten ruoasta huolehtiminen. (Wood ym. 2020, 7–8).

Aineistossa perustarpeisiin vastaaminen oli myös yksi tekijä, joka voi luoda turvallisuuden tunnetta turvakodissa. Haastatellut mainitsivat merkityksellisenä esimerkiksi ruoan, vaatteiden ja lämmön saamisen.

”Ja semmonen tavallaan perustarpeista huolehtiminen, et se ruoka tulee pöytään ja niinku joku kun sanoo et hei nyt sun täytyy syödä ja... Et monta kertaa kun on semmoses tosi, jotenkin, kriisitilanteessa itensä kanssa mikä pääsääntöisesti turvakotiin joutuminen on varmasti jokaiselle semmonen poikkeustila ja kriisi, niin siinä kohtaa sitä... Unohtaa hyvin nopeesti, huolehtii semmosist ihan perustanlaatusista asioista, et pitää muistaa syödä ja mielummin useemankin kerran päivässä ja... Siis ihan tämmöstä et, mun kokemus on se, et siellä se ruoka tuli pöytään tiettyinä kellonaikoina ja... Ja oli ulkoilua ja muuta yhdessä tai yksin, et se tavallaan semmonen... Päivärytmi, et joku muu huolehti siitä ja mun ei tarvii kun ilmestyä paikalle, niin se oli hirveen niinku... Hirveen tärkeitä. Et siinä ei tavallaan päässyt luistelemaan siitä semmosesta itsestensä huolehtimisesta, koska joku muu mahdollisti sen. Siinä vaikeimmas vaiheessa.”

”Oli siellä siis, jotenkin tulee vaan se ruoka, et se oli niin tärkeä, vaik sitä on tullut tosi monelta. Siis kun siel oli vielä vauvallekin kaikki korvikkeet ja piltit ja kaikki, en mä ois jaksanut pariin ekaan viikkoon käydä kaupassa tai siis yhtään mitään, mä olin aivan loppu”

”On, siis vaatehuolto oli kyllä iso apu sieltä, mäkin lähen kolmen lapsen kanssa nii... Mulla oli repullinen tavaraa. Nii.. Se että siellä sai ruuan naaman eteen, sun ei tarvinnut mieltii sitä ruokaa, käydä kaupassa, valmistaa, kaikkien niitten koulu- ja päiväkotikauskausten lisäksi, niin se oli ihan valtavan iso pelastus, ja sit vielä et sai vaatteita.”

”Siellähän on ruuan tarvis, sitten kun työt on estetty, siellä on kaikin puolin sitten tavallaan, eikä mittään tavallaan vaan on ryöstetty ja noin kun ei sitä voi, jos toinen on... On semmosessa mielentilassa että se ei ymmärrä, niin... Siellä on taloudellista, ja sitten siellä on ruuan tarvis, suojan tarvis mulla on tärkeä että mä saan nukkua rauhassa että mun ei tarvii vahtia että sieltä puukko lentää. Ja sitten siellä oli, siellä oli lämmin ja...”

Haastatellut kuvasivat, kuinka tärkeää heille oli, että turvakodista sai esimerkiksi ruokaa ja vaatteita. Perustarpeista huolehtiminen ja siihen avun saaminen voi olla merkityksellistä, kun omat voimavarat ovat loppu. Kuten eräs haastateltava kertoi, turvakotiin tuleminen on usein kriisitilanne. Kriisin kohdanneen kanssa työskentelemisessä yksi keskeisimmistä resilienssiä vahvistavista tekijöistä on käytännöllinen tuki, jolla pyritään vakauttamaan tilannetta ja edistämään hallinnan tunnetta (Hedrenius & Johansson 2013, 39). Toisaalta tarve perustarpeille liittyi usean haastateltavan kokemuksissa myös taloudellisiin syihin. On mahdollista, että turvakotiin tullessa asiakkaalla on taloudellisia haasteita esimerkiksi, jos lähtö

on tullut yllättäen tai hän on kokenut taloudellista väkivaltaa. Turvakotiin tullessa pyritään asiakkaan ulkoiseen ja sisäiseen vakauttamiseen. Ulkoinen vakauttaminen voi olla esimerkiksi väkivallan loppumista, oman elämän hallitsemista ja arkirutiinien palauttamista. Sisäinen vakauttaminen liittyy psyykkisten oireiden lievittämiseen. (Väänänen 2011, 111.) Turvakodissa saatu fyysinen turva, ruoan ja levon saaminen voivat tukea ulkoista vakauttamista ja siten luoda turvallisuuden tunnetta.

Aineistosta tuli myös esille haastateltujen toive siitä, että väkivallan tekijällä ei olisi missään yhteydessä pääsyä turvakotiin. He tunnistavat väkivallan tekijän tarpeen avulle ja tuelle, mutta sen tulisi tulla jostain muualta kuin turvakodista.

”Nyt on ollut puhetta siitä, että... Pitäis sen toisenkin osapuolen saada keskusteluapua ja jossain vaihees ilmeisesti olikin käytäntönä et saatto olla jotain perhatapaamisia mutta kyl mä sanosin että jos mut ois pakotettu saman pöydän ääreen sillon eksän kanssa, niin se ois ollut kyl aika raskasta, pelkästään jo ne lastensuojelun tapaamiset piti järjestää sillai, mä en voinut olla samassa huoneessa. Ja totta kai hänkin tarvitsi apua, mutta ainakaan siinä tilanteessa mitkään...”

”Ja varmasti myös sen avun voi sitten hänelle osoittaa jostain ihan muualta kun sielt turvakodista, mikä on kuitenkin tarkoitus luoda se... Turvan tunne sille ihmiselle joka on joutunut lähemmään kotoa sen takii et se puuttuu.”

”Ja saman tien siihen tulee tosi herkästi sit semmonen epäily, semmonen epävarmuus siihen olemiseen. Niin se et se yhdistyy siihen paikkaan mihin sä oot mennyt turvaan niin se on kyl äärimmäisen kyseenalainen ajatuskin että... Ei.”

Haastateltujen kommentteissa ajatus väkivallan tekijän tapaamisesta turvakodissa näyttäytyy vaikeana ja turvallisuuden kokemusta heikentävänä asiana. Eräs haastateltava kuvaa kuinka väkivallan tekijän yhdistyminen turvakotiin, jonka tarkoitus on luoda turvan tunnetta, herättäisi epävarmuutta. Tämä on huomioitu myös turvakotien kansallisissa laatusuosituksissa; suositusten mukaan turvakodissa ei järjestetä tapaamisia väkivallan tekijän kanssa. Väkivallan tekijä voidaan ohjata väkivaltaa tehneille tai sen tekemistä pelkääville tarkoitettuihin palveluihin, mikäli hän ottaa yhteyttä turvakotiin tai, jos asiasta on sovittu turvakodin asiakkaan kanssa. (Ewalds ym. 2019, 9.)

6.2 Tieto ja ymmärryksen lisääminen turvallisuuden luojana

Aineiston perusteella toinen tunnistamani turvallisuuden kokemukseen vaikuttava ulottuvuus on tiedon ja ymmärryksen lisääminen. Tiedon ja ymmärryksen lisääminen väkivallasta

ja sen vaikutuksista on yksi turvakotien keskeinen toiminnan tavoite. Väkivaltapalveluissa pyritään lisäämään väkivaltaa kokeneiden tietoisuutta esimerkiksi heidän oikeuksistaan, mahdollisuuksista ja eri palveluista. Turvakodissa tai muissa palveluissa tehdään myös usein henkilökohtainen turvasuunnitelma, jonka avulla asiakkaat voivat pohtia etukäteen, kuinka toimia mahdollisissa vaaratilanteissa. (Sullivan 2018, 126.) Tämän lisäksi turvakodissa annetaan tietoa väkivallasta, sen dynamiikasta ja vaikutuksista. Tiedon antaminen ja opastaminen ovat osa turvakodin työskentelyä myös turvakotipalvelujen kansallisten laatusuosistusten mukaan (Ewalds ym. 2019, 9). SAFE Ireland (2009, 25, 31–32) tutkimuksessa tiedon saaminen oli toiseksi yleisin tuen tarve turvakotiin tullessa ja asiakkaat kokivat myös saaneensa sitä.

Tiedolla tai sen puutteella voi olla merkitystä turvallisuuden tai turvattomuuden kokemukselle. Tiedon merkitys turvallisuuden kokemukselle on havaittu useissa terveydenhuollon potilaiden turvallisuuden kokemuksia käsittelevässä tutkimuksessa (Mollon 2014). Tiedon saaminen voi esimerkiksi lisätä hallinnan tunnetta tilanteessa, joka vaikuttaa kaoottiselta. Monille tiedon saaminen onkin yksi keskeisimmistä odotuksista tai tarpeista turvakotiin tullessa. Monet kokevat keskeiseksi esimerkiksi tiedon saamisen väkivallasta, turvasuunnitelmasta ja käytännön asioiden hoitamisesta, selviytymiskeinoista ja lapsiin liittyvistä asioista. (Tutty 2006, 52; Sullivan & Virden 2017, 741.) Tarve ja toive tiedon saamiselle näyttäytyi myös haastateltavien kokemuksissa.

”Mun mielest tässä kuuluu kaikkien puheenvuorossa se, että eletään aikamoisessa jotenkin, no tietysti tämmösen elämäntilanteessa niin kuplassa, jossa ollaan hyvin tiedottomia monista asioista. Sit mä ainakin ite olin tosi tiedoton ylipäättään turvakodeista ja miten se polku siitä nyt sit kulkee tai... Tai mitä lastensuojelu, miten ne puuttuu siihen ja mitä se merkitsee ja... Toki oisin voinut ottaa enemmän selvää, mut ei ollut ees semmosta, mä aattelin et mahdollisuutta, et sitä elää niin semmoses... Paineessa, ja vähän nyrkin ja hellan välissä, et tota... Ei siinä oikeen voikkaan ottaa selvää niin kauheesti et miten sitä tietosuutta lisättäis, niin mun mielest se ois ainakin yks tärkeä kysymys, ja sit se, et minkälainen niin sanottu luento pitäis pitää siellä sitten kun saapuu sinne turvakotiin, että tällaset asiat, nämä, nämä, nämä. Et sitä on toki alkuun itekin vähän shokissa kun sinne päätyy, sitten tulee lippulappua, Riku ollut, nää rikosuhripäivystys, kaikenlaisia semmosia tulee, hyviä materiaaleja kyllä. Mut sit ne kerrotaan siin tunnin aikana, et täs on nää sun avunlähteet, ja sit mennään sinne lepäämään niinku täs on ollut puhetta, niin jotenkin että ne tulis ehkä vähitellen, tai sit olis sellanen mis on isompi joukko koolla kerralla, että saa kuunnella ja kysellä ja... Siis et tiedon lisääminen sekä ennen että kun sinne päätyy.”

Haastateltavan kertomuksessa tuli esille kokemus tiedon puutteesta ennen turvakotiin tuloa. Hän mainitsi, kuinka ennen turvakotiin tuloa tiedon etsiminen voi olla vaikeaa minkä vuoksi

tiedon saaminen turvakodissa on tärkeää. Sullivanin ja Virdenin mukaan turvakodissa olleet ovat kokeneet saaneensa turvakodista tietoa ja apua turvallisuuteen liittyen. He kokivat opineensa tapoja suojata itseä ja lapsiaan, uskoivat omiin kykyihinsä, tiesivät enemmän väkivallan dynamiikasta ja omista vaihtoehtoistaan. (Sullivan & Virden 2017.) Haastateltavien kertomuksissa tulee esille myös tiedon saamisen ajankohdan ja laadun merkitys. Turvakotiin tulevat asiakkaat voivat tulla hyvin eri pohjatiedoilla ja eri tilanteissa. Osa voi myös olla käynyt turvakodissa aikaisemminkin. Siksi myös tarpeet ja toiveet tiedon saamiseen liittyen voivat olla erilaisia.

”Mäkin hirveesti luin, luin ja luin ja luin kaikki netin mahdolliset, sekä väkivallasta että näistä huoltajuuksasioista ja kaikista, kaiken matskun minkä mä löysin niin mä luin. Joku käsikirja löyty jokin turvakotiin liittyen, luin, mutta jotenkin se sellanen, mä kaipasin sellasta isoo, päivitetty nivaskaa kaikesta asiaan liityvästä, et mulle se tieto oli, sitä ei ollut niin paljon, niille ei ollut antaa sellai isommin, vaan niillä oli vaan jotain A4 jostain aiheesta.”

”Ja mun odotukset oli hyvin vahvasti siinä että mä saisin sitä tietoa just siitä et miten mä tässä tilanteessa etenen. Että mä koin, että mun tilanne on sellanen että... Et, ensisijaisesti mä tiän tavallaan mikä tässä on pielessä, mut mä en vaan saa mistään, mä en osaa kysyä mistään oikeesta, vedellä niistä oikeista naruista, et mä tarviin tosi paljon apua siihen, siihen tilanteessa etenemiseen et mä tiän et tää ja tää on väärin, ei, pystytä elämään yhdessä, mutta että miten mä etenen, että tämä tilanne korjaantuu. Ja tota... Semmosen, mulla on just samanlainen kokemus, se tieto tuli tavallaan semmosena yhtenä ryöppynä silloin siinä tunnin alotushaastattelun aikana, ja sitten, sit se oli just semmonen että no meeppä nyt siitä lepäämään niin katellaan tätä sit myöhemmin ja se aiheutti mussa aivan, semmosen vastareaktion, et sit mä en pysty lepäämään sitäkään vähää. Että kun pitää vaan ootella et millon sitä katellaan, ja mä tarviin sen tiedon heti ja että mulla on voimat nyt tässä... Tehä asioita, kun mä oon päässyt siitä hetkeks tavallaan, et kukaan ei tuu vahtii mun selän taakse että mitä mä puhelimella teen tai mitä mä, läppärillä teen, niin nyt mä pystyisin soittelemaan paikkoihin ja, ottamaan selvää asioista ja että tota... Tekemään kaikki tarvittavat asiat, niin mä en saanut sitä tietoo silloin sieltä.”

Turvakotiin tullessa asiakas voi olla kriisissä. Kriisi voi vaikuttaa erilaisilla tavoilla eri ihmisiin. Kriisin pysäyttäminen vaatii kuitenkin fyysistä ja henkistä lepoa. Kriisissä oleva traumatisoitunut ihminen voi olla ylikierroksilla tai toisaalta lamaantunut ja toimintakyvytön. (van der Hart ym. 2009, 48–49). On mahdollista, että ei esimerkiksi muista mitä turvakotiin tullessa on tapahtunut ja mistä silloin on keskusteltu. Väkivaltaa kokeneen kanssa työskennellessä on tärkeää sopia selkeät rajat esimerkiksi työskentelyn ajalle, kestolle ja muille tapaamisten yksityiskohdille (Hannus 2011, 209). Esimerkiksi seuraavien tapaamisaikojen sopiminen voi luoda selkeyttä ja edistää turvallisuuden kokemusta.

Nähdäkseni aineiston perusteella tiedon merkitys turvallisuuden kokemukselle näyttäytyi kahdella tavalla. Ensinäkin tieto eri palveluista, niiden toiminnasta ja eri prosessien etene- misestä voi tuoda hallinnan tunnetta ja siten myös edistää turvallisuuden tunnetta, kuten edellä pohdin. Tähän liittyy myös tiedon laatu ja oikea-aikaisuus eli se kuinka hyödylliseksi yksilö tiedon kokee. Toinen turvallisuuden kokemukselle merkityksellinen tiedon ulottuvuus on tieto väkivallasta, sen dynamiikasta ja seurauksista. Tieto väkivallasta ja sen vaikutuksista voi myös olla yhteydessä turvallisuuden tunteeseen, joskin hieman eri tavalla kuin tieto pal- veluista. Tämä kokemus liittyy ehkäpä enemmän niihin tunteisiin, joita väkivaltaa koke- neella voi olla esimerkiksi itsestään. Kerron ensin enemmän palveluita, oikeuksia ja proses- seja koskevan tiedon merkityksestä ja sen jälkeen väkivaltaa koskevasta tiedosta.

Haastateltavien puheesta välittyi tarve monenlaiselle tiedolle. He kaipasivat tietoa esimer- kiksi siitä millaisia palveluita ja tukikeinoja on olemassa, miten esimerkiksi rikosprosessi etenee ja kuinka lapsiin liittyvät asiat hoidetaan. Lisäksi heillä voi olla pelkoja esimerkiksi lastensuojeluun liittyen. Tietämättömyys voi aiheuttaa pelkoa tai ahdistusta ja tunnetta hal- linnan puutteesta. Tietoisuutta lisäävien käytäntöjen käyttämisen turvakodissa on todettu li- säävän kriittistä tietoisuutta ja siten väkivaltaa kokeneiden minäpystyvyyden kokemusta (McGirr & Sullivan 2017, 165.)

Väkivaltaa kokeneen avun saamista voi vaikeuttaa muun muassa palveluiden hajanaisuus, tietoisuus tai tietämättömyys eri palveluista, väkivaltaa kokeneen oma aktiivisuus ja voima- varat sekä väkivaltaa kokeneiden asettaminen yhteen muotiin. Avun tarjoaminen on usein järjestelmälähtöistä eikä yksilön tarpeista lähtevää. (Laitinen 2004, 299–300.) Myös haasta- teltavien kokemuksissa näyttäytyy toive yksilöllisestä näkökulmasta työhön. Turvakotiin tu- lijoilla voi olla hyvin erilaisia tarpeita tiedon sisällön ja sen ajankohdan suhteen. Toiset esi- merkiksi kokivat ikävänä sen, että heti turvakotiin tullessa sai suuren määrän tietoa. He ko- kivat, etteivät pysty sisäistämään tai muistamaan sellaista tietomäärää heti. Toisaalta osa taas kertoi kokeneensa turhauttavana sen, että he olisivat olleet hyvin valmiita ryhtymään asioi- den selvittämiseen, mutta heidän odotettiin lepäävän. Turvallisuuden kokemuksen kannalta olisikin tärkeää huomioida väkivaltaa kokeneen yksilölliset tarpeet ja toiveet. Myös haasta- teltavien kokemukset esimerkiksi turvasuunnitelman hyödyllisyydestä vaihtelivat. Osa oli kokenut sen hyödyllisenä, kun taas toiset kokivat, että heillä oli jo niin paljon tietoa, ettei suunnitelma ollut hyödyllinen.

Tiedon saaminen väkivallasta, sen dynamiikasta ja seurauksista voi tulkintani mukaan lisätä väkivaltaa kokeneen turvallisuuden kokemusta. Tiedon saaminen voi auttaa ymmärtämään paremmin omia kokemuksia ja selittää niitä. Haastateltavat olivat esimerkiksi maininneet peloista, jotka liittyvät siihen uskotaanko heitä ja heidän kokemuksiaan. Osa on myös kohdannut esimerkiksi puolison taholta epäilyksiä omasta mielenterveydestä. Nämä epäilyt voivat saada epäilemään omaa hyvinvointiaan. Ymmärryksen ja tiedon saaminen voi siten tuoda turvan ja helpotuksen tunnetta.

”Mulla on jäänyt siit omast turvakodista, mä en varmaan ikinä unoha sitä. Menin ensimmäisiin, tai sen jälkeen kun olin mennyt sinne lasten kanssa ja mä olin vähän silleen, levällään. Aika pitkälti ja sit silleen ymmärs et tosi paljon pahoja asioita on tapahtunut nyt ja on tosi pahasti asiat pielessä, mut silti jotenkin ei asiat jäsentynyt. Se oli semmonen kaaos. Mä muistan kun me sit siellä ohjaajien toimistos juteltiin, ja siellä oli seinällä siis semmonen juliste mis oli tää väkivallan ympyrä tavallaan, mis oli siinä oli lueteltu kaikki mahdolliset, se oli siis semmonen piirakka. Mis oli sit kaikki eri niinku, et minkälaista kaikenlaista väkivaltaa on olemassa ja miten se esiintyy, miltä se näyttää ja niin päin pois. Mä sitä julistetta en unohda ikinä, koska mul tuli semmonen niin massiivinen ahaa-elämys, ja saman tien kun mä tajusin et tossahan se on se mun elämä tos seinällä, niin... Mul tuli niin valtava semmonen rauha et nyt mä tiiän mis täs on kysymys, ja koska mä ymmärrän mis tästä on kysymys, niin nyt mä tiedän mitä mun täytyy tehdä.”

”Et jotenkin, sitä asuu tai on siel niin kuplassa, et sä ota niitä kirjoja tai et sä, mä en ainakaan imenyt sitä tietoo etukäteen tai siin hetkessä. Mut et ois ollut tosi avaavaa, jos joku ois pitänyt jonkun esitelmän, että tällasta se on tai tässä on tämä sykli ja... Oletko huomannut, sit ois alkanut ymmärtää et todella joo, nyt mä, tonhan mä tunnistan ja noi, noi, noi, et se ois tuonut semmost ehkä ku siin mieltii et oonks mä nyt ihan hullu tai niinku... Just kuunnellut kotona sitä, ja tulee se että sä oot seonnut ja kaikki, et tavallaan sit kun näkis sen että näin tää menee ja tää on tuttua, ja tää on... Monet kokee tätä, nii kyl se ois auttanut. Se on jälleen sitä tiedon lisäämistä siin kohtaa. Et ei siin ekana ota mitään kirjaa, tai mä en ainakaan siis (--) et nytpä alan lukemaan täst aiheesta, mut et jos joku ois vaan pistänyt ne siihen silmien eteen ni... Se ois kyllä auttanut ymmärtää sitä tilannetta.”

Ensimmäisen katkelman haastateltava kuvaa, kuinka eri väkivallan muotojen tunnistaminen oli hänelle merkittävä kokemus, joka toi rauhan tunnetta koetun kaaoksen keskelle. Rauhan tunne on yhteydessä myös turvallisuuden tunteeseen (Airaksinen 2012, 203). Kuten jo edellä kuvasin, tiedolla tai sen puutteella voi olla merkitystä turvallisuuden tai turvattomuuden kokemukselle. Tiedon merkitys turvallisuuden kokemukselle on havaittu useissa terveydenhuollon potilaiden turvallisuuden kokemuksia käsittelevässä tutkimuksessa (Mollon 2014). Tiedon saaminen voi lisätä hallinnan tunnetta tilanteessa, joka vaikuttaa kaoottiselta. Turvallisuuden kokemuksen muodostumiseen vaikuttaa menneisyyden kokemukset, nykytilanne sekä tulevaisuus. Koska ihminen on taipuvainen arvioimaan tulevaisuutta, tiedon saaminen voi antaa jonkinlaista varmuutta tai selkeyttä siihen mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Toisaalta ymmärryksen lisääminen voi myös auttaa ymmärtämään menneisyydessä tapahtuneita

asioita ja niiden vaikutusta. Ymmärrys voi auttaa hyväksymään tilanteen ja saamana siihen siten varmuutta. Kriisityössä yksi keskeinen tuen muoto on tiedon antaminen reaktioista ja niiden hallinnasta. Tiedon saaminen traumaattisten kokemusten tyypillisistä seurauksista auttaa toipumaan ja luo hallinnan tunnetta. (Hedrenius & Johansson 2013, 251–252.) Vastavasti tiedon saaminen väkivallasta ja sen vaikutuksista voi luultavasti tukea turvakodin asiakasta.

Tiedon rooli turvallisuuden kokemukselle linkittyy nähdäkseni kontrollin ja hallinnan tunteeseen. Asiakkaiden kokemuksissa näyttäytyi toive tiedolle liittyen sekä palveluihin että väkivaltaan ja sen vaikutuksiin. Kokemuksissa näyttäytyi myös, kuinka tiedon saaminen tuotti asiakkaille positiivisia kokemuksia. Turvallisuuden näkökulmasta tiedon merkitys vaikuttaa olevan keskeinen erityisesti sisäiselle turvallisuudelle.

6.3 Sosiaalinen tuki ja turvallisuuden kokemus

Sosiaalinen tuki on käsitteenä melko laaja. Sitä voidaan kuitenkin luokitella eri tavoilla. Usein se jaetaan esimerkiksi tiedolliseen, käytännölliseen ja emotionaaliseen tukeen. Tiedollista tukea voi olla esimerkiksi tuki, jossa henkilö auttaa toista selviytymään kuormittavasta tilanteesta antamalla tietoa ja selviytymiskeinoja. Välineellinen tai käytännöllinen tuki sen sijaan on konkreettista apua toiselle. Emotionaalinen tuki voi olla esimerkiksi henkisen tuen, lämmön ja huolehtimisen osoittamista toiselle. Sosiaalista tukea on myös käsitys tai tietoisuus siitä, että apua on saatavilla tarvittaessa. Sosiaalisen tuen on todettu vaikuttavan fyysiseen ja henkiseen hyvinvointiin. (Taylor 2011, 189–190.) Tämän määritelmän mukaan edellä käsittelemiäni turvallisuuden kokemukselle merkityksellisten tekijöiden voisi tulkita siis olevan myös sosiaalista tukea. Olen kuitenkin eritellyt sen omaksi osakseen. Tässä luvussa painottuu sosiaalisen tuen emotionaalinen ulottuvuus, mutta sitä ei voi täysin erottaa käytännöllisestä ja tiedollisesta tuesta. Sosiaalinen tuki vaikuttaa myös olevan tutkimuskirjallisuudessa yleisemmin käytetty termi.

Aineiston perusteella sosiaalinen tuki ja keskusteluapu näyttäytyivät yhtenä merkityksellisenä tekijänä turvallisuuden kokemukselle. Myös Robinson ja kumppanit (2020) ovat nimenneet emotionaalisen tuen yhdeksi turvallisuuden kannalta olennaiseksi tekijäksi. Sosiaalinen tuki voi olla muodollista tai epämuodollista. Tutty (2006, 52). tutkimuksessa

emotionaalinen tuki tai apu työntekijöiltä oli yleisin tarve turvakodissa tarjottavalta avulta. Vertaistuen saaminen puolestaan oli neljänneksi yleisin tarve turvakotiin tullessa. Omassa aineistossani korostuu turvakodin työntekijöiden professionaalisen tuen ja toisaalta myös vertaistuen merkitys. Haastatelluilla oli kuitenkin myös negatiivisia kokemuksia sosiaali- seen tukeen sekä muihin turvakodin asiakkaisiin liittyen.

Väkivaltaa kokeneiden kertomuksissa keskusteluavun saaminen vaikutti olevan keskeinen turvallisuuden kokemusta lisäävä tekijä. Haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että keskustelu- apua oli saatavilla helposti ja vuorokauden ajasta riippumatta. Keskusteluavussa merkittävää oli empaattisuus ja tuomitsemattomuus. Myös lapsille tarjottavan tuen tärkeys tuli muuta- man haastateltavan kokemuksissa esille.

”Kuuntelevat korvat jotka ei tuomitse, et se nyt ainakin et sinne sai mennä 24/7 työntekijälle purkamaan että... Kun tuntu siltä toi, kun [järkyttää tapahtuma] niin sä sait itkee koko yön siel työntekijän kanssa, ja sit taas päivällä sait pienen lepo hetken, he hoitivat lapsia et sä sait nukuttua että et valvonut kokonaan mutta... Se oli ainakin ittelle semmonen iso apu että ties että sieltä saa sitä erilaista apuu mitä sit tarjotaankaan. Lapset sai myös sitä keskusteluapua.”

”Mut sit taas sellasta vakauttavaa, kannattelevaa ja rauhoittelevaa, mä muistan et ne monet ensimmäiset keskustelut oli sitä sellasta että ei oo mitään kiirettä, yks asia kerrallaan, kaikki järjestyy pikkuhiljaa, et nyt tuntuu että on paljon kaikkee, mut se, et se kyl helpottaa. Et ne näyttää sen et he on mennyt tän tien monta kertaa muidenkin ihmisten kanssa, niin se semmonen turva ja vakauttaminen.”

”Et oikeestaan sen mun kokemuksen siin turvakodis mis mä olin, niin... Niin siel suurin osa niistä kohdista kun oli silleen et hei voiks jutella, millon kävis, niin sit aina oli joku semmonen, tuolla tyyliin keskel yötäkin kun mä... En pystynyt nukkuu niin paljon, jotenkin niin pitkä sem- monen historia siihen että... Et on herätetty aina, ja sit semmonen (--) niin sit sillonkin löyty. Niin se oli kyl tosi hyvä.”

Haastateltavat pitivät hyvänä sitä, että apua oli saatavilla helposti aina kun sitä tarvitsi riip- pumatta siitä mikä vuorokauden aika oli. Esimerkiksi yöt voivat olla haastavia ja silloin on tärkeää, että tukea on saatavilla. Asiakkaat kokivat myös tärkeänä sen, että heille korostettiin, että keskusteluapua saa pyytää koska vain. Turvakodissa olleet ovat aikaisempien tutkimus- ten perusteella kokeneet turvakodin henkilökunnan olleen mukavin osa turvakotikokemusta (Tutty 2006, 66). Asiakkaiden kohtelun on myös todettu ennustavan turvakodin työn autta- vuutta ja tuloksia (Sullivan & Virden 2017, 747). Ystävällinen ja huolehtiva suhde on tärkeä osa turvallisuuden kokemuksen muodostumista. Työntekijöiden empaattinen suhtautuminen luo perustaa emotionaaliselle turvallisuudelle. Myös tuomitsemattomuus ja ymmärtäväinen lähestymistapa luovat turvallisuuden tunnetta. Työntekijän toivotaan tunnistavan oman ko- kemuksen ja tiedon rajallisuus ja ymmärtävän myös muiden kokemusten olevan yksilöllisiä. (Wood ym. 2020, 7–8.) Työntekijöiden ja asiakaan suhteella on todettu olevan merkitystä

asiakkaan kokemukselle turvallisuudesta ja traumasta selviytymiselle. Vahva liittouma tai side työntekijän ja asiakkaan välillä oli yhteydessä pienempiin masennus ja PTSD oireisiin. Yhteys näihin tuli turvallisuuteen liittyvän valtaistumisen kautta. Tämä tarkoittaa, että työntekijän ja asiakkaan välinen vahva suhde voi voimaannuttaa asiakasta luottamaan omiin kykyihin turvallisuuden saavuttamiseksi, tuntemaan hallinnan tunnetta ja luomaan uskoa tarvittavan avun saamiseen. (Goodman ym. 2016.)

Elisa Fisherin ja Amanda Stylianoun tutkimuksessa selvitettiin turvakodista lähtemisen tai sinne jäämisen syitä. Turvakodin työntekijät olivat tutkimuksen mukaan yksi vaikuttava turvakotiin liittyvä tekijä. Suurin osa osallistujista piti turvakodin henkilökuntaa syynä jäädä turvakotiin, henkilökunta auttoi tuntemaan olon tervetulleeksi ja edisti kuulumisen tunnetta. Lähtemistä harkinneista osalla oli kuitenkin myös negatiivisi kokemuksia henkilökuntaan liittyen. Ne liittyivät yleisimmin auttavaisuuden, empatian tai saatavilla olon puutteeseen. (Fisher & Stylianou 2019, 799–802.) Joillakin haastatelluilla oli vastaavan kaltaisia kokemuksia.

”Se apu mitä sieltä sai, niin se oli tosi paljon riippu siitä, et kuinka paljon, kuinka aktiivisesti mä halusin, mä hain ja mä hain sitä yhteyttä heihin. Mulla oli, mitä pidempään mä siellä olin niin sitä enemmän mua ärsytti se, että tuntu et työntekijöitä kiinnostaa paljon enemmän kattoo telkkaria ja omaa kännykkää siellä niiden huoneessa missä mä istuskelin, eikä ollut sellasta... Luontevaa, et meen sinne missä asiakkaat on ja keskustelen heidän kanssaan ja kysyn kuulumisia tai hakeutuis lasten kanssa sellaseen luontevaan yhteyteen. Et mulla oli semmonen olo koko ajan, aina jos mä halusin puhuu, niin mun piti ettii joku ja olla sille silleen hei anteeks, voinks mä, mä haluisin puhuu tästä tai tästä... (--)) musta ei tuntunut siltä et se tulee siitä suunnasta sille he, tulee mun luokse tai muiden, et must tuntu et me asukkaat oltiin hyvin paljon toistemme tukena, ja keskusteltiin keskenämme, mut sit oli semmonen, vähän niinku lasiseinä niiden työntekijöiden ja mejän välillä. Ja aina oli vähän semmonen olo että anteeksi et mä häiritse, ja sitten... Et odotukset oli erilaisii kun mitä sit se osottautu, se mitä se arkisin sit oli.”

”Ja tota, mulla ei jäänyt sellasta kuvaa että... Et ois ollut, tai siis mulle jäi toisenlainen kuva, siellä turvakodissa missä mä olin niin siitä että... Siellä oltiin tosi paljonkin niinku... Kyseltiin kuulumisia ja semmosesta että, miten voit ja kaikkee tämmöstä, mutta se, mä en ehkä, se meni silleen ristiin että mä en ehkä siinä tilanteessa osannut semmosta ottaa vastaan, ja mä en kokenut tarvitsevani sitä, vaan enemmän sitä semmosta että... Antakaa mulle nyt mulle ne työvälit että mä saan korjattua tän tilanteen, nii sitten tota... Tavallaan ehkä ne ei siinä ne mun odotukset, meni just ristiin sen kanssa että sitten, sitten mä koin sen jotenkin semmosena ajantuhlaamisena kun ne kävi kysymässä että no mitäs, mitä kuuluu ja miten voit tänään ja... No eks sä oo tullut syömään ja muuta, jotenkin koin että mulla on asiat enemmän sekasin siellä turvakodissa kun mitä ne ois ollut siellä omassa kodissa, jos vaan ois pystynyt ole siellä hoitamassa asiat kuntoon. Mut et semmonen tiedonsaanti, oikeessa muodossa on mulla semmonen pääasiallinen odotus sieltä.”

Ensimmäisen lainauksen asiakkaalle oli tullut kokemus, etteivät työntekijät olleet saatavilla ja keskusteluavun saaminen oli ollut kiinni omasta aktiivisuudesta. Hän nosti

kokemuksessaan esille työntekijöiden olleen fyysisesti eri tilassa kuin asiakkaat. Työntekijöiden fyysinen etäisyys turvakodin asiakkaista on havaittu voivan tuntua epäkunnioittavalta tai väheksyvältä (Glenn & Goodman 2015, 1488). Toisaalta taas toinen asiakas koki, että tukea kyllä tarjottiin, mutta se oli erilaista kuin hän oli kokenut tarvitsevansa. Kokemuksissa näyttäytyy tuen tarpeiden ja asiakkaiden kokemusten yksilöllisyys. Myös erilaiset tavat käsitellä ja reagoida kriisiin voivat vaikuttaa kokemuksiin. Asiakkaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaaminen vaatii työntekijältä paljon osaamista ja taitoa. Myös Tuttyn tutkimuksessa tuli esiin hyvin samankaltaisia kokemuksia. Häinkin toteaa, että tasapainon löytäminen avun riittävän tarjoamisen ja liiallisen tarjoamisen välillä voi olla haastavaa. (Tutty 2006, 67.)

Asiakkaiden kokemuksissa työntekijöiden ammatillisuus sai erityisen merkityksen sosiaalisen tuen kannalta. Haastateltavat kertoivat ammattilaisen antama tuen eroavan esimerkiksi läheisen antamasta tuesta. He pitivät tärkeänä sitä, että ammattilaisen kanssa puhuminen on luottamuksellista ja kerrotut asiat eivät voi myöhemmin vaikuttaa esimerkiksi ihmisten suhtautumiseen. Lisäksi ammattilaisella on osaamista ja kokemusta väkivaltaan liittyvien asioiden käsittelystä.

”ja sitten tavallaan se, et ei ainoastaan se että ne kuunteli vaan just se että ne ymmärsi mistä on kysymys koska kylhän sitä periaatteessa voi puhua kenelle tahansa, mut sitten, sit se et on joku semmonen ihminen kenellä on niin paljon kokemusta siitä aihepiiristä ja joka, jollei tarvii sitten selittää, jolle voi kertoa just sen verran kun haluaa ja se ymmärtää mist on kysymys, se merkitsee ihan tosi paljon.”

”Just se ettei halua että sukulaiset ja ystävät tietää välttämät ihan kaikkee niitä henkilökohtaisia, miten niitä seksuaalisuuteen koskevia asioita oli niin... En mä todellakaan ois mun vanhemmille voinut kertoa, en mä voi vieläkään kertoa. Niin se et tuolla sun ei tarvinnut pelätä, siellä ei ollut semmosta ennestään voimassa olevaa tunnesidettä, mikä rajais sitä.”

”Niin, ja sitten tavallaan se, että... Et sit jos puhu sukulaisille tai ystäville, niin sitten tietää että ne, aina tulevaisuudessa tietää ne asiat, ne niinku on muodostanut niistä omat käsityksensä silleen et joutuu tavallaan jatkuvasti kohtaamaan kuitenkin uudestaan tavalla tai toisella sen mitä on kertonut niille. Et sei oo sillä tavalla rajattu ku jos puhuu jonkun ammattilaisen kanssa”

Haastateltujen kokemuksissa korostuu työntekijöiden tarjoaman professionaalisen tuen erityisyys. Aikaisemmissa tutkimuksissa luottamuksellisuuden ja yksityisyyden on todettu olevan tärkeää turvallisuuden kokemukselle turvakodissa (Wood ym. 2020, 8). Syyllisyys ja häpeä ovat tyypillisiä kokemuksia väkivaltaa kokeneelle (Nyqvist 2001, 111–115; Husso 2003). Se voi olla yksi tekijä, joka vaikuttaa siihen miksi ammattilaisen tarjoama keskusteluapu voi tuntua turvallisemmalta kuin läheisen kanssa keskustelu. Turvan tuntua voi tuoda se, että keskustelu on luottamuksellista ja työntekijä on myös oman elämän ulkopuolinen

henkilö. Hänen kohdallaan ei tarvitse pelätä esimerkiksi sitä, kuinka suhde muuttuu tiedon jälkeen. Väkivaltaa kokeneen rajoja on myös voitu menneisyydessä rikkoa, jolloin luottamus voi saada erityisen merkityksen. Toisaalta myös vapaamuotoisempi ilmapiiri voi luoda turvallisuuden tunnetta.

”K: Joo. Mikä sinulle siinä turvakodissa niin... Toi sitä turvallisuuden tunnetta tai kasvatti luottamusta turvallisuuteen, olisiko se joku siinä fyysisessä paikassa ja tiloissa tai olisiko se aika tai mitä asioita siihen voi liittyä, että alkaa luottaa siihen että on suojassa?”

V: Se on se... Se on se tuota se, henkilökunnan toiminta ja sitten kaikki, kaikki normaalit keskustelut, että ihan normaali tasolta ja... Ja sitten vielä henkilökohtaselta tasolta ja... No sitten, vähän semmonen, meillä oli vähän semmosta leikinlaskuakin siinä, että sillai kevennettiin aina niitä asioita niin... Niin sehän ilman muuta, siinä ihminen tuota se stressi vapautuu pois.”

Haastateltava kuvaa keskustelujen sekä kevyen ilmapiirin luoneen hänelle turvallisuuden tunnetta. Hughesin mukaan epämuodolliset keskustelut ja yhdessä tekeminen ovat keskeinen osa turvakotien arkea ja voivat auttaa luomaan kotoisan tunnelman. Työntekijät ja asiakkaat ovat kertoneet esimerkiksi ruokahetkien, television katselun ja juhlien viettämisen olevan merkityksellisiä. Ne voivat myös auttaa normalisoimaan ihmissuhteita vakivallan kokemisen jälkeen. Naisten kokemuksissa mukava ja turvallinen olo sekä kokemus kunnioituksesta ja tuomitsemattomuudesta olivat keskeisiä kokemukselle autetuksi tulemisesta (Hughes 2020.)

Sosiaalisen tuen kannalta sekä ammatillinen että vertaistuellinen tuki voi olla merkityksellistä (Robinson ym. 2020, 94). Myös haastateltujen kokemuksissa turvakodin muiden asiakkaiden merkitys tuli esille.

”Ja olishan se auttanut niitä lapsia myös sitten, heil on semmosta mielekästä ja kivaa tekemistä ja tuoda sit... Vanhemmille myös sitä sellasta mahdollista keskustelua, et mul kävi tosi hyvä tuuri siel turvakodissa mis mä olin, et mul synkkas yhen samaan aikaan olleen äidin kans jotenkin, nii sit mä koin et se aika kun me oltiin siel samaan aikaan oli jotenkin sellasta... Mukavampaa kun sitten ne viikot, mitkä mä jäin sinne tavallaan yksin. Vaikken mä ollut yksin, mut sit muihin ei ollut sellasta samanlaista...”

”Joo, siinähan oli, kyllähän ne tuli hyvinkin tutuksi ne ihmiset, niin henkilökunta kun sitten ne asiakkaat.”

”Ja se on tavallaan just siitä, että minkälaisia ihmisiä sinne sit sattuu tulemaan, et sitten mul lakin oli muutama tollanen, oli jotain sellasia lapsia, joilla oli vaikeuksia, sit se vaikutti koko siihen ilmapiiriin, mut sitten toisaalta siellä oli myös semmosia ihmisiä, joiden kanssa sitten tota... Joiden kanssa tuli juteltua, et sai aika hyvin sitä vertaistukea, et se on silleen sekä että, et ne muut asukkaat voi olla sekä uhka että lisä...”

”Ja sekin, ei haluu et se kuulostaa silleen tympeeltä tai et haluais jotenkin, sit se on parempi kun joku toinen, mut se nyt vaan on niin, et esimerkiks itellä on sellai kokemus, et tuli sellai vanhempi nainen joka oli semmonen rajaton ja vähän niinku... Itekin semmonen, vähän

jyräävä persoonaltaan, ja sitten kun ite tuli sit siitä, et se puoliso on ollut saman tyyppinen, niin sit siin tulee niinku sitä samaa dynamiikkaa, ei ehkä oikein uskallakaan sanoa sille vähän rajattomalle, jyräävälle ihmiselle et hän haluis pitää lasta sylissä, hän vaan otti lapsen ja sit saatto ihan hämillään, jos itel on hankaluuksii rajata muita ihmisiä, ja sit se niinku älä ota mun lasta, en mä pystynyt sanomaan edes sellasta.”

”Ja sit siellä oli muutama, mulla ei oo [väestöryhmä] vastaan mitään, mutta kun oli muutama [väestöryhmään kuuluva perhe] siellä, niin sitten se meininki oli tosi vallatonta. Se vaan sit heijän kohalla sattuu olemaan näin, et lapset huiteli ja huuteli ja riehu ja teki kaikkee, ja vanhemmat oli puhelimessa ja se oli semmost, vähän turvatonta se olo sit sinä aikana itellä siellä. Et jotenkin sitä kun on ite niin kriisis, tajuaa et se on silleen rauhotettua, rauhallista se oleminen ja turvallista varsinkin, niin sitten et sinne turvakodin sisään tuli itselle turvaton olo, niin se ei... Ollut hyvä. Mut sit siihen ei pysty vaikuttaa mitenkään, sit sitä jotenkin yrittää vaan selviytyä, mut et se on tosi hankala siinä vaiheessa kun itse voi niin huonosti.”

Haastateltujen kokemuksissa tuli esille se, kuinka turvakodin toisista asiakkaista voi saada vertaistukea, mutta toisaalta toiset asiakkaat voivat aiheuttaa myös haasteita ja turvattuutta. Turvattomuuden kokemukset liittyivät esimerkiksi muiden asiakkaiden käytökseen, joka muistutti väkivallan tekijän käytöstä sekä levottomaan ilmapiiriin. Myös Tuttyn (2006, 67–68) tutkimuksessa havaittiin, että muut asiakkaat voivat olla sekä positiivinen että negatiivinen asia. Haj-Yahia Muhammadin ja Hilla Cohenin (2009) tutkimuksessa turvakodin asiakkailla oli ristisriitaisia kokemuksia toisista asiakkaista. Heidän tutkimuksessaan suurimmalla osalla oli ensisijaisesti negatiivisia kokemuksia muihin asiakkaisiin liittyen. Negatiiviset kokemukset liittyivät esimerkiksi siihen, että muutkin asiakkaat saattoivat voida huonosti ja heidän välilleen tuli ristiriitoja. Toisaalta muiden asiakkaiden kokemuksista saattoi myös saada uusia näkökulmia omaan tilanteeseen. Näiden tutkimusten kohdalla on kuitenkin huomioitava, että tutkimusten turvakodeissa asiakkaat saattoivat jakaa huoneita muiden asukkaiden kanssa sekä olla velvoitettuja osallistumaan toiminnan ylläpitoon esimerkiksi tekemällä ruokaa. Myös päihteiden käyttö oli mahdollista. Tällaiset tekijät voivat vaikuttaa negatiivisten kokemusten muodostumiseen, ja ne poikkeavat suomalaisten turvakotien käytännöistä.

Sosiaalinen tuki voi edistää asiakkaiden turvallisuuden kokemusta. Esimerkiksi ymmärrys ja empatia voivat edistää emotionaalisen turvallisuuden kokemusta. Ymmärrystä ja empatiaa voi saada sekä turvakodin työntekijöiltä että muilta asiakkailta. Turvallisuuden tunnetta voi edistää asiakkaan aito kohtaaminen ja yksityisyyden kunnioittaminen. Väkivaltaa kokeneen tarpeita on voitu ohittaa pitkään ja hän voi olla herkkä havaitsemaan epäaidon kohtaamisen (Hannus 2011, 210). Sen vuoksi luottamuksellisuus ja aito kohtaaminen ovat keskeisiä turvallisuuden kokemukselle. Turvakodissa voi myös joutua eroon omasta normaalista

tukiverkostosta (Fisher & Stylianou 2019, 802–803) vaikka toisaalta joidenkin kohdalla se voi myös vahvistaa niitä (Stylianou ym. 2021). Siksi sosiaalisen tuen saaminen turvakodissa on tärkeää.

6.4 Turvakodin käytäntöjen ja palvelujärjestelmän merkitys turvallisuuden kokemukselle

Neljäs tunnistamani turvallisuuden kokemukselle keskeinen tekijä on turvakodin käytännöt ja säännöt sekä viranomaistoiminta. Turvakodin sujuva ja turvallinen toiminta edellyttää sääntöjä ja rakenteita. Siitä huolimatta ne saattavat myös aiheuttaa turvakodin asiakkaille negatiivisia kokemuksia ja myös turvattomuutta. Turvattomuuden kokemus yhdistyy nähdäkseni kontrollin ja hallinnan tunteen menettämiseen. Ennen turvakotiin tulemistä kontrollin ja hallinnan tunteen puute korostui turvattomuutta aiheuttavana tekijänä väkivaltaa kokeneiden kertomuksissa. Myös turvakodissa olon aikana kontrollin ja hallinnan tunne on turvallisuuden kokemukselle merkityksellinen. Kokemuksen kontrollista omaan elämään on myös todettu olevan yhteydessä lievempiin väkivallan aiheuttamiin haittoihin (King ym. 2015).

Turvakodin sääntöjen ja käytäntöjen vaikutukset ovat nousseet esille kansainvälisissä turvakoteja koskevissa tutkimuksissa. Tutkimusten mukaan turvakodit tarjoavat asiakkaille turvaa ja tukea, vaikka samalla turvakotien käytännöillä ja säännöillä voi olla negatiivisiakin vaikutuksia. Säännöt voivat edistää turvallisuutta ja turvakodin asiakkaat myös ymmärtävät niiden tärkeyden. Samalla ne voivat kuitenkin muistuttaa aikaisemmin koettua väkivaltaa sekä rajoittaa tukiverkostoja ja esimerkiksi töissä käymistä. (Glenn & Goodman 2015.) Tutkimuksissa turvakodin säännöt ja turvakodin työntekijöiden suhtautuminen muistuttivat aikaisemmassa väkivaltaisessa suhteessa ilmenneitä piirteitä, kuten valvontaa ja vankeutta. (Bergstrom-Lynch 2018; Robinson ym. 2020.) Samankaltaisia kokemuksia nousi esiin myös haastateltavien kokemuksissa:

”Niin, se ainakin että odotukset siinä oli erilaisia, tuntu et oltiin omillamme ja tuntu et oli hirveesti sääntöjä ja... Hirveesti järjettömiä sääntöjä ja sit siel, tietty kun on joutunut jo lähtee kotootaan ja on joutunut ole toisen sellasen... Sääntöjen ja mielen, toisen armoilla niinku sen puolison, niin sit tuntuu ikävältä mennä semmoseen jossa on järjettömiä sääntöjä. Kun on jo ollut järjettömiä rajanvetoja sen puolison kanssa. Mut sit mennä sellaseen toiseen jossa on

silleen, no meille ei nyt voi tehdä tälleensä, ei nyt voi tehdä tolleen ja ei nyt voi tehdä ja lapset ei nyt voi tehdä jotain, niin se tuntuu ihan siltä et... Mä haluaisin olla siel kotona.”

”Totta, siis itte mä koin et mä pärjäsin tosi hyvin siellä, mutta et sit mä muistan et turvakodissa oli jotain tällasia ihmisiä, joilla oli niin erityinen tilanne, et siel oli esimerkiks... Nyt varmaan tässä voin sanoa kun, siellä oli esimerkiks yks semmonen nainen jolla oli pari, selvästi [erityispiirre] lasta ja se oli aivan poikki, ja sitten sit se kysy et voisko sen äiti tulla hoitaa niitä lapsia. Ja se ei voinut, koska sinne ei saa tulla ulkopuoliset.”

Ensimmäisen lainauksen kokemuksessa haastateltu kuvasi sääntöjen muistuttaneen häntä kotona tapahtuneesta rajoittamisesta ja kontrolloinnista. Glennin ja Goodmanin (2015) tutkimuksessa asiakkaat sietivät epämukaviakin sääntöjä, jos he ymmärsivät niiden tarpeellisuuden, mutta tarpeettomilta tuntuvien sääntöjen noudattaminen oli haastavampaa. Ahdistusta lisäsi erityisesti säännöt, jotka muistuttivat aiemmin koetun väkivallan kontrolloivaa dynamiikkaa. Turvallisuutta ja järjestystä lisäävät säännöt tuntuvat tarpeellisilta, mutta etenkin liikkumista ja yksityisyyttä rajoittavat säännöt voivat aiheuttaa negatiivisia kokemuksia (Haj-Yahia & Cohen 2009). Aineistossa esiintyi hyvin saman kaltaisia kokemuksia. Havainto on kiinnostava, koska ulkomailla voi tutkimuksissa esiintyneiden kokemusten perusteella olla enemmän sääntöjä ja yksilön oikeuksiin puuttuvia rakenteita kuin Suomessa. Turvakodeissa asukkaat voivat esimerkiksi olla velvollisia osallistumaan turvakodin ylläpitoon ja heillä voi olla pakollisia ryhmätapaamisia. Lisäksi säännöissä voidaan rajoittaa esimerkiksi liikkumista turvakodin ulkopuolella, lääkkeiden hallussapitoa sekä puhelimen ja auton käyttöä. (Haj-Yahia & Cohen 2009; Glenn & Goodman 2015.) Vaikka turvakodeissa on Suomessakin sääntöjä, niissä ei kuitenkaan yhtä voimakkaasti puututa yksilön itsemääräämisoikeuteen. Aineiston haastatteluissa esiin nousseet säännöt liittyivät esimerkiksi turvakodin vierailijakieltoon sekä käytäntöihin, jotka koskivat esimerkiksi lasten leikkimistä ja pyykinpesua.

Tulkitsen turvakodin sääntöjen aiheuttamien tunteiden liittyvän juuri kokemukseen hallinnan ja kontrollin puuttumisesta. Väkivalta liittyy vahvasti toisen ihmisen kohdistamaan valtaan, kontrolliin ja hallintaan (Linner Matikka 2023, 61). Aikaisemmin koettu kontrollointi voi vaikuttaa siihen, kuinka kokee itseen kohdistuvan rajoittamisen turvakodissa. Tämä kuvastaa nähdäkseni turvallisuuden kokemuksen subjektiivisuutta ja aikaisempien kokemusten vaikutusta kokemukseen nykyhetkessä.

Airaksisen mukaan myös turvatoimet voivat olla uhka ja aiheuttaa siten turvattomuutta. Hänen mukaansa turvatoimien luoma uhka muodostuu kolmen tekijän kautta. Turva voi

rajoittaa ihmisen vapautta ja autonomiaa, ne voivat myös aiheuttaa haittaa sivulliselle tai turvattavalle itselleen ja lisäksi ne voivat olla vaivalloisia ja aiheuttaa siten haittaa. (Airaksinen 2012, 156.) Tämä turvatoimien ja uhan yhteys on havaittavissa myös haastateltavien kokemuksissa. Turvakodin sääntöjen tarkoituksena on turvallisuuden takaaminen ja toiminnan sujuvoittaminen, mutta samalla ne voivat aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Esimerkiksi vierailijoiden kieltämisen taustalla voi olla pyrkimys turvata turvakodin asukkaiden yksityisyyttä, rauhaa ja fyysistä turvallisuutta. Samalla kieltäminen voi kuitenkin heikentää oman autonomian tunnetta sekä aiheuttaa käytännön haasteita, kuten eräs haastateltava esimerkiksi pohti:

”Saanko välissä sanoa, et sit se kans kun ei saanut olla vieraita tai... No siel oli se [poistettu 5 sanaa] niin myöskin se aiheutti lisä, et vaikka mä ymmärrän et eihän siellä voi juosta ihmisiä, mut jotenkin se myöskin se... Tuk- omaisten tuki siinä, niin... Se on kans tärkeä näkökulma et miten”

Myös aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että turvakodin valvonta tuottaa osalle turvallisuuden tunnetta, mutta toisille se saa aikaan päinvastaisen tunteen (Bergstrom-Lynch 2018). Sääntöjen tarpeen ja väkivaltaa kokeneiden autonomian tunteen välillä voi olla ristiriita. Robinsonin ja kumppaneiden mukaan turvakodin asiakkaat ymmärsivät sääntöjen tarpeen, mutta se ei poistanut niiden aiheuttamaa tunnetta. Turvakotien säännöt ja toimintamallit voivatkin olla rajoittavia ja voimaantumista heikentäviä. (Robinson ym. 2020). Väkivaltaa kokeneet ovat voineet tottua elämään ympäristössä, jossa heitä ja heidän toimintaansa kontrolloidaan. Siksi turvakodin sääntöjen ja toimintatapojen rajoittavuus voi tuntua kontrolloivalta ja autonomiaa rikkovalta kokemukselta, joka siten hajottaa turvallisuuden kokemusta. Tämä kuvastaa turvallisuuden kokemuksen subjektiivisuutta. Niemelän ja kumppaneiden (1997, 18–19) mukaan turvallisuuden kokemuksen yhteys todelliseen ulkoiseen tai objektiiviseen uhkaan ei välttämättä ole selkeä. Nähdäkseni turvakodin sääntöjen aiheuttama turvattomuuden kokemus väkivaltaa kokeneille kuvastaa tätä hyvin.

Haastateltujen kokemuksissa nousi esille myös kokemuksia siitä, että turvakodissa toimintamalleja, jotka jäivät heille epäselviksi. Erityisesti esiin nousut toimintamalli liittyi turvakotiin tulemiseen. Haastateltavat kertoivat, että turvakotiin saapuessa heille tehtiin alkuhaastattelu, jonka jälkeen heille annettiin useampi päivä aikaa rauhoittua ja levätä.

”Niin se ois ollut hyvä tossakin, tai se että sanotaan noin että lepääät noin vähän aikaa, jotta sit katotaan se. Mä koen kanssa sen, ja sitten huomasin muiden kans myös, ketkä oli turvakodissa ja kun keskustelin, se tuntuu olevan se tapa et sit kun sinne mennään niin sitten... On joku alkuhaast- joku kuuntelee, kyselee sult kysymyksii, sit vuorokauteen kukaan ei kysy mitään

tai pariin vuorokauteen, niin mun mielest se tuntu tosi siltä et... Nyt me ollaan vaan tääl huoneessa ja käydään näinä aikoina syömässä. Mut just...”

”Niin ja sit se, että... Tuntuu tosi oudolta, et se ois pitänyt selittää, et semmonen malli on että eiköhän se ollut vaan, heille tommosta, musta ainakin tuntu et työntekjöille se oli semmonen selvyys, ja se kun mekin oltiin niin pitkään, totta kai mä näin et se toistuu muidenkin kohalla, mut se ois ollut tosi tärkeetä et se ois kerrottu heti silloin turvakotiin saapuessa, et hei meillä on tällönen tapa, että me halutaan myös että ihmiset pääsee asettuu alkuun, nyt on tällönen alkuhaastattelu ja sit sen jälkeen te saatte olla, mut et mejän luokse voi aina tulla tai jotain sellasta, eikä niin et joku jossain aulassa haastatti ainakin mua sillain, ja sit sen jälkeen must tuntu et me oltiin ihan omillamme. Ettei kukaan selittänyt mitään mistään. Ja sitten vaan ite, ja sit, no, mulla on paljon sanottavaa siit kokemuksesta, en mä nyt ehkä sitä tähän väliin, mutta jus toi tommonen epäselvyys, et ei sitä mitenkään silleen et noniin jes, pääset nyt levhättämään. Varsinkin kun se ei ollut mitenkään kerrottu.”

Haastateltavat olisivat toivoneet toimintamallien selventämistä. Toimintamallien selkeyttäminen voisi auttaa luomaan hallinnan tunnetta ja siten edistää myös turvallisuuden kokemusta. Kuten edelläkin totesin, turvakotiin saapuessa asiakas voi olla kriisissä, jolloin esimerkiksi kerrotut asiat voivat unohtua. Turvakodin toimintamalleista myös turvakotijakson pituus ja turvakodin jälkeinen aika nousivat esille muutaman haastateltavan kokemuksissa.

”Sitten meillä oli haasteena se, että kun se ei lähtenyt ratkeemaan se asuminen alkuun, meillä oli yhteinen vuokra-asunto ja mä olisin halunnut palata siihen ja sit mies ei suostunut lähtee siitä, ja aikaa kulu, sen kuukauden jälkeen alko tulee vähän paine selt turvakodilta et nyt, alappa lähteä, niin mulle sit ruvettiin järjesteleä siel [alue] on se... [asuminen], ja siin, mut sit se oli just kuitenkin vähän epämäärästä et mitä ja miten, systeemi on (--)) niin se tuntu kauheen pelottavalta, et se et okei, mulla on tää koko pakka levällään, ja nyt mun pitäis muuttaa [paikkakunta] [paikkakunta], ja sit mun pitäis sitoutuu sinne ylikalliiseen asuntoon missä [poistettu 2 sanaa], ja sit jos mun asiat ratkee, niin mun silti täytyy kuukausia maksaa viel siitä.”

”Tähän asumiseen mun pitää sanoo yks kiitoksen sana, että... Sitten ittelläkin alko tulla sitä painetta poismuuttamiseen, niin sitten ilmeisesti, nyt tää on [kaupunki] tuolla [kaupunki] asunnoissa nii on joku semmonen uus politiikka, että... Tuolta turvakodeista kiilaa sinne jonon eteen. Ja se on tosi hyvä juttu, että mullahan kävi silleen että mä illalla tein sen hakemuksen ja seuraavana päivänä mulla oli asunto, se oli monta joille kävi samalla tavalla, ne teki sen hakemuksen, sai sen parissa päivässä, se oli kyllä todella helpottava juttu.”

”Koska kun sä lähet turvakodista, sä oot ollut siellä laitosmasissa oloissa, mitä sä nyt oot, mekin oltiin kolme kuukautta, se maksimiaika, niin sä putoot aika tyhjän päälle. Yhtäkkii kun sä oot muuton saanut tehtyä, saanut sen alkuhässäkän pois, tulee semmonen olo et mitäs nyt, mitäs nyt tästä eteenpäin. Mä oon kuitenkin yksin tällä näin.”

Turvakotijakson suositeltu pituus Suomessa on vähintään viikko, mutta maksimipituutta ei ole määritetty. Tavoitteena on, että jakson päättyessä asiakkaan arki on riittävän turvallista, hänellä on riittävät tukitoimet ja hän kokee pärjäävänsä arjessa. Asunnon tai muun vastaavan

palvelun tarve ei kuitenkaan ole peruste jakson pitkittämiselle. Turvakodin henkilöstön ja asiakkaan tulisi olla päättymisestä samaa mieltä. (Ewalds ym. 2019, 9–10.) Väkivaltaa kokeneiden kokemuksissa tilanteen ja tulevaisuuden ennustamattomuus vaikuttaa olevan turvattomuuden kokemukselle keskeistä. Suunnitelmallisuuteen ja ennakointiin pyrkiminen voisi siten edistää kokemusta tilanteen hallittavuudesta.

Turvakotiin ja sen käytänteisiin liittyvien tekijöiden lisäksi haastateltavien kokemuksissa esiintyi myös viranomaistoimintaan, byrokraatiaan ja muuhun turvakodin ulkopuoliseen toimintaan liittyviä seikkoja, jotka aiheuttivat turvattomuutta tilanteen etenemisestä. Haastateltavissa huolta aiheutti esimerkiksi lastensuojelu ja sen toiminta. Turvakotiin lähtiessä eteen tulee usein myös suuri määrä erilaisia huolehdittavia asioita esimerkiksi lapsiin ja rikosprosessiin liittyen, mikä voi olla raskasta.

”Just tää, ja sit mulla oli se pelko että he uskovat sitä toista joka osaa puhua, osaa esiintyä, et nyt kun he kuulee sitten taas hänen versionsa siitä, niin mulla tulee se olo, tulis varmasti oma olo et nyt mua epäillään että... Oonks mä nyt kertonut kaiken, muistanks mä ihan väärin, menikö se nyt kuitenkin näin, uskooko kukaan ja...”

”Ja lastensuojelust ittel ainakin oli ensimmäisenä just mieles kaikki noniin, et nyt täst menään jotenkin hurjimpien skenaarioitten kautta, ja sit meil olikin niin että sit meil alko se... Se oli lokakuus kun mä menin, lokakuun puoles välis turvakotiin niin sit se lastensuojelun siirto-palaveri oli seuraavan vuoden tammikuun alussa. Että eihän siin ollut sit semmosta niinku... Mut et välillä aattelin et no nyt tässä nyt, apua, kuka tulee ja... Mitä täs...”

”Asunto, juristi, avioeropaperit eteenpäin, lasten koulu, lasten koulukyytien yritys järjestää mikä ei toteutunut vaikka ois lastensuojelun mielestä pitänyt toteutuu, lasupalaverit, sovittelijat, siis ihan miljoona eri instanssii mihin sun piti kokoajan olla yhteydessä, just työterveys et sä sait sairauslomaa, omille pomoille kertominen ja et... Se byrokraatia on ihan valtavaa”

”Sitä asioiden järjestelyapuu ja ihan sellasta tukee, nyt siihen kun sitten tulee se lastensuojelu mukaan nii onhan se tosi pelottavaa, vaikka sitten mä oon myöhemmin saanut lastensuojelusta erinomaista palvelua, enää ei oo asiakkuutta tai et meillä meni kaikki tosi hyvin. Mutta se, et miten ne kaikki järjestyy. Että on niil ohjaajilla valtavan haastava työ, osata neuvoa ne sopivat ja silti samalla myös kannatella ihmistä kriisissä”

Turvakotiin tulemisen jälkeen käynnistyy monesti useita eri prosesseja samanaikaisesti. Näiden prosessien eteneminen voi olla tuntematonta, epäselvää ja voimavaroja kuluttavaa sekä turvattomuutta lisäävää. Tilanteeseen voi liittyä esimerkiksi pelkoa lasten menettämisestä. Nämä ovat yksi epävarmuutta ja hallitsemattomuutta lisäävä tekijä. Tutkimuksissa väkivaltaa kokeneet ovatkin toivoneet läpinäkyvyyttä toimintatavoista, säännöksistä ja päätöksenteosta, jotta he kykenevät tekemään päätöksiä. Oman päätöksenteon tukeminen ja tieto omista oikeuksista on monien väkivaltaa kokeneiden mielestä hyödyllistä. (Kulkarni ym. 2012, 93.) Tässä yhdistyy myös tiedon merkitys, joka on yksi tunnistamistani turvallisuuden

kokemuksen kannalta merkityksellisistä ulottuvuuksista. Tieto voi lisätä hallinnan ja kontrollin tunnetta ja toisaalta tiedon puute voi aiheuttaa turvattomuuden kokemusta. Aikaisemmissa tutkimuksissa väkivaltaa kokeneet ovat kertoneet kokeneensa, että auttamisjärjestelmän keinot eivät välttämättä kohdanneet niitä tarpeita, joita heillä oli ja lisäksi eri tahot eivät toimineet keskenään koordinoitusti (Pajak ym. 2014, 2579).

Jos pelko on laajentunut jatkuvasti läsnä olevaksi osaksi elämää, sen vaikutus ei lakkaa heti turvakotiin tullessa, vaikka olisikin fyysisesti turvassa. Pelko voi laajeta myös tilanteisiin, joissa varsinaista pelon aiheuttajaa ei ole ja joissa mitään uhkaavaa ei ole tapahtunut (Kvick 2001, 84). Väkivaltaa kokenut on myös voinut omaksua jatkuvan varuillaan olon ja tilanteiden ennakoinnin ja tarkkailun (Ojuri 2004). Nämä yhdistettynä kokemuksiin väkivallan tekijän käyttämästä kontrolloinnista tekee ymmärrettäväksi miksi esimerkiksi turvakodin säännöt voivat aiheuttaa turvattomuutta. Turvallisuuden kokemus liittyy myös kiinteästi jatkuvuuden ja varmuuden kokemukseen (Niemelä ym. 1997, 18–19). Niiden puute vaikuttaa aineiston perusteella olevan merkittävä turvattomuuden kokemusta aiheuttava tekijä. Varmuuden, suunnitelmallisuuden tai hallinnan tunnetta luovat tekijät voisivat mahdollisesti tukea turvallisuuden kokemusta turvakodissa ollessa. Esimerkiksi tapaamisten sopiminen ja toimintamallien selittäminen tarvittaessa useitakin kertoja, voisivat mahdollisesti luoda jatkuvuuden ja turvallisuuden kokemusta.

6.5 Rauha ja lepo turvallisissa olosuhteissa

Rauha ja lepo sekä sanoina että teemoina nousivat aineistossa esiin useita kertoja eri muodoissa. Tämä osa tuloksistani poikkeaa hieman aikaisemmista turvallisuuden kokemuksen tekijöistä, koska rauha näyttäytyy aineistossa ja myös teorian valossa enemmänkin turvallisuuden synonyyminä ja asiana, joka ilmenee yhdessä turvallisuuden kokemuksen kanssa ikään kuin lopputuloksena. Se on kuitenkin nähdäkseni keskeinen osa turvallisuuden kokemusta turvakodissa ja osittain myös turvallisuuden kokemukseksi merkittävä turvakodin piirre. Näen sen merkityksellisenä tutkielmani aiheen kannalta.

Haastatellut kuvasivat tunteneensa turvakodissa rauhan tunnetta sekä kaipaavansa lepoa. Yhdistän rauhan tunteen kokemisen merkiksi myös turvallisuuden kokemuksesta. Esimerkiksi Airaksinen määrittelee rauhan turvallisuudeksi eli tilaksi, jossa ei ole uhkaa tai tarvetta

varautua pahimpaan tai pelätä (Airaksinen 2012, 203). Myös Niemelä ja kumppanit määrittelevät muiden tekijöiden ohella turvallisuuden olevan sisäistä rauhaa ja lavollisuutta (Niemelä ym. 1997, 19). Tämän määritelmän mukaan voisi siis tulkita, että asiakkaat kokevat olonsa turvakodissa turvalliseksi. Aineistossa rauha ja turvallisuus esiintyivät toisiinsa liittäjänä.

Rauhan kokemus näyttäytyi aineistossa muodostuvan esimerkiksi edellä mainittujen turvallisuuden kokemukseen vaikuttavien tekijöiden kautta sekä myös yleisemmin turvakodin ilmapiiriin kautta. Haastateltavat kuvasivat rauhan tunteen syntyvän esimerkiksi perustarpeiden ja tiedon saamisen kautta.

”Joo sehän on että alussa kato että mitenkä, näillä (--)) turvautuminen onnistuu niin se kysymyshän on aina kun se muualla on ollut uhattuna ja näin nii... Niin tuota sitten loppu, ja siinä matkan varrellahan se valostuu, että kyllähän se tuota... Tännehän ei kukkaan tule riehumaan, että saa olla rauhassa ja sitten kun on siellä kirjoilla niin (--))”

”Se oli varmaan mullekin ensimmäinen missä mä huomasin sen et tää on oikee ratkasu, tää auttaa mua niin oli sit semmonen, joku sisäinen rauha, ei enää pelännyt laittaa päätä tyynyyn, pysty nukkumaan ja... Ja semmonen jotenkin, sit konkreettinen asia et tää auttaa mun lisäksi koko perhettä kun... (--)) ...et mulle tuli semmonen olo et lapset ei oo hajonnut siihen et mä oon joutunut riipasee ne tänne, tää on poikkeustila, ja et he on jotenkin edelleen ihan luottamus minuun on tallella ja... Et jotenkin et okei, kyl täst selvitään. Et tavallaan semmonen varmuus ja rauhallisuus, mikä tuli aika äkkii sen jälkeen”

”Mä sitä julistetta en unohda ikinä, koska mul tuli semmonen niin massiivinen ahaa-elämys, ja saman tien kun mä tajusin et tossahan se on se mun elämä tos seinällä, niin... Mul tuli niin valtava semmonen rauha et nyt mä tiän mis täs on kysymys, ja koska mä ymmärrän mis tästä on kysymys, niin nyt mä tiedän mitä mun täytyy tehdä. ”

Ensimmäisen ja toisen lainauksen haastateltavat kuvaavat rauhan tunteen syntyneen fyysisen turvan kautta. Tietoisuus siitä, että saa nukkua rauhassa ja vailla pelkoa väkivallasta luo rauhan ja turvan tunteen. Väkivallan tekijän luota pois pääseminen voi siten jo itsessään tuoda rauhan tunnetta. Rauhan kokemus on kuitenkin myös muuta kuin tunne siitä, ettei tule vahingoitetuksi. Myös esimerkiksi tiedon ja ymmärryksen saaminen voi luoda rauhan ja turvan tunnetta. Rauhan tunnetta voi myös luoda ymmärrys siitä, että elämä ei välttämättä hajoakaan turvakotiin lähtemisen jälkeen. Ennen turvakotiin hakeutumista haastateltavat kuvasivat voimakasta pelkoa elämän jatkumiseen liittyen. Turvakodissa ollessa samankaltaisia voimakkaita kuvauksia ei enää ole.

Toisaalta rauhallisuuden tunne voi myös syntyä turvakodin ilmapiiriin kautta. Monet väkivaltaa kokeneet ovat joutuneet kantamaan vastuuta arjesta ja kodin tunneilmapiiristä sekä

välttelemään tilanteita, jotka voivat provosoida väkivallan tekijää. Turvakodissa vastuu ilmapiiristä voi poistua ja luoda rauhan tunnetta kuten seuraavat haastateltavat kertoivat:

”Ehkä se, et kun ite ainaskin oli tottunut kantamaan sitä taakkaa, vastuuta oikeestaan kaikista kodin asioista, lapsen asioista, ja sit vielä sen päälle siitä kodin ilmapiiristä, mikä ei tietenkään koskaan onnistunut mutta kuitenkin sitä koko ajan huoli siitä kodin ilmapiiristä. Sit kun pääs pois, ja sitten ei tarvinnut silleen kantaa sitä, just siinä tilanteessa, et sai vaan keskittyä siihen että nyt on, nyt voi olla rauhassa ja turvassa, nyt voi kohta miettiä et mitä tän jälkeen niin, kyl se oli semmonen, kyl sen huomaa.”

”No mun mielestä se on, just nimenomaan pitäis sanoa et se katkas sen... Sen missä on ollut, ja sitten siitä... Sen aikana pysty kattoo sitä omaa tilannetta niinku ei vitsi. Mitä? Sille jotenkin niin sokeutu, sille... Omalle arjelle ihan totaalisesti. Ja sit siellä huomaa just sen minkä mä nyt aikasemminkin sanoin, se on kaikkien mielest oookoo, et lapsista tulee ääntä. Et niitten ei tarvii olla shhh, vaan silleen... So. Et kuhan ne ei tee jotain sellasta, joka on vahingollista tai huonoa tai näin, niin kaikki on, kaikki on ihan oookoo. Niin se oli semmonen, joka oli se isoin.”

”Ja sit siel mä koin et mä sain sellasta vahvistusta siihen, et mikä on se... Mimmosta elämää mä haluan lähtee elämään. Ja mitkä on ne... Ja sit se pysäytti sen... Et sen, niinkön, ja oikeesti jäi, näki ja jäi miettimään sen lasten kannalta sen mikä on paras. Et mullakin on [kaksi pientä lasta] nii sit tavallaan... Pysähty kattoo sitä tilannetta niitten, ja tietysti omastakin näkökannasta ja sit se että se on oookoo miettiä sitä tilannetta, et nyt mä haluan mun elämältä, et on kivaa ja rauhallista ja turvallista ja ei tarttee olla jossain... Semmoses jatkuvassa valmiustilassa että mitähän täs nyt tapahtuu ja mikä nyt triggeröi ja ketä triggeröi ja mit- mitä, vaan voi olla ihan silleen... Rennosti.”

Vastuun poistuminen ja valmiustilassa olemisen jälkeen turvakoti mahdollistaa aikaa ja tilaa elämän suunnittelemiselle ja väkivallasta toipumiselle. Väkivaltaa kokenut on voinut kokea jopa vuosien ajan univaikeuksia ja jatkuvaa varuillaan oloa, mikä kuluttaa voimavaroja (Väänänen 2011, 111–112). Sen jälkeen kaipaa lepoa ja rauhaa. Turvakodin luoman rauhallisuuden tunteen lisäksi haastateltujen kommentteista nousi myös esille toive rauhallisesta ilmapiiristä turvakodissa.

”Se vaan sit heijän kohalla sattuu olemaan näin, et lapset huiteli ja huuteli ja riehu ja teki kaikkee, ja vanhemmat oli puhelimessa ja se oli semmost, vähän turvatonta se olo sit sinä aikana itellä siellä. Et jotenkin sitä kun on ite niin kriisis, tajuaa et se on silleen rauhotettua, rauhallista se oleminen ja turvallista varsinkin, niin sitten et sinne turvakodin sisään tuli itselle turvaton olo, niin se ei... Ollut hyvä. Mut sit siihen ei pysty vaikuttaa mitenkään, sit sitä jotenkin yrittää vaan selviytyä, mut et se on tosi hankala siinä vaiheessa kun itse voi niin huonosti.”

”(-)Se on, et sä asut itsenäisesti ja hoidat sen sun settis, et siihen ei henkilökunta tavallaan niin sanotusti liity, mut et ehkä justiinsa se, et sit jo on samanaikaisesti siinä sitten semmosia perheitä joilla on just jotain problematiikkaa ja muuta, niin ehkä sit siihen toivois henkilökunnalta jotain semmosta... Tavallaan rajaamista ehkä vähän, et, ja et vähän kuitenkin silleen osallistuisivat siihen olemiseen, et ois pikkusen kartalla siit et... Ettei siellä ois mikään älytön hulabaloo”

Rauhallisuus ei siten ole pelkästään turvakotiin tulemisen myötä syntynyt olotila vaan myös toive turvakodin toiminnalle. Hughesin tutkimuksessa myös todettiin, että turvakodin ilmapiirin olisi hyvä olla ei-kaoottinen ja erilainen kuin väkivaltaisessa kotiympäristössä on ollut. Asiakkaat myös kokivat tärkeäksi jokapäiväiset informaalit hetket, kuten ruoanlaiton, syömisen, television katselun ja juhlien viettämisen. Tällaiset hetket loivat kodikkuutta ja tarjosivat mahdollisuuden asukkaiden voimaantumiselle. Asiakkaat kertoivat tällaisten hetkien myös normalisoivan omia kokemuksia. (Hughes 2020, 3043.)

Airaksinen mainitsee, kuinka rauhan puute voi johtaa myös esimerkiksi levon puutteeseen, koska rauhan puute vaatii toimia. Levolle ei ole sijaa, jos täytyy olla valmiustilassa. (Airaksinen 2012, 203.) Lepo nousee esille myös aineistossa. Useat haastateltavat mainitsivat kappavansa lepoa ja hemmotteluakin.

”Mun mielestä toi siis, mietin itekin et tota lastenhoitoa, eli sä oot vastannut heistä lapsistas kotona tyyliin aina. Tästä tilanteesta riippuen. Niin se että sä pääset nyt sinne turvaan nii ois aivan tosi kiva myös ite hengähtää.. (--) Siis ihan ehdottomasti, koska se joka tulee sielt helvetistä, tarvii itelleen todella paljon aikaa palautua, siis todella paljon et saa itensä kasattua. Fyysisesti, henkisesti, hengellisesti, ihan mitä tahansa, kaikki, niin se että hän saa sitä omaa aikaa, vaikka mennä käymään jossain tai...”

”Se oli mulle hämmentävä kun meillä oli se [huoneisto], meillä oli keittiön seinä siellä ja sit todeta että no täällä mä nyt oon, täällä on neljä Ikean lautasta ja haarukkaa ja... Veistä ja sit joku aika myöhemmin mä näin mainoksii et astianpesukonetablettei, sit mä siitä tajusin et nii eihän mulla oo kotia, eihän mulla oo astianpesukonettakaan et tässä ollaan, mut sit samalla se turvantunne et okei, mulla on tärkeimmät tässä. Mulla on lapset tässä, mulla on se sisäinen rauha, jotenkin ne asiat selviää. Et loppujen lopuks aika vähällä pärjää... (--) ... niin mä mietin et vitsi miten kiitollinen, miten turvattu mä saan olla. Et mulla on ilmanen turvakoti-paikka täällä, mulle järjestetään asioita, noi on mahollisesti kaukana lapsista ja niille toi on jotenkin pysyvä tila. Et samalla se oli semmonen iso kontrasti et mä olin et vau, et niinku... Täs on kuitenkin.”

”V1: Ja siis sehän ois ihan luksusta, et jos ois vaik joku... Siis kosmetologikoulu tai joku muu vastaava hierontakoulu tai joku, jonka kans pystyttäs tekee yhteistyötä niin et he vaikka tulis sinne, siis jopa tekis jotain hoitoja, sä oot siellä väkivallan, siis kauhean kohtelun kohteena. Ja sit tasapainottais sitä semmosel hellimisellä ja hellyydellä ja semmosella normaalilla kosketuksella, niin sekin auttais ihan todella paljon.

V2: Joo se on jännä miten tärkeeks sellaset tulee, sellaset mitä joskus normaalissa elämässä aatteli ihan itestäänselvytenä.”

Lainausten kertojat kuvaavat kokemusta levon tarpeesta ja normaaliuden palaamisesta takaisin arkeen. Väkivallan kokeminen on voinut rajoittaa elämää ja tehdä levosta vaikeaa. Turvakoti voi tarjota sille mahdollisuuden ja toimia ensiaskeleena väkivallasta toipumiselle.

Rauha näyttäytyi aineistossa sekä toiveena turvakodin ilmapiirille että myös toteutuneena olotilana. Väkivallasta toipumiselle on tärkeää, että turvakodissa olisi rauhallinen ja ei-

kaottinen ilmapiiri. Aineiston perusteella turvakodin tarjoama fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus luo perustan myös rauhan kokemukselle. Tulkitsen sen kuvaavan myös kokemusta turvallisuudesta, koska rauhan ja turvallisuuden kokemukset ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Kokemusten perusteella turvakoti näyttää onnistuvan turvallisuuden kokemuksen luomisessa.

Analyysissäni pyrin tunnistamaan, millaisista tekijöistä turvallisuuden kokemus muodostuu turvakodissa. Tunnistin lopulta viisi tekijä tai ulottuvuutta, jotka ovat fyysinen turvallisuus ja perustarpeet, tiedon ja ymmärryksen lisääminen, sosiaalinen tuki, turvakodin käytännöt ja järjestelmän rakenteet sekä rauha ja lepo. Kuvaan näitä turvallisuuden kokemuksen ulottuvuuksia kuvassa 3.

Kuva 3: Turvallisuuden kokemuksen muodostuminen turvakodissa

Vaikka olen analyysissäni eritellyt ulottuvuudet toisistaan, ne ovat silti paljon yhteydessä toisiinsa. Siksi olen kuviossa astetanut ulottuvuudet kehän muotoon. Turvallisuuden kokemuksen muodostumiseen vaikuttavat tekijät eivät myöskään välttämättä rajoitu näihin tekijöihin.

Turvallisuuden kokemuksen muodostuminen näyttäytyi moniulotteisena ja osin ristiriitaisena ilmiönä, johon vaikuttaa ainakin turvakodin toiminta ja aikaisemmat kokemukset. Väkivaltaa kokeneet vaikuttivat kokevan sisäistä turvallisuutta turvakodissa, ja turvakodin asiakastyö näyttäytyi monilta osin turvallisuuden kokemusta vahvistavana tekijänä.

Turvallisuuden kokemusta vahvistavina tekijöinä esiin nousi esimerkiksi fyysinen turvassa olemien, tiedon saaminen väkivallasta, tuomitsematon tuki ja rauhallinen ilmapiiri. Turvatomuuden kokemusta aiheuttavat tekijät turvakodissa vaikuttivat olevan jollakin tavalla liittännäisiä hallinnan ja kontrollin tunteen kanssa. Turvakodin tarjoama turvallisuus on muutakin kuin ulkoista turvallisuutta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tutkielmani tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemuksista. Tarkastelin erityisesti turvallisuuden kokemuksia juuri ennen turvakotiin lähtemistä ja turvakotijakson aikana. Turvallisuuden kokemus on merkittävä osa yksilön kokonaisvaltaista hyvinvointia. Väkivallan kokemisella on merkittäviä vaikutuksia ihmisen hyvinvoinnille ja turvallisuuden kokemukselle. Turvakotien työn tarkoituksena on tarjota tukea, turvaa ja apua väkivaltaa kokeneille, niiden rooli väkivaltaa kokeneille tarjottavassa tuessa Suomessa on merkittävä. Siksi väkivaltaa kokeneiden turvallisuuden kokemukset turvakodissa on tutkimuksellisesti kiinnostava aihe. Ymmärryksen lisääminen aiheesta voi auttaa muodostamaan syvällisempää käsitystä väkivaltaa kokeneiden kokemusmaailmasta sekä auttaa kehittämään väkivaltaa kokeneille tarjottavaa tukea.

Tutkielmani kannalta oli olennaista muodostaa kattava käsitys turvallisuuden ja turvattomuuden käsitteistä. Niitä voidaan tarkastella ja määritellä monesta eri näkökulmasta. Tutkielmassani keskityin erityisesti yksilön näkökulmaan. Turvallisuus ja turvattomuus voivat olla sekä objektiivisia eli ulkoisia että subjektiivisia eli koettuja (Niemelä ym. 1997, 13). Tutkielmassani erityisesti koettu turvallisuus oli keskeinen käsite, mutta objektiivinen turvallisuus on kuitenkin vahvasti yhteydessä subjektiiviseen turvallisuuteen. Subjektiivinen turvallisuus tarkoittaa koetun hyvinvoinnin ja hyvän olon jatkuvuutta sekä uhan ja pelon poissaoloa. Se on myös varmuutta, rauhaa ja levollisuutta. (Airaksinen 2012, 105; Niemelä ym. 1997, 18–17.) Turvallisuuden kokemuksen muodostumiseen vaikuttavat monet asiat, kuten ympäristön tulkinta ja aikaisemmat kokemukset (Vornanen 2022, 75).

Väkivalta vaikuttaa merkittävästi ihmisen hyvinvointiin ja turvallisuuden kokemukseen. Väkivalta ja turvattomuus liittyvät kiinteästi toisiinsa (Niemelä 2000a, 347–353). Väkivaltaa kokeneen elämässä pelosta on voinut muodostua elämää ohjaava tekijä, joka on laajentunut myös alueille, jossa varsinaista uhkaa ei ole. Se voi rajoittaa elämää ja johtaa jatkuvaan varuillaan olemiseen, ennakkointiin ja tarkkailuun. (Kvick 2001, 58–63, 84; Ojuri 2004, 119–127.)

Tulokset jakautuvat tutkielmassani kahteen osaan. Niistä ensimmäinen käsittelee turvallisuuden kokemuksia juuri ennen turvakotiin lähtöä. Tutkimuskysymyksenäni oli millaisena turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukset näyttäytyvät väkivaltaa kokeneiden kokemuksissa ennen turvakotiin hakeutumista? Analyysini perusteella väkivaltaa kokeneiden

kokemuksissa turvattomuuden kokemus näyttäytyi merkittävänä ja kokonaisvaltaisena kokemuksena ennen turvakotiin hakeutumista. Päätöksen tekeminen turvakotiin lähtemisestä näyttäytyi prosessina, jonka aikana mahdollista lähtöä ja siitä koituvia seurauksia pohdittiin monesta eri näkökulmasta. Turvallisuus ja sen arvioiminen ovat tässä merkittävässä osassa. Päätöstä voi edeltää pyrkimys hallita elämää ja tilannetta muilla keinoilla. Päätös näyttää syntyvän, kun kotiin jäämiseen liittyvät pelot tuntuvat suuremmilta kuin turvakotiin lähtemiseen liittyvät pelot. Päätös turvakotiin lähtemisestä horjuttaa kuitenkin jatkuvuuden ja tasapainon kokemusta ja aiheuttaa siten voimakasta turvattomuutta.

Päätöksen tekemiseen liittyvää turvattomuutta näyttää aiheuttavan myös monenlaiset eri pelot, joita lähtemiseen liittyy. Pelot liittyvät esimerkiksi lähdön onnistumiseen ja siihen liittyvään fyysiseen uhkaan sekä päätökseen liittyvään epävarmuuteen siitä, mitä lähdön jälkeen tapahtuu. Haastatelluilla oli myös pelkoja, jotka liittyivät esimerkiksi lapsille koituviin seurauksiin, lastensuojeluun ja kodin menettämiseen. Turvakotiin lähtemisestä voi siten aiheutua sekä ulkoista että sisäistä turvattomuutta ja sen voisi kuvata olevan kriisi. Turvakotiin hakeutunut lähisuhdeväkivaltaa kokenut voi siten olla erityisen turvattomassa asemassa, koska häntä voi kuormittaa sekä lähisuhdeväkivalta ja sen seuraukset, että turvakotiin lähtemiseen liittyvä kriisi. Se on nähdäkseni merkittävää myös turvakodin työskentelyn ja turvallisuuden kokemuksen palauttamisen kannalta.

Toinen tutkimuskysymykseni oli millaisista tekijöistä väkivaltaa kokeneiden kokemus turvallisuudesta tai turvattomuudesta turvakodissa muodostuu? Analyysini perusteella muodostui viisi turvallisuuden kokemuksen muodostumiselle merkittävää ulottuvuutta. Ulottuvuudet olivat fyysinen turvallisuus ja perustarpeet, tiedon ja ymmärryksen lisääminen, sosiaalinen tuki, turvakodin käytännöt ja järjestelmän rakenteet sekä rauha ja lepo. Kokonaisuudessaan turvakoti vaikutti kokemusten perusteella onnistuvan turvallisuuden kokemuksen luomisessa, vaikka osalla oli myös kokemuksia turvattomuutta aiheuttavista tekijöistä. Turvakotiin tullessa väkivaltaa kokenut voi kokea voimakasta turvattomuutta. Turvakodin tarjoama fyysinen turva ja perustarpeisiin vastaaminen voivat olla ensimmäisiä turvallisuuden kokemusta vahvistavia asioita. Turvakodin fyysinen turva on ymmärrettävästi keskeinen tekijä turvallisuuden kokemuksen luojana, mutta turvakoti vaikuttaa parantavan asiakkaiden turvallisuuden kokemusta laajemminkin.

Turvallisuuden kokemukselle keskeistä on hallinnan ja kontrollin tunne omasta elämästä. Turvallisuuden ja turvattomuuden kokemukseen turvakodissa näyttivät vaikuttavan ja

sellaiset asiat, jotka ovat yhteydessä myös hallinnan ja kontrollin tunteeseen. Esimerkiksi tiedon ja ymmärryksen lisääminen väkivallasta, väkivallan muodoista ja eri palveluista voivat lisätä kontrollin hallinnan tunnetta omasta elämästä ja siten myös turvallisuuden kokemuksesta. Toisaalta esimerkiksi turvakotien käytännöt ja säännöt voivat heikentää autonomian ja kontrollin tunnetta. Joidenkin asiakkaiden kohdalla ne voivat muistuttaa aikaisemmin koetusta väkivallan tekijän kontrolloinnista. Kuten Hughes (2020, 3036) toteaa, kokemuksiin turvakodista voi liittyä tietynlainen ambivalenssi, jossa asiakkailla on paljon positiivisia kokemuksia turvakodista, mutta siitä huolimatta kokemukseen voi liittyä myös negatiivisia aspekteja.

Tutkielmani vahvisti myös näkemystä siitä, että tuen tuomitsemattomuus ja asiakkaan aito ja empaattinen kohtaaminen voivat luoda turvallisuuden kokemuksesta. Työntekijöiden professionaalisuus sai aineistossa erityisen merkityksen. Sosiaalisen tuen kannalta myös vertaisuudella voi olla positiivisia vaikutuksia, vaikka turvakodin toiset asukkaat voivat myös aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Sosiaaliseen tukeen liittyy siten ristiriitaisia kokemuksia.

Rauha ja turvallisuus liittyvät kiinteästi toisiinsa, esimerkiksi Airaksinen määrittelee rauhan olevan turvallisuutta (Airaksinen, 2012). Tähän peilaten turvakoti näyttää onnistuvan luomaan turvallisuuden kokemuksesta, koska haastatellut kuvasivat kokeneensa turvakodissa rauhaa. Rauhan kokemus näytti muodostuvan esimerkiksi tunnistamieni turvallisuuden kokemukseen vaikuttavien tekijöiden ja turvakodin ilmapiirin kautta. Rauha ja lepo näyttäytyivät sekä toteutuneena olotilana että toiveena turvakodille.

Turvallisuuden kokemuksen muodostuminen on kompleksinen ja yksilöllinen ilmiö, johon vaikuttaa useat tekijät. Asiakkaiden kokemukset ovat hyvin yksilöllisiä ja osin ristiriidassa keskenään. Yleisesti turvakoti vaikutti pystyvän edistämään asiakkaiden turvallisuuden kokemuksia. Turvallisuuden kokemuksen luomista voi edistää pyrkimys hallinnan ja kontrollin tunteen lisäämiseen silloin, kun se on mahdollista esimerkiksi tiedon ja ymmärryksen sekä suunnitelmallisuuden ja ennakoinnin kautta. Myös kokonaisuudessaan rauhallisen ilmapiirin ylläpitäminen ja käytänteiden selkeä esille tuominen voi luoda turvallisuuden tunnetta.

Aineistoni muodostui THL:n Turvapolku-tutkimuksen haastatteluaineiston osasta. Käyttämäni aineisto oli laadukas ja sopi hyvin aiheeni tarkasteluun. Valmiin aineiston käyttämiseen voi kuitenkin liittyä rajoituksia. Aineiston kerääminen itse olisi esimerkiksi mahdollistanut tarkentavien kysymysten esittämisen ja syventymisen erityisesti turvallisuuden teemaan. Lisäksi vain kirjallisessa muodossa olevaan aineistoon liittyy vuorovaikutuksen puute, mikä

voi vaikeuttaa tulkintaa ja johtaa mahdollisesti jopa virhetulkintoihin. Turvallisuus on myös ilmiönä ja käsitteenä laaja ja monitulkintainen. Tutkielmassani olen käyttänyt melko laajaa turvallisuuden tulkintaa, koska pyrin muodostamaan käsityksen turvallisuuden kokemuksen muodostumista kokonaisuutena. Se kuitenkin rajaa myös joitakin yksityiskohtia ja näkökulmaeroja ulkopuolelle sekä lisää tulkinnanvaraisuutta. Tarkempi rajaus olisi voinut mahdollistaa nykyistä syvällisemmän tarkastelun.

Jatkotutkimuksen kannalta voisi olla mielenkiintoista rajata tutkimuksen kohdejoukkoa tarkemmin esimerkiksi maahanmuuttaja- tai ulkomaalaistaustaisiin turvakodin asiakkaisiin tai vanhempiin ja lapsiin. Tarkempi rajaus voisi tuoda esiin erilaisia piirteitä turvallisuuden kokemuksesta. Esimerkiksi vanhempien ja lasten osalta myös tässä aineistossa tuli esiin lapsiin liittyviä erityisiä huolia, kuten lasten pärjääminen muuttuneessa tilanteessa, lastensuojelu ja lasten huoltoon liittyvät seikat.

LÄHTEET

- Airaksinen, Timo (2012) Yksilöturvallisuutta etsimässä. Helsinki: Suomen pelastusalan keskusjärjestö.
- Alaggia, Ramona & Regehr, Cheryl & Jenney, Angelique (2012) Risky Business: An Ecological Analysis of Intimate Partner Violence Disclosure. *Research on Social Work Practice*, 22(3), 301–312. <https://doi.org/10.1177/1049731511425503>
- Allen, Ashley Batts & Robertson, Emily & Patin, Gail (2021). Improving Emotional and Cognitive Outcomes for Domestic Violence Survivors: The Impact of Shelter Stay and Self-Compassion Support Groups. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1–2), NP598–NP624. https://doi.org/10.1177/0886260517734858/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_0886260517734858-FIG1.JPEG
- Anderson, Deborah & Saunders, Daniel (2003). Leaving An Abusive Partner: An Empirical Review of Predictors, the Process of Leaving, and Psychological Well-Being. *Trauma, Violence, & Abuse*, 4(2), 163–191. <https://doi.org/10.1177/1524838002250769>
- Baird, Stephanie & Alaggia, Ramona (2021). Trauma-Informed Groups: Recommendations for Group Work Practice. *Clinical Social Work Journal*, 49(1), 10–19. <https://doi.org/10.1007/s10615-019-00739-7>
- Baker, Charlene & Billhardt, Kris & Warren, Joseph & Rollins, Chiquita & Glass, Nancy (2010) Domestic violence, housing instability, and homelessness: A review of housing policies and program practices for meeting the needs of survivors. *Aggression and Violent Behavior*, 15(6), 430–439. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2010.07.005>
- Barrow, Emily & Lear, Rachel & Morbi, Abigail & Long, Susannah & Darzi, Ara & Mayer, Erik & Archer, Stephanie (2023) How do hospital inpatients conceptualise patient safety? A qualitative interview study using constructivist grounded theory. *BMJ Quality and Safety*, 32(7), 383–393. <https://doi.org/10.1136/bmjqs-2022-014695>
- Bennett, Larry & Riger, Stephanie & Schewe, Paul & Howard, April & Wasco, Sharon (2004) Effectiveness of Hotline, Advocacy, Counseling, and Shelter Services for Victims of Domestic Violence: A Statewide Evaluation. *Journal of Interpersonal Violence*, 19(7), 815–829. <https://doi.org/10.1177/0886260504265687>
- Bergstrom-Lynch, Cara (2018) Empowerment in a Bureaucracy? Survivors' Perceptions of Domestic Violence Shelter Policies and Practices. *Affilia - Journal of Women and Social Work*, 33(1), 112–125. <https://doi.org/10.1177/0886109917716104>
- Bildjuschkin, Katriina & Ewalds, Helena & Hietamäki, Johanna & Kettunen, Hanna & Koivula, Tanja & Mäkelä, Jukka & Nipuli, Suvi & October, Martta & Peltonen, Joonas & Siukola, Reetta (2020) Väkiäskäsitteiden sanasto. Työpäpöri 1/2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>
- Campbell, Jacquelyn (2002) Health consequences of intimate partner violence. *Lancet*, 359(9314), 1331–1336. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(02\)08336-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(02)08336-8)
- Campbell, Jacquelyn & Webster, Daniel & Koziol-McLain, Jane & Block, Carolyn & Campbell, Doris & Curry, Mary Ann & Gary, Faye & Glass, Nancy & McFarlane, Judith & Sachs, Carolyn & Sharps, Phyllis & Ulrich, Yvonne & Wilt, Susan & Manganello, Jennifer & Xu, Xiao & Schollenberger, Janet & Frye, Victoria & Laughon, Kathryn (2003) Risk Factors for

- Femicide in Abusive Relationships: Results From a Multisite Case Control Study Femicide Cases. In *American Journal of Public Health* Public Health 93(7), 1089-1097.
- Creswell, John (2013) *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five Approaches*. California: SAGE Publications 3. uudistettu painos. 1. painos 2007.
- Doyle, Cathal & Lennox, Laura & Bell, Derek (2013) A systematic review of evidence on the links between patient experience and clinical safety and effectiveness. *BMJ Open*. 2013 (3), 1-18.
- Ellsberg, Mary & Jansen, Henrica & Heise, Lori & Watts, Charlotte & García-Moreno, Claudia (2008) Intimate partner violence and women's physical and mental health in the WHO multi-country study on women's health and domestic violence: an observational study. *Lancet*. 371(9619), 1165–1172.
- Elo, Satu & Kajula, Outi & Tohmola, Anniina & Kääriäinen, Maria (2022) Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34(4), 215–225.
- Elo, Satu & Kyngäs, Helvi (2008) The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Ewalds, Helena & Karjalainen, Riina & Peltonen, Joonas (2019) Turvakotipalvelujen kansalliset laatusuositukset. *Terveys ja hyvinvoinnin laitos. Ohjaus nro 5/2019*. <https://www.julkari.fi/handle/10024/138009>
- Fanslow, Janet & Robinson, Elizabeth (2010) Help-seeking behaviors and reasons for help seeking reported by a representative sample of women victims of intimate partner violence in New Zealand. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(5), 929–951. <https://doi.org/10.1177/0886260509336963>
- Fisher, Elisa & Stylianou, Amanda (2019) To Stay or to Leave: Factors Influencing Victims' Decisions to Stay or Leave a Domestic Violence Emergency Shelter. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(4), 785–811. <https://doi.org/10.1177/0886260516645816>
- Fleury, Ruth & Sullivan, Cris & Bybee, Deborah (2000) When ending the relationship does not end the violence: women's experiences of violence by former partners. *Violence Against Women*, 6(12), 1363–1383.
- Forsberg, Hannele (2000). *Lapsen näkökulmaa tavoittamassa: arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävistä projekteista*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Forsberg, Hannele (2002). *Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa: arviointitutkimus Lapsen aika -projektista*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Glenn, Cathrine & Goodman, Lisa (2015) Living With and Within the Rules of Domestic Violence Shelters: A Qualitative Exploration of Residents' Experiences. *Violence Against Women*, 21(12), 1481–1506. <https://doi.org/10.1177/1077801215596242>
- Goodkind, Jessica & Sullivan, Chris & Bybee, Deborah (2004) A Contextual Analysis of Battered Women's Safety Planning. *Violence Against Women*, 10(5), 514–533. <https://doi.org/10.1177/1077801204264368>
- Goodman, Lisa & Fauci, Jennifer & Sullivan, Chris & Digiovanni, Craig & Wilson, Joshua (2016) Domestic Violence Survivors' Empowerment and Mental Health: Exploring the Role of the Alliance With Advocates. 86(3), 286–296. <https://doi.org/10.1037/ort0000137>

- Gregory, Katie & Nnawulezi, Nkiru & Sullivan, Cris (2021) Understanding How Domestic Violence Shelter Rules May Influence Survivor Empowerment. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1–2), NP402–NP423. <https://doi.org/10.1177/0886260517730561>
- GREVIO. (2019) GREVIO's Baseline Evaluation Report Finland. Council of Europe. Istanbul Convention.
- Haj-Yahia, Muhammad & Cohen, Hilla (2009) On the lived experience of battered women residing in shelters. *Journal of Family Violence*, 24(2), 95–109. <https://doi.org/10.1007/s10896-008-9214-3>
- Hannus, Riitta (2011) Tutkittua ja koettua. Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) Veitsen terällä: Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 201–227.
- Hedrenius, Sara & Johansson, Sara (2013) Kriisituki. Ensiapua onnettomuuksien, katastrofien ja järkyttävien tapahtumien käsittelyyn. Suom. Urpu Strellman. Helsinki: Tietosanoma.
- Heiskanen, Markku & Ruuskanen, Elina (2010). Tuhansien iskujen maa - miesten kokema väkivalta Suomessa. European Institute for crime prevention and control, affiliated with the United Nations. Raport nro 66.
- Hughes, Judy (2020) Women's Advocates and Shelter Residents: Describing Experiences of Working and Living in Domestic Violence Shelters. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(15–16), 3034–3053. <https://doi.org/10.1177/0886260517707307>
- Husso, Marita (2003) Parisuhdeväkivalta: lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.
- Jonker, Irene & Sijbrandij, Marit & Van Luijtelaa, Maurice & Cuijpers, Pim & Wolf, Judith (2014) The effectiveness of interventions during and after residence in women's shelters: a meta-analysis. *European Journal of Public Health*, 25(1), 15–19. <https://doi.org/10.1093/eurpub/cku092>
- Jylhä, Virpi & Kurki, Taina & Kekoni, Taru (2021) Asiakasturvallisuus käsitteenä. Kurki, Taina & Jylhä, Virpi & Kekoni, Taru (Toim.) Asiakasturvallisuus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus, (15–26).
- Kainulainen, Sakari (2000) Sosiaalinen turvallisuus ja yhteiskunnan rakenne. Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (Toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 287–304.
- Keskinen, Suvi (2005) Perheammattilaiset ja väkivaltatyön ristiriidat. Sukupuoli, valta ja kielelliset käytännöt. Tampere University Press.
- King, Antonette & Wardecker, Britney & Edelstein, Robin (2015) Personal Mastery Buffers the Effects of Childhood Sexual Abuse on Women's Health and Family Functioning. *Journal of Family Violence*, 30(7), 887–897. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9728-4>
- Kirmanen, Tiina (2000). Pelon hallinta ja lapsen turvallisuus. Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (Toim.) Inhimillinen turvallisuus. Tampere: Vastapaino, 119–146.
- Korhonen, Senja (2010) Ajattelutavan muutoksen jäljillä - mitä inhimillinen turvallisuus on? Alm, Oili & Juntunen, Tapi (Toim.) Inhimillistä turvallisuutta rakentamassa - näkökulmia ja käytännön esimerkkejä. Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyjärjestö KATU, 17–27.
- Kulkarni, Shanti & Bell, Holly & Rhodes, Diane (2012) Back to basics: Essential qualities of services for survivors of intimate partner violence. *Violence Against Women*, 18(1), 85–101. <https://doi.org/10.1177/1077801212437137>

- Kvick, Inkeri (2001) Pelon virrassa: tutkielma naisten kokemasta väkivallan pelosta. Naistutkimusraportteja 2001:2.
- Lahikainen, Anja Riita (2000) Turvallisuus identiteettikysymyksenä. Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (Toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino, 61–90.
- Laine, Terhi (2005) Turvakotityön käytännöt: asiantuntijuus ja sukupuolen merkitykset. Helsinki: Yliopistopaino.
- Laine, Timo (2018) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Valli Raine (Toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 29–50.
- Laitinen, Merja (2004) Häväistyt ruumiit, rikotut mielet: tutkimus lapsina lähisuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Tampere: Vastapaino.
- Laurinkari, Juhani & Poutanen, Juhani (2022) The social insecurity in three European countries. Laurinkari, Juhani (Toim.) *The Phenomenology of Human Security and Insecurity*. Marburg: Metropolis-Verlag, 207-232.
- Lerner, Jennifer & Li, Ye & Valdesolo, Piercarlo & Kassam, Karim (2015) Emotion and decision making. *Annual Review of Psychology*, 66, 799–823. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115043>
- Linner Matikka, Johanna (2023) Lähisuhdeväkivalta hyvinvoinnin murtaajana. Linner Matikka, Johanna & Hipp, Tiia (Toim.), *Traumainformoitu työote*. Juväskylä: PS-kustannus, 57-69.
- Logar, Rosa (2022) No 91 Shelters for Victims of Gender-based violence in Europe: Best practices and challenges. *Eurososiaaliprogrammi*. Madrid.
- Lyndon, Audrey & Malana, Jennifer & Hedli, Laura & Sherman, Jules & Lee, Henry (2018) Thematic Analysis of Women's Perspectives on the Meaning of Safety During Hospital-Based Birth. *JOGNN - Journal of Obstetric, Gynecologic, and Neonatal Nursing*, 47(3), 324–332. <https://doi.org/10.1016/j.jogn.2018.02.008>
- McFarlane, Judith & Symes, Lene & Maddoux, John & Gilroy, Heidi & Koci, Anne (2014) Is length of shelter stay and receipt of a protection order associated with less violence and better functioning for abused women? Outcome data 4 months after receiving services. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(15), 2748–2774. <https://doi.org/10.1177/0886260514526060>
- McGirr, Sara & Sullivan, Cris (2017) Critical Consciousness Raising as an Element of Empowering Practice with Survivors of Domestic Violence. *Journal of Social Service Research*, 43(2), 156–168. <https://doi.org/10.1080/01488376.2016.1212777>
- Mollon, Deene (2014) Feeling safe during an inpatient hospitalization: A concept analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 70(8), 1727–1737. <https://doi.org/10.1111/jan.12348>
- Monika-Naiset liitto ry. (2020). Monika-Naiset liitto ry:n Turvakoti Mona muuttuu vain naisille tarkoitetuksi turvakodiksi 1.1.2021 alkaen. [Web-sivu] <https://monikanaiset.fi/tiedotteet/monika-naiset-liitto-ryn-turvakoti-mona-muuttuu-vain-naisille-tarkoitetuksi-turvakodiksi-1-1-2021-alkaen/> (luettu 18.12.2024)
- Niemelä, Pauli (2000a). Suomalaisen väestön turvattomuusprofiili. Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (Toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino, 347–376.
- Niemelä, P. (2000b). Turvallisuuden käsite ja tarkastelukehikko. Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (Toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino, 21–37.

- Niemelä, Pauli (2022). The phenomenological research of security and insecurity: The overview of the conduct of the research project. Laurinkari, Juhani (Toim.) *The Phenomenology of Human Security and Insecurity*. Marburg: Metropolis-Verlag, 19–42.
- Niemelä, Pauli & Kainulainen, Sakari & Laitinen, Hannele & Pääkkönen, Juha & Rusanen, Timo & Ryyänen, Ulla & Widgrén, Erja & Vornanen, Riitta & Väisänen, Raija & Ylinen, Satu (1997) *Suomalainen turvattomuus. Inhimillisen turvattomuuden yleisyys, perusulottuvuudet ja tyypittely- haastattelututkimus 1990-luvun Suomessa*. Helsinki. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (2000) Johdanto Niemelä, Pauli & Lahikainen, Anja Riitta (Toim.) *Inhimillinen turvallisuus*. Tampere: Vastapaino, 9–17.
- Niklander, Elisa & Notko, Marianne & Husso, Marita (2019) *Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja ammattilaisten koulutus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja poliisissa EPRAS-hankkeen arviointi*. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-369-4>
- Nipuli, Suvi & Mielikäinen, Lasse (2024) *Turvakotipalvelut 2023. Turvakotien asumispäivien määrä kasvussa. Tilastoraportti 26/2024. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024053041294>
- Nyqvist, Leo (2001) *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos: prosessinarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Ojuri, Auli (2004) *Väkivalta naisen elämän varjona: tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäkulusta ja selviytymisestä*. Rovaniemi: Lapin yliopisto. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/61731>
- Ojuri, A., & Laitinen, M. (2015). *Turvakoti työnä: Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Pajak, Carla Rose & Ahmad, Farah & Jenney, Angeline & Fisher, Penny & Chan, Linda (2014). *Survivor's Costs of Saying No: Exploring the Experience of Accessing Services for Intimate Partner Violence*. *Journal of Interpersonal Violence*, 29(14), 2571–2591. <https://doi.org/10.1177/0886260513520506/FORMAT/EPUB>
- Pietiläinen, Marjut & Keski-Petäjä, Miina & Lipasti, Laura & Attila, Henna (2022) *Parisuhdeväkivallan kokemukset yleisiä Suomessa. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021-tutkimuksen ennakkotuloksia. Tilastokeskus*. https://stat.fi/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_temasivu/parisuhdevakivallan_kokemukset_yleisia_suomessa.pdf
- Rivas, Carol & Vigers, Carol & Cameron, Jacqui & Yeo, Lucia (2019) *A realist review of which advocacy interventions work for which abused women under what circumstances*. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 6(6). <https://doi.org/10.1002/14651858.CD013135.pub2>
- Robinson, Sarah & Maxwell, December & Rogers, Kelli (2020) *Living in Intimate Partner Violence Shelters: A Qualitative Interpretive Meta-Synthesis of Women's Experiences*. *The British Journal of Social Work*, 50(1), 81–100. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcz079>
- Ronkainen, Suvi & Näre, Sari (2008). *Intiimin haavoittava valta. Näre, Sari & Ronkainen, Suvi (Toim.) Paljastettu intiimi. Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikka*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 7-40.

- SAFE, Ireland (2009). Safety and change: a national study of support needs and outcomes for women accessing refuge provision in Ireland. Safe Ireland. <https://www.safeireland.ie/policy-publications/>
- Sharifi, Farangis & Hadizadeh Talasaz, Zahra & Larki, Mona (2024) The Establishment of Shelters as a New Paradigm Towards Struggling With Violence Against Women: A Literature Review. *Journal of Family and Reproductive Health*, 18(1), 9-19.
- Short, Lynn & McMahon, Pamela & Chervin, Doryn & Shelley, Gene & Lezin, Nicole & Sloop, Kira & Dawkins, Nicola (2000) Survivors' identification of protective factors and early warning signs for intimate partner violence. *Violence Against Woman*, 6(3), 272–285. <https://doi.org/10.1177/10778010022181840>
- Siltala, Heli & Holma, Juha & Hallman-Keiskoski, Maria (2014) Henkisen, fyysisen ja seksuaalisen lähisuhdeväkivallan vaikutukset psykososiaaliseen hyvinvointiin. *Psykologia*, 49(2), 113-120.
- Stork, Elizabeth (2008) Understanding high-stakes decision making: Constructing a model of the decision to seek shelter from intimate partner violence. *Journal of Feminist Family Therapy*, 20(4), 299–327. <https://doi.org/10.1080/08952830802382128>
- Stylianou, Amanda & Counselman-Carpenter, Elisabeth & Redcay, Alex (2021) “My Sister Is the One That Made Me Stay Above Water”: How Social Supports Are Maintained and Strained When Survivors of Intimate Partner Violence Reside in Emergency Shelter Programs. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(13–14), 6005–6028. <https://doi.org/10.1177/0886260518816320>
- Sullivan, Cris (2018). Understanding How Domestic Violence Support Services Promote Survivor Well-being: A Conceptual Model. *Journal of Family Violence*, 33(2), 123–131. <https://doi.org/10.1007/s10896-017-9931-6>
- Sullivan, Cris & Baptista, Isabel & O'halloran, Sharon & Okroj, Lydia & Morton, Sarah & Stewart, Cheryl (2008) Evaluating the Effectiveness of Women's Refuges: A Multi-Country Approach to Model Development. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 32(2), 291–308. <https://doi.org/10.1080/01924036.2008.9678790>
- Sullivan, Cris & Virden, Tyler (2017) Interrelationships Among Length of Stay in a Domestic Violence Shelter, Help Received, and Outcomes Achieved. *American Journal of Orthopsychiatry*, 87(4), 434-442. <https://doi.org/10.1037/ort0000267>
- Taylor, Shelly (2011) Social support: A Review. Friedman, Howard (Toim.) *The Oxford Handbook of Health Psychology*. Oxford: Oxford University Press. 189–214. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780195342819.002.0004>
- TENK (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.
- TENK (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.
- THL (2023). Turvapolku-tutkimus. [web-sivu] <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/turvapolku-tutkimus> Luettu 18.12.2014
- Thomas, Kristie & Goodman, Lisa & Putnins, Susan (2015) “I have lost everything”: Trade-offs of seeking safety from intimate partner violence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 85(2), 170–180. <https://doi.org/10.1037/ort0000044>

- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutty, Leslie (2006) Effective Practices in Sheltering Women Leaving Violence in Intimate Relationships: Phase II Report 2006. YWCA Canada. <https://www.researchgate.net/publication/255712112>
- Tutty, Leslie (2015). Addressing the Safety and Trauma Issues of Abused Women: A Cross-Canada Study of YWCA Shelters. In *Journal of International Women's Studies*, 16(3), 101-116.
- UNDP (1994). Human Development Report 1994. New York: Oxford University Press.
- UNDP (2022). New threats to human security in the Anthropocene Demanding greater solidarity. Special report 2022. New York. <http://hdr.undp.org>.
- Väänänen, Kristiina (2011) Miten selviytyä väkivallasta? Hannus, Riitta & Mehtola, Sirkku & Natunen, Luru & Ojuri, Auli (toim.) *Veitsen terällä: Naiseus ja parisuhdeväkivalta*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 109–132.
- van der Hart, Onno & Nijenhuis, Ellert & Steele, Kathy (2009) Vainottu mieli. Rakenteellinen disosiaatio ja kroonisen traumatisoitumisen hoitaminen. Suom. Holländer, Paula. Helsinki: Traumaterapiakeskus.
- van der Hoeven, Mara & Widdershoven, Guy & van Duin, Esther & Hein, Irma & Lindauer, Ramón (2023) A resilience enhancing trauma-informed program for children and mothers in domestic violence shelters: A qualitative study. *Child and Family Social Work*, 28(2), 515–526. <https://doi.org/10.1111/CFS.12981>
- Vornanen, Riitta (2022) Security and insecurity among young people. Laurinkari, Juhani (Toim.) *The Phenomenology of Human Security and Insecurity*. Marburg: Metropolis-Verlag, 71–102.
- Wood, Leila & Backes, Bethany & Baumler, Elizabeth & McGiffert, Maggy (2022) Examining the Impact of Duration, Connection, and Dosage of Domestic Violence Services on Survivor Well-Being. *Journal of Family Violence*, 37(2), 221–233. <https://doi.org/10.1007/s10896-021-00298-x>
- Wood, Leila & Clark, Dessie Heffron, Laurie & Schrag, Rachel (2020). Voluntary, Survivor-Centered Advocacy in Domestic Violence Agencies. *Advances in Social Work*, 20(1), 1–21. <https://doi.org/10.18060/23845>

Virallislähteet

Avoliittolaki 13.6.1929/234

Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 30.12.2014/1354

Valtioneuvoston asetus turvakotipalvelujen tuottamiselle asetettavista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta 1103/2018

